

somut

18 MART 1983
50 LİRA

Yıl:3 Sayı: 33/7

HAFTALIK SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ

Bu sayıda

3 Beslenmeli ama nasıl?

4 Geleneksel kültürümüzde çocuk

"Eş" olmak, "eşleşmeyi" düşünmek

Basından seçmeler

5 Bir kız öğrencinin otobüs serüveni

6 Sporun çeşitli amaçlarla kullanılışı

Erkek dergileri: Ayın reçete ile satılan bir sürü resimli "aşk ilanı"

Eleştirel okuma

7 Müzik ile sosyoloji arasındaki İlişkiye dair yanılgılar.

8 Güzellik bilimi olarak estetik ve sanat

"Sen kendini bilmezsen..."

9 Yenilik hareketlerinin öncüsü olarak İbrahim Müteferrika

Anılara yolculuk: İzlenimler galerisi

Piyasa romanının iyisi

12 Mizahta bir dönemeç: Mim Uykusuz

Ayrıca...

Dil, cinsellik, spor, eğitim, müzik, tiyatro, sinema, plastik sanatlar yazıları..

Okur ilişkileri, sanat çizelgesi, satranç, bulmacalar, ilan tahtası ve "İnsancıklar"...

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlıklarında gençliğin "yönlendirilmesi" ne olağandışı önem verilmekte...

GENÇLİK "DEVLETÇE" ELE ALINIYOR!...

Devletçe şimdiye dek yapılmış en kapsamlı "gençliği ele alma" çalışması, bir süreden beri, Devlet Planlama Teşkilatı'nın bünyesinde sürdürülmekte. DPT'nin Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na yönelik çalışmaları arasında yer alan "Gençlik ve Spor Özel İhtisas Komisyonu", yedi alt komite halinde ön raporlarını hazırladı ve bir "ana rapor" oluşturulması için DPT'ye teslim etti.

Gençliği "ele alma" çalışmaları, devlet katında ilk kez 1969 yılında başlamıştı. 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan başlayarak, tüm beş yıllık planlarda gençliğe yönelik bazı öneriler yer almış, ama bunlar yalnızca kuramsal çalışmalar olarak kalmıştı. Bu kez yapılan çalışma ise, bundan öncekilerle kıyaslanamayacak denli **kapsamlı** ve **"kararlı"** görünmekte.

Avni Akyol başkanlığındaki "Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gençlik ve Spor Özel İhtisas Komisyonu"na bağlı "komiteler" şunlar: **"Genel Durum Komitesi", "Öğrenci Gençlik Komitesi", "Okul Dışı Gençlik Komitesi", "Özel Durumlu Gençlik ve Gençliğin Korunması Komitesi", "Yurt Dışındaki Türk Gençliği Komitesi", "Gençlik Hizmetlerinin ve Gençliğin Örgütlenmesi Komitesi", "Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Komitesi".**

12-24 arasındaki yaş grubunu "gençlik" olarak tanımlayan Genel Durum Komitesi, DPT'ye iletilen raporunda, Anayasa'nın 53. maddesinde yer alan "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır" sözlerinden hareketle gençlerin "önemini" vurgulamakta. Komitenin raporunda, nüfusumuzun % 41'inin çocuk ve gençlerden oluştuğuna değinilmekte ve **"Ülkemiz dünyada en genç nüfusa sahip ülkelerden biri olmaktadır"** denmekte. Toplam çalışan nüfusun % 41.91'inin yine gençlerden oluştuğu belirtilen raporda, genç nüfusun çoğunluğunun hayvancılık ve tarım sektöründe bulunduğu, gençlerin ikinci "meslek"lerinin ise **şoförlük** olduğu belirtilmekte...

Genel Durum Komitesi, Beş Yıllık Kalkınma

dağınıklığı gidermek ve ayrıca Türk gençliğinin ihtiyaç ve sorunlarını araştırıp saptayacak, **gençlik konusunda Devlet Politikası**nın oluşturulmasını sağlayacak, Bakanlık, kurum ve kuruluşların gençlik hizmet ve faaliyetlerini koordine edecek uygulamasını izleyecek ve değerlendirecek bir Teşkilatın, **"Türkiye Gençlik Hizmetleri Teşkilatı"**-nın kurulması çalışmalarına, 1982 yılında başlanmıştır. Bu teşkilatın, Beş Yıllık Planlarda başarılı uygulamalara girişeceği ve gelecek yıllar için daha geniş gelişmelere **rehberlik** edeceği beklenmektedir."

(Okuyan Gençliğin Sorunları bölümünden): "...rehberlik hizmetlerinin her öğrenim kurumunda ayrı ayrı kurulması, çok gelişmiş ülkelerde bile gerçekleştirelememiştir. Bu nedenle, rehberlik hizmetlerinin Gençlik ve Spor Bakanlığında Beden Terbiyesi Bölgelerinde tesis edilecek **"Gençlik Rehberlik ve Psikolojik Danışma Merkezlerinde"** odaklaştırılması uygun olacaktır... Bu merkezlerde hizmet verecek formasyona sahip oldukça yeterli sayıda eleman ülkemizde mevcut olup, bunlara Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Üniversitelerin işbirliği ile düzenlenecek bir kurstan sonra görev verilebilir."

(Asker Gençlik bölümünden): "Köyünde okuma -yazma öğrenemeyen gençler, asker ocağında bu eksiklerini tamamlamaktadırlar. Ancak bu sistem herşeye rağmen pahalı bir sistemdir... Askerlik hizmeti kutsal bir vatan hizmetidir. Bu nedenle, yurt savunması için gerekli temel eğitim dışında, ülke kalkınmasına yararlı yol yapımı, ağaçlama, teraslama, aşınmadan korunma gibi bazı hizmetlerde kullanılmaları düşünülebilir. Ayrıca, **çavuş ve erbaşlara**, askerlik sırasında açılacak **"Gençlik ve Spor Liderliği"** kurslarıyla, askerlik dönüşü köylerinde veya çevrelerinde **gençliği ve sporu organize etmeleri** sağlanabilir."

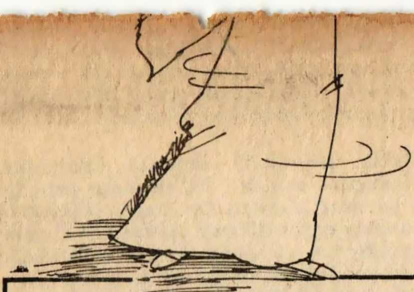
Raporun amaç önerisi şöyle açıklanmış: "Türk gençliğinin sosyo-ekonomik ve kültürel hizmet alanları ile ihtiyaç ve sorunlarını araştırıp saptamak, gençlik konusunda devlet stratejisi ve politikası oluşturmak, gençlik hizmet ve faaliyetlerini teşkilatlandırmak ve koordine etmek, gençliğin

bunalımlardan kurtaracak, enerjilerini olumlu yönde değerlendirmelerine yardımcı olacak beden eğitimi, spor, izcilik, kampçılık, boş zamanları değerlendirme, sağlık, kredi, yurt, burs, eğitim ve diğer gençlik hizmetleri etkinliklerinin, yurt düzeyinde dengeli ve düzenli biçimde zaman geçirilmeden yaygınlaştırılması ve koordinasyon sağlanması gerekmektedir (...) Ulusal varlığımızın korunması, bu amaçla ulusal kültüre dayalı değerlerin geliştirilmesi, çalışma amaçlarının Atatürk ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmesi için, gençliğimizin yukarıda sunmaya çalıştığımız anlayış ve tutum içinde yetiştirilmesinin zorunlu olduğuna inanmalıyız."

Gençliğin "potansiyelini" değerlendirmek için öneriler: Kampçılık, izcilik, spor, beden eğitimi...

Gençliğin askerden sonra "liderlik kursu" görüp, çevrelerini "organize" etmeleri de yararlı görülüyor.

Planlarında gençliğin ele alınışını özetledikten sonra, "ulaşılamayan sonuçlar"ı sıralıyor ve geçmiş "plan"ların değerlendirildiği "sonuç" bölümüne geçiyor. Şimdi, raporun en ilginç bölümü olan bundan sonrasından bazı alıntılar yapalım:

"Geçmiş dört Beş Yıllık Plan dönemlerinde gençliğe götürülen hizmetler istenilen düzeyde gerçekleşememiştir. Bu sebeple, gençliğe götürülen hizmetler arasındaki kopukluğu, boşluğu ve [illegible] ailesi ve kendisi için yararlı, yapıcı, araştırıcı, üretken, sağlıklı vatandaşlar olarak yetiştirilmelerini sağlamak, onları kötü alışkanlıklardan, aşırı ideolojilerin etkilerinden koruyarak, yetenek ve potansiyellerini ülkemizin yücelmesine, insanlığın iyiliğine kullanan, her yönüyle güçlü bir gençlik kesimi oluşturmak temel amaç olmalıdır."

Raporun asıl "Sonuç" bölümünde şunlar söyleniyor: "**...genç kuşağa sahip çıkılarak, onları**

Hikmet Onat, tual üzerine yağlı boya, 1928, 98 x 83 cm.

Büyük sözü tutma!

Olduğun gibi görünme!
Göründüğün gibi olma!

Hazreti Mevlâna'nın türbesine
koşan
muhteremlere baksana!

CAN YÜCEL

"ÖĞRENİM KURUMLARI ANARŞİNİN KAYNAĞI OLMADI..."

Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde çalışmalarını bitiren "Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Hazırlık Çalışmaları ile ilgili olarak Özel Durumlu Gençliğin Korunması Komisyonu"nun, "Hükümlü ve Tutuklu Gençlik" üzerine hazırladığı Alt Komisyon raporunda, uzun süredir tartışması yapılan bu konuya ilginç bir yorum getirilmekte. Aralarında **Genel Kurmay Başkanlığı Başbakanlık (MİT) temsilcisi Doç. Dr. Güner Omay**'ın da bulunduğu, **Doç.Dr. Esin Onur, Doç.Dr. Eralp Özgen, Şemsettin Akgül, Hüseyin Turgut (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Gnl. Md.Yrd.)**'dan oluşan beş kişilik alt komisyonun raporu; "...öğretim kurumlarının anarşinin kaynağı olmadığı..." sonucuna varıyor. Raporun, bu konuya ilişkin bölümü şöyle:

"**Anarşik eylemlere karışan gençliğimizin görüşlerine en çok değer verdikleri, ilk danıştıkları kimseler arasında öğretmenler ve öğretim üyeleri yoktur. Bu gençler arasında düşünsel gelişimlerine en çok öğretmenlerin etki ettiğini söyleyenlerin oranı ise çok düşüktür. Bunların, bugünkü eğitim sistemi hakkındaki düşünceleri de olumsuzdur. Bu gençler, yüksek öğrenim kurumlarını ülke sorunlarına ilgisiz, kendi alanlarında teorik araştırma yapan kuruluşlar olarak görmektedirler. Ayrıca, sağ eğilimli gençlerin büyük bir kısmı, yüksek öğrenim kurumlarını, ulusal kültüre yabancılaşmış öğretim üye ve yardımcılarının denetiminde, genellikle zararlı ideolojilerin doğup geliştiği kurumlar olarak görmektedirler. Bütün bunlar, kamuoyunda yaygın olan kanının aksine, öğretim kurumlarının bu gençler üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Bu sonuç, öğretim kurumlarının anarşinin kaynağı olmadığını göstermek açısından, önemli ve olumludur.**"

Bilindiği gibi, YÖK Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra görevlerinden uzaklaştırılan birçok yüksek öğretim görevlisinin uzaklaştırılma nedenlerinin başında, **yüksek öğrenim gençliğini anarşik ve terörist eylemlere kışkırtıcı** etkileri geliyordu.

somut

TOPLUMSAL DENGE VE KURUMLAR

Geçen yazımızı "Birey olarak ne kadar özgürleşebildik, ya da ne kadar birey olabildik?" diye bitirmiştik. Kaldığımız yerden sürdürelim.

Osmanlı toplum yapısında devlet, başlıca üç kesimin oluşturduğu bir denge kurumu olarak gözükür. Bu kesimler; Saray, Ulema ve Asker'dir. İmparatorluk, yüzyıllar boyu bu üç kesimin kendi aralarında oluşturdukları çıkar dengeleriyle yönetilmiş ve bu kesimler giderek devleti oluşturan vazgeçilmez kurumlara dönüşmüşlerdir. Osmanlı idari tarihi, bir bakıma, sözü edilen dengenin sürekli çözülüp yeniden üretilmesinin de tarihidir. Bazen asker, saray ile birleşip ulema'nın simgesi şeyhülislamın başını almış; başka zaman saray, ulema ile anlaşıp asker'in simgesi yeniçeri ağasını boğdurmuş; kimi kez de asker, ulema ile birleşip padişahı tahttan indirmiştir. Devleti bir üst kurum olarak ayakta tutan bu denge, çözüle kurula yüzyıllar boyu sürmüş, ancak bu kesimlerden hiçbiri, bir diğerini **tasfiye** etmemiş, edememiştir. Bunların dışında kalan kesimlerin, örneğin kentli halkın, köylülerin, memur, tüccar ve esnafın oluşturduğu kurumlar, temelde ekonomik ya da ideolojik çıkarları adına devletin merkezi yönetsel gücünü sınırlamaya dönük örgütler değil, tam tersine, devletin birincil görevi olan "**istikrar**"ı sağlamaya yönelik, devletle örtüşen kurumlar olarak kalmışlardır. Böylece Osmanlı, gücünü saray, asker ve ulema ittifakından alan son derece merkezi bir devlet yapısı geliştirmiştir.

Bu altı yüzyıllık Osmanlı devlet yapısı Cumhuriyet'le beraber çok temel bir değişime uğrar. Devletin dayandığı kurumlardan saray **tasfiye** edilmiştir. Ulema'nın çağdaş karşılığı olan bürokrat-aydın ile asker, yeni devleti oluşturan kurumlar olarak kalmışlardır. Ancak devletin temel kurumlarından biri olan saray'ın tasfiyesinden doğan boşluğun da doldurulması söz konusudur. Böylece Osmanlı'nın zaten merkezi olan yönetimi, Cumhuriyetle birlikte daha da merkezileşir. Devletin bu yapısı, 1950'lerde ve 1960'larda ileri geri çalkantılara uğrasa da temelde aynı kalır. 12 Eylül 1980 ise geleneksel devletin dayandığı kurumlardan ikincisini de **tasfiye** eder. Artık bürokrat-aydın kesimin yönetime katkısı, önceye oranla en alt düzeye indirilmiştir. Bu ise kendiliğinden devlet yönetiminin büsbütün merkezileşmesi sonucunu doğurur.

Gerek ne kadar kurumlaşabildiğimizi, gerekse birey olarak ne oranda özgürleşebildiğimizi incelerken, Osmanlı toplum yapısından günümüzün **geçiş dönemine** kadar getirdiğimiz bu şemayı gözden kaçırmamakta büyük yarar var.

Dönelim tekrar başa.

Batı karşısında gittikçe gerileyen İmparatorluğun kurtarılması için III. Selim'le başlayan ve Tanzimat'la hızlanan birtakım "ıslahat"lara girişilir. Islahat hareketinin temelinde yatan düşünce, toplumun iç dinamiklerinin harekete geçirilmesi ve böylece Batı üretim biçimleri ile bu üretim biçimlerinin üst yapısal kurumlarının bizde de oluşturulmasıdır. Ancak sermaye birikimine olanak bırakmayan merkezi bir toplum yapısının Batı türü üretim biçimlerini uygulaması kısa zamanda gerçekleşmese de, Batılı kurumların alınıp toplumumuza **yamanması** çok daha kısa zamanda gerçekleştirilir. Yalnız, dediğimiz gibi, bu bir yapıştırmadan öteye gidemez. Çünkü Batı toplumlarında, çeşitli kesimlerin devlet karşısında kurumlar aracılığıyla özgürlük alanlarını belirlemeleri, bu toplumların bizden **farklı** olan tarihsel gelişmelerinden kaynaklanır. Oysa bizde bu kurumlar, tarihsel gelişme sonucu değil, devletin tepeden inme **ıslahat**'ları olarak belirir.

İşte temel çelişki burada ortaya çıkıyor!

Bir yandan toplum içi dinamikleri harekete geçirmek için Batı üretim biçimlerini ve **ancak bu üretim biçimlerinin üst yapısında** yer alabilecek kurumları ülkemizde oluşturma çabaları; diğer yandan devlet yönetimini gittikçe daha da merkezileştirip, işlevi devlet karşısında toplumun çeşitli kesimlerine özgürlük alanı açmak olan kurumları etkisiz kılma girişimleri.

Son yüzyıllık tarihimize göz attığımızda, bu çelişkinin giderek keskinleştiğini de görüyoruz. İmparatorlukta halkın, köylünün, esnafın, tüccarın oluşturduğu kurumlar, belki devletle örtüşen, devletle bütünleşen kurumlardı ama hiç değilse devletin kendisi, en azından üç temel kurumdan oluşan bir dengede temsil ediliyordu. Oysa yukarıdaki şemadan da anlaşıldığı gibi, toplumsal yapıda kurumların işlevleri genişleyip güçleneceğine, tam tersine bir tarih yaşanmış ve giderek devlet gücünün kaynaklandığı temel kurumların dahi birer birer tasfiye edildiği görülmüştür. Sonuç olarak; toplumun iç dinamiklerini yeterince değerlendiremeyen bu denli **merkeziyetçi** bir anlayışın, ne bireyin ne de yukarıda belirttiğimiz anlamda demokratik kurumların oluşmasına olanak tanımayacağı açıktır.

Bütün bu söylenenler ile amaçlanan, karamsar bir tablo çizmek değil. Birkaç sayıdır süren açıklamalardan da anlaşılabileceği gibi, bireyleşme ve kurumlaşma, salt merkeziyetçi politikaların etki alanında olmadığı gibi, geniş ölçüde toplumun kendi iç dinamiklerinin de biçimlendirdiği bir süreçtir. Yani bu konuda bizleri yeni ve zorunlu sentezlere götürebilecek ve bunları uygulama alanına koyabilecek güçleri, toplumun iç dinamikleri belirleyecektir.

Mücap Ofluoğlu'nun 40. sanat yılı

Tanınmış tiyatro sanatçısı Mücap Ofluoğlu'nun 40. Sanat Yılını kutlama şöleni HİSAR EĞİTİM VAKFI yararına düzenleniyor.

Gecenin gelirinden Vakıfta oluşacak fonun yatırım geliriyle her yıl tiyatro, opera v ebale dalında öğrencilere ve yetişkin sanatçılara öğrenim ve inceleme bursları verilecek, bursların adı MÜCAP OFLUOĞLU BURSLARI olacaktır.

Özür

25 Şubat 1983 tarihli dergimizde "Istanbul Devlet Operası Arşivi Kilo İle Satıldı" başlıklı haberimizin gerçekleri yansıtmadığı anlaşılmıştır.

Haberde adı geçen Sayın Okan Demiriş'in nazik uyarısı üzerine durumu öğrenmiş bulunuyoruz. Kendisinden özür diler, gösterdiği hassasiyetten ötürü okurlarımız adına teşekkür ederiz.

nasılsınız

Ceza, dünyanın en son
verilmesi gereken şeyidir.
Çünkü geri alınması
mümkün değildir. Hele bir
de haksız olursa...
Ceza verirken, yararının
yanı sıra zararını da
hesaplayın. Ve cezanın
ibret vericiliğinin yanı sıra,
umutsuzluk vericiliğini de
göz önünde tutun. Yani
cezanın adaletin bir parçası
olduğunu ve keyfilikle
hiçbir ilişkisi
bulunmadığını katiyen
unutmayın.
Unutmamanız gereken bir
başka nokta da şudur: Ceza,
çekilen bir şeydir. Yani
belirli bir cezayı biçip
verirken, onu çekecek olanı
düşünmek şarttır. Aynı
suçu işlemiş olan zengin ile
yoksul arasına ayırım
koyun mutlaka: Yoksulun
cezasını, öbürüne oranla
daha hafif biçin. Çünkü
zengin, cezayı kolay
çekmenin de yolunu
bulabilir ama yoksul
bulamaz. Ve unutmayın:
Yoksul zaten cezalı gibidir.

KUBİLAY

GERÇEK SAYGISI

FETHİ NACİ

ŞİİR-BULMACA

"Bulmaca başlıklı yazım umduğumdan da çok ilgi gördü. Bir yandan okurlardan sürekli olarak mektup gelirken, bir yandan da rastladığım dostlar birtakım alıntıların hangi romancılardan olduğunu soruyorlar. En çok sordukları da, kendi romanından, 'Eser, bir tipi karakterize etmek bakımından hemen hemen emsalsiz bir başarıya ulaşmıştır.' diye övgüyle söz açan romancının kim olduğu. Bu ilgi üzerine bir de **Şiir-Bulmaca** düzenleyeyim, dedim."

"**İşini bilen**" bir yazar, bu yazıya, herhalde böyle başlardı. Oysa ben bu yazıyı yazarken **Somut**'un daha birinci sayısı bile çıkmamıştı! Haftalık bir sanat-edebiyat dergisinde köşe yazılarını "yedekleme" zorunlu olduğu için, dergi yöneticilerinin isteği üzerine, bugüne (1 Şubat 1983) kadar dört yazıyı tamamlayıp verdim; elimde, gözden geçirilmeyi bekleyen, iki yazı daha var. **Şiir-Bulmaca** , **Somut** çıkmadan **Somut** için yazdığım yedinci yazı oluyor.

. Bu kez yalnız Türk şairlerinin şiir üzerine ya da başka şairler üzerine yazdıklarından seçmeler yaptım. Bakalım bulabilecek misiniz aşağıdaki sözlerin hangi şairlerimizin olduğunu?

. "Fuzûlî suları kalbine doğru çeken kuvvetli bir girdâba benzer, derindir ve içlidir. Nedîm, bilâkis fevvâre gibidir, suları havaya atar, şevk içindedir. Keder sevinçten daha derin göründüğü için Fuzûlî, Nedîm'den daha büyük görünür. Fakat bu fark esâsen azdır."

. "Dikkat edilirse son yıllarda şairler daha çok büyük şiir temalarıyla yazmaya başladılar. Uzunca bir süredir bu böyle. Birtakım temalar kutsallaştı ve öne geçti. Bunu bir yerde doğal karşılamak gerek. Günümüzün koşulları sanatçıyı ülkülere itiyor. Ancak kimi şairlerin, özellikle en genç şairlerin, bununla da kalmayıp o temalar dışındaki bütün öğeleri yapıtlarından kapı dışarı ettiklerini görüyoruz. Ayrıntılar, bireysel durumlar, hayatın günübirlik ve küçük görünümlerini şiirde arayın ki bulasınız artık. Bana sorarsanız yanlış bir tutumdur bu. Çünkü şiiri biraz da o dediğim küçük şeyler yaratır."

. "Fantezileriyle, hicve düşkünlükleri, gülüncü derhal yakalamaları ve hakikî güzel karşısındaki davranışlarıyla birbirlerine çok benzemelerine rağmen aralarında büyük fark vardı. Yahya Kemal'de her şey ciddiydi ve esaslıya doğru giderdi. Haşim ise daima **avant-garde** kalmayı isterdi. Biri sürüklemenin, alıp götürmenin, öbürü şaşırtmanın peşindeydi. Yahya Kemal vasıtalarına sahip doğan insanlardandı. Vezne hâkimdi, bütün müzikalitesiyle kendisinde hemen hemen konuşulan lisandan farksız bir şiir dili bulmuştu. Haşim'de ise daima noksan, daima kekeleyen bir taraf vardı. Haşim primitifti, Yahya Kemal klasiğin peşinde ve onun azametli tecrübeleriyle zengindi."

. "Şiirin bütünlüğü meselesini pek iyi anlamamışsın. Eyuboğlu Divan şiirinin mısracı, batı şiirininse bütüne değer veren bir şiir olduğunu söylerken şekilden çok özü düşünüyor. Yoksa şekil bakımından, Divan şiirindeki mısra batı şiirinden çok daha bütündür. Batı şiirine bütünlüğü sağlayan şey bütün sözlerin aynı tema etrafında toplanmasıdır. Geliştirici olması da, sözleri, değer sırasıyla kullanıp okuyucuyu, yavaş yavaş, şiirin sonundaki vuruşa, yahut yükselişe, yahut da kesişe hazırlamasıyla mümkün olur. Bir şiirde, sırasında, cümle bile bulunmaz; ama bütündür. Buna karşılık, bir cümleyi altalta yaz; hatta istersen içinde şiir unsuru da olsun; mısraların değiştirilmesine imkân da olmasın; böyle bir cümlenin bütünlüğü konuşulamaz. Çünkü şiirin aradığı bütünlük o değildir."

. "Her şey insan içindir. Başka kimin için olabilir? Kurtlar, kuşlar için mi? Bilgi de, sanat da insan için. İnsanın, tabiatın ve toplumun yıkıcı kuvvetlerini yenerek daha rahat, daha kolay, daha insanca yaşaması için. Birtakım mantık oyunlarıyla bu ana kuraldan ayrılmak, bu ana kuralın tersine kürek çekmek şairliğe sığmaz gibi geliyor bana."

. "Şairin ele aldığı konular kendi durumunu değil, çevresini kaplayan yığınların iç dünyasını ısıtacak, onların yaşayışlarını yenileştirecek, başka başka görüşler katabilecek özellikler taşımalıdır. Kuvvetin, dayanıklılığın, hayata bağlılığın, günden güne uygarlığa gitmenin kökleri şiire de bağlıdır. Demek oluyor ki şiir yalnız lüks olmaktan çıkmış, gerçeği gösteren, insanı inceleyen bir güzellik olmanın yolunu tutmuştur."

. "Şiirler, bir dünya görüşünün kaynak metinleri değildir. Hangi metnin bir dünya görüşünün kaynağı olduğunu söylerseniz, o metnin artık şiir olmadığını söylemiş olursunuz. Biz bir şiiri herhangi bir dünya görüşü sahibi olmak, ya da bir dünya görüşü içinde haklı delillerle kendimizi beslemek için okumayız. Bu yüzden de şiirin iyi ya da kötü oluşu o şiirde yer alan yargıların doğru veya yanlış kabul edilmesiyle ilgili değildir."

. "Dışarıda bunca aradığı neydi Yahya Kemal'in? Bana öyle geliyor ki, '**biz**'i görmek istiyordu gözü ile. '**Biz kimiz?**' sorusunun yanıtını onun kadar aramış başka birini göstermek güçtür. Bu sorunun yanıtı ise '**bulunmaz**', olsa olsa '**yaratılır**'. Ozanlarımız, sanatçılarımız, düşünürlerimiz bu yanıtı yarattıkça '**biz**' varolur. Bir yerlerde gizlenmiş değildir o, oluşur boyuna. Sözgelişi, bir âsûde mizaçla Bizans kederinin buluşmasından bir '**mağfiret iklimi**' olarak ortaya çıkar; ya da başlı başına bir kişilik gibi Boğaziçi uygarlığı biçiminde somutlaşır. Hattâ dışardaki '**biz**'i yaratan bile pek görülmez, onun ürünüdür sözkonusu olan Yahya Kemal'de. İnsanlar, kimi yerde, görününün parçaları olarak belirtilirler; örneğin, Kandilli'nin yaşlı adamları gibi."

. "İlerde Türk şiirinin yenileşmesi işini tedkîk edecek olanlar 1860-1900 arasındaki merhaleye bakarken garîb bir endîşeyle dalgın kalacaklardır; bir müddet yeniliğin lehinde kat'î (hüküm) vermekte tereddüd edeceklerdir, çünkü bir yenileşme ve bir ilerleme merhalesinde, Türkler'in asıl şiirden daha pes ve sathî bir şiire geçmiş olduklarını göreceklerdir..."

. "Şiire birtakım şiir dışı meseleler girince şiir ortadan kaybolmuş, yani Tanzimat'tan sonra gelen şairler, kendilerinden öncekilere nazaran daha yeni işlerle uğraşmışlar ama kendilerinden öncekiler gibi şair olamamışlar."

. "Şiirin siyanür serüvenine şezlongdan şöyle bir göz atanlar bu yeşil camlı şiire 'kapalı şiir' demiş olabilirler."

."Turgut Uyar, Ikinci Yeni'nin merkezinde olmuştur. Şiirimiz onunla gizlileri yoklama yeteneği kazanıyor. Hatta daha ileri giderek şunu söyleyeceğim: onun deneyinin şiirimizdeki işlevi şiirinden de önemlidir. Ahmet Muhip Dıranas, Ahmet Hamdi Tanpınar ortaya çok güzel yapıtlar koymuş sanatçılardır, ama ne kendi günlerinde ne de daha sonra bir işlevleri olmuştur. Buna karşılık Orhan Veli'nin büyük bir yapıtı yoktur, ama büyük bir işlevi vardır. Turgut Uyar'da ise iki özelliği bir arada görüyoruz: büyük bir yapıt ve büyük bir işlev."

NOKTALI VİRGÜL

SERVER TANİLLİ

"Somut" için ilk yazımı teleksle geçtiler İstanbul'a. Ertesi gün, bir yanlışlık olmasın diye, kontrol ediyoruz. Telefonun bir ucunda Mustafa Kemal, bir ucunda ben. Üzerinde ısrarla durup tekrarlattığım da "noktalama" işaretleri.

Neyse, tamamlayıp kapattık telefonu.
Yazı basılmış geldi. Bir de ne göreyim?
Yığınla noktalama yanlışı.
Kimi virgül, koyduğum yerden kalkmış; istemediğim yerde yan yana üç nokta. Noktalı virgül dediğim yerlerde bir nokta, yanında virgül.

Hop oturup, hop kalktım.
En çok dikkat ettiğim de nedir bilir misiniz?
Noktalı virgül.
Noktayla virgülü kullanmakta pek müşkülünüz olmaz. Cümle ünlemle mi, yoksa soru işaretiyle mi bitecek, o da uğraştırmaz sizi çok.
Ama noktalı virgül? Çile!
Önemli mi? Hem de nasıl!
Önce bir anımdan başlayayım: 70'li yılların ortaları. Fen Fakültesinin konferans salonunda, bir rektörlük seçimindeyiz. İlk turda sonuç alınamayınca turlar uzadı. Her tura geçilmeden - malûm- kulisler. Üniversitenin ne kadar tiksindirici tipi varsa doluşmuş; yalnız Hukuk Fakültesindekiler yeter boğulmanıza.
İki turdan birinin arasında, baktım bizim Ragıp Hoca, bir sırada yalnız. Kaçırılır mı? İlişiverdim yanına.

Ragıp Hoca, yani Ragıp Sarıca, İstanbul Hukuk Fakültesinin ünlü idare hukuku profesörü. Şimdi emekli olan bu büyük hocanın, benim kuşağım, öğrencisi olmak mutluluğunu tatmıştır; onurunu taşır.
Ragıp Hoca'yı tanıyanlar bilirler, tam bir kültür adamıdır. İdare hukuku da ne oluyor, edebiyattan sanata, tarihten felsefeye açın ve oturun dinleyin saatlerce.
Konuşuyoruz.
Bir ara salonu gösterdim: "Hocam dedim, bu kalabalığın içinden çağdaş kaç kafa çıkar dersiniz?"
"Bırak onu dedi, cümlede noktalı virgül gerekiyor mu, gerekiyorsa nereye yerleştireceğini bilen kaç kişi vardır?"
"Çok önemli değil mi noktalı virgül?' dedim.
"A dedi, bir kafanın işleyiş düzeni ve nereye vardığı bir de oradan anlaşılır."

Önemini bilirdim aslında, iyice uyandım.
O gün bugün noktalı virgül hastasıyımdır. Bir yazıyı okurken, yazarı o açıdan da geçer denetimimden. Kendim yazarken de, Ragıp Hoca'nın eline geçerse rezil olurum diye kan ter içinde kalırım.

Noktalı virgül öylesine önemli!...
Yalnız yazıda değil, tarihi düşünürken de.
Bakın, yazıda nokta ve virgül vardır, ama tarihsel süreçte yoktur; onda, noktalı virgül vardır sadece. Hegel'in o ünlü tez-antitez-sentez üçlüsü var ya, orada sentez nokta değildir, noktalı virgüldür. Ondan sonra, onu aşarak oluşacak yeni bir sentez, o da bir başka noktalı virgül; onu izleyecek sentezler de öyle...

Tarih, "noktalı virgül"lü, ama noktasız virgülsüz bir süreç. Geçmişten geleceğe öyle gelmiş, gidiyor gidecek...
Affedersiniz,az kalsın unutuyordum: Bir de soru işareti vardır o süreçte. Ve ne yaman işarettir de o!...

ELEŞTİRİ

HANGİ 1940 KUŞAĞI

Bir şairin zaman içinde belirecek ya da unutulacak kişiliğini ortaya koyan, kişi olarak başına gelenler, çektikleri-çekmedikleri değil, şiirleridir, sadece şiirleridir.

DİL

olarak etkileyerek, geçmişle geleceği birleştirerek uzaklığı yakına getirmiştir. Hayvan geçmişini bilmez, insan ise bilir. Hayvan geleceğini tasarlayamaz, insan tasarlar. Eğitilmiş bir hayvan, başka hayvanı eğitemez. Bu üstünlük ve başarı, dil ve düşünce gücüyle yalnızca insana özgü bir başarıdır. (6)

Dil, gerçek etkinliğini düşüncede gösterir. Düşünceyi ortaya çıkaran, ileri götüren, onun kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan yalnızca dildir. Düşünce ve konuşma, karşılıklı olarak biribirlerini etkilediklerinden her ikisinin de gelişimi, biribirlerine bağlı olarak

MEHMET H. DOĞAN

Hazır yargılara dayanıp sözümona bir düşünce dizgesi kurmak değil hazır bulduğu yargıları, kendinin bir süre önceki düşüncelerini bile yeniden akıl süzgecinden geçirmekten, bu düşüncelerin zaman içinde olaylarla doğrulanıp doğrulanmadığını irdelemekten zor geliyor insanlarımıza. Ya temele koyduğumuz taş çürükse, üzerine kurduğumuz binanın ağırlığını taşıyamaz da çöker korkusu mu, kafa tembelliği mi?

Bildiği bir iki fıkrayı yaşamı boyunca önüne gelene anlatan tekdüze insanlar gibi, buldukları hazır yargıları, konu sıkıntısı çektiklerinden olacak, yineleyen, bu yargılar üzerine yazı döşenen yazarlar da vardır. Kimbilir kaçıncı kez ısıtıp piyasaya sürdükleri bu temeli çürük yargılarla yeni okurlar bulmaya, daha gözü açılmamış saydıkları gençleri yanlarına çekmeye çalışırlar. Başarılarını küçümsüyor muyum? Hayır. Küçümsenecek başarılar olsaydı bunlar, aynı yanlış yargılar, yanlış düşünceler yanlışlıklarını sürdürebilir miydi? Gerçekten, araştırma zahmetine katlanmayan, hazır bulduğu şablonu olduğu gibi üretime sokan gençler olur muydu hâlâ?

Bizim 40-50 yıllık edebiyatımızda da böyle zaman 'zaman üzerindeki tozlar silkelenip yeniymiş gibi ortaya sürülen savlar, yargılar var. Örneğin, "1940 Kuşağı Şairleri" nitelemesi altında yıllardır okura dayatılmak istenen yanlış görünüm, bunlardan biridir.

"1940 Kuşağı Şairleri" deyince, doğal olarak, 40'lı yıllarda şiir yazan, sesini duyuran bir kuşak anlaşılmaz mı? Hayır, edebiyatımızda kullanılan özel dildeki anlamıyla bu terim, "40'lı yıllarda şiir yazan, yazdığı şiirlerden dolayı izlenen, hapse giren toplumcu şairler kuşağı"nı kastetmek için kullanılır: R. Ilgaz, H. İ. Dinamo, M. Niyazi Akıncıoğlu, A. Kadir, C. S. Irgat, S. Taşer, M. Kemal, E. Gökçe, Ö.F. Toprak, A. Arif, A. İlhan, A .Damar, Ş. Kurdakul , vb. Sanki bu kuşak içinde, o yıllarda bu sayılanların dışında şair yoktur. Bütün dünyada, edebiyat tarihçiliğinde kullanıla gelen ölçütlere göre anlamı budur bunun. Oysa aynı yıllarda şiir yazan, yayımlayan, gerçekten ün yapan O. Veli, O. Rifat, M. Cevdet, (özellikle bu üçü), sonra F.H. Dağlarca, C. Külebi, C. Sıtkı, Z.O. Saba, S.K. Aksal, N.Cumalı, B. Necatigil, B.Rahmi. İ. Berk gibi şairler de vardır. En az öncekiler kadar etkindirler.

Mızrak hiçbir zaman çuvala sığmadığı için amaç da çabucak çıkar ortaya. Amaç, zaman içinde etkinlikleri, ortaya koydukları şiirin düzeyi, otantikliği yadsınamayan bu şairleri dışlamak, 1940 kuşağının, yani kendi kuşaklarının dışına atmaktır. Bunun için de, yine o kuşaktan bazı şairlerce (x) kolayına bir gerçek uyduruluverir.

Bu kez de Mehmed Kemal, 23 Ocak 1983 tarihli Cumhuriyet'teki "Politika ve Ötesi" adlı köşesinde şöyle yazıyordu:

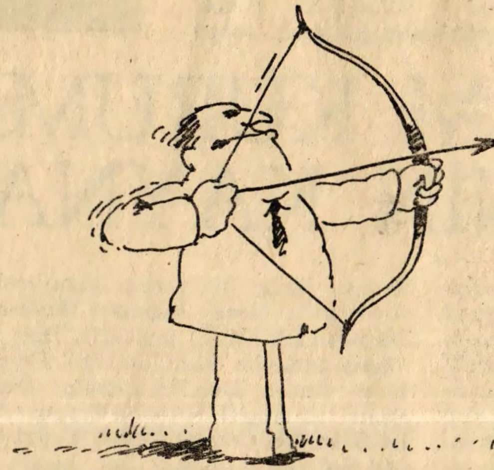
"Örneğin Garip akımı ikinci savaş yıllarında ön alırken, 40 kuşağı şairleri diye adlandırdıklarımızı gölgede bırakmamışlar mıdır? Garip şiir akımı, resmi görüş yanlılarının tartışmalı saymalarına karşın, resmi görüşçe hiç bir zaman engellenmedi. Dahası var önce çıkarılarak, kendinden olmayanları gölgeleyerek resmi şiir niteliğini kazanmadı mı?"

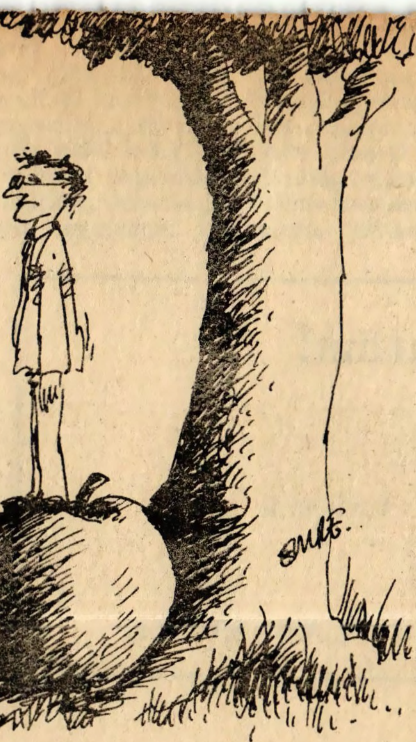
Edebiyat dışı ölçütlere dayandırıldığı apaçık olan bu görüşlerin hangi yanından tutalım, hangi yanlışını gösterelim? (Hem Mehmed Kemal'le bu konuyu 1970'lerde bir kez daha tartışmıştık). Daha ilk gününden başlayarak, resmi görüşün gerçek temsilcisi şairler tarafından, mizah dergilerine varıncaya kadar her türlü yayın organında yerin dibine batırılan, alaya alınan Garipçiler mi resmi görüşçe desteklenmiştir? Garipçilerin, ilk şiirleri de içinde, gerek şiir sanatında gerekse toplumu, insanı algılayışta, alışılmış düşüncelere, insana zorla dayatılan kavramlara karşı çıkan şiirleri mi resmi görüşe uyuyordu? Resmi görüşe uyan, resmi görüşçe desteklenen bu akımın şairleri, milletvekili, büyükelçi, genel müdür falan mı yapıldı zamanında ya da daha sonra? Yoksa dünya görüşleri yüzünden memuriyetlerinden mi atıldı? Orhan Veli 1950'de öldüğünde cebinde kaç kuruşu vardı? Yaprak dergisini devletten aldığı paralarla mı çıkarıyordu? Melih Cevdet'in, Oktay Rifat'ın ve diğerlerinin bugünkü durumları ortada... Son olarak, en önemlisi de bu bence, bir şair bir başka şairin şiirini nasıl gölgede bırakır? Bunun yanıtı ise tektir: şiirleriyle. Ayak oyunlarıyla hiçbir şairin yokluğa, unutuluşa, sürüldüğü görülmemiştir dünyada. Belki bir süre; ama zaman, o en şaşmaz yargıç, sonunda apaydın çıkarır o şiirleri orta yere. Çünkü geçici olan kişi -şair- değil, kalıcı olan şiirdir aslolan.

İşte basitçe budur o temelsiz, yanlış yargının ortaya atılış nedeni. Zamandan korkudur. Zamanla unutulmak korkusu. Bu korkuyu yenmek için şiir dışından destek aranmaktadır. Bir şairin zaman içinde belirecek ya da unutulacak kişiliğini ortaya koyan, kişi olarak başına gelenler, çektikleri - çekmedikleri değil, şiirleridir, sadece şiirleridir.

Öyleyse, bugün gerçek 1940 kuşağı şairleri deyince antolojileri dolduranların kimler olduğu ortadayken, şiirler ortadayken asılsız kara çalmalarla, temelsiz suçlamalarla edebiyat dışı alanlardan destek sağlamaya çalışılarak gençleri yanıltmak niye? Bırakalım şiirler konuşsun! Rıfat Ilgaz'dan İlhan Berk'e, Necati Cumalı'ya kadar bütün 1940 kuşağı şairlerini gerçek ölçüte: şiir ölçütüne vurup yerli yerine oturtsak ya!

(x) Bir şairin bir başka şairi kötülemesi, onu yıkmaya çalışması kadar hiçbir şey dokunmamıştır bana bugüne dek. Ayıp gelir bana bu. Böyle birine rastlayınca o suçu kendim işlemişim gibi yüzüm kızarır. İlk gençlik yıllarının ataklığı, coşkusu geçtikten sonra, Yahya Kemal'den zamanın en genç şairine kadar herkese kucak açan Nâzım'ı düşünürüm de...

DİL VE DÜŞÜNCE

Düşüncelerimiz sürekli olarak dille berraklaşır, dille gerçekleşir. Düşünce, dile dayanarak görevini yapabilir. Dil basit bir yardımcı değil, düşüncenin zorunlu ortağıdır.

DR. BAHATTİN CAN

Dil ile düşünce arasında sıkı bir yakınlık ve bağlantı vardır. İnsanı insan yapan insanca özelliklerin başında, dil ve düşünce gelir. İnsan, dünyaya açılan ilk canlıdır. İnsanın dünyaya açılmasını dili sağlamıştır. Dilin olmadığı bir ortamda, ne toplum, ne örgütlenmiş davranışlar, ne de planlı amaçlar söz konusu olabilirdi.

Dil ile düşünce arasındaki ilişkiler, yüzyıllardan beri birçok düşünürleri uğraştıran bir konu olduğu gibi, Hıristiyanlık ve Müslümanlık gibi büyük dinlerin de başta gelen ilgi alanlarından biri olmuştur. İncil'in ilk cümlesi olan "Başlangıçta söz vardı", dil ile ilgili olduğu gibi, Hz. Muhammed'e inen ilk âyet "Oku" da yine dil ile ilgilidir. Konfüçyüs, Eflatun, Schopenhauer, W. Von Humboldt gibi birçok düşünür de dil ile düşünce arasındaki bağlantı üzerinde önemle durmuşlardır.

Dil ile düşünceyi incelerken, bazı düşünürler düşünceyi , bazı düşünürler de dili öne alırlar. Eflatun, insanın düşüncesini diliyle anlattığını, düşünce ile dilin birlikte yürüdüklerini; Schopenhauer ise, düşüncenin dili oluşturduğunu, düşünce olmadan soyut bilginin, kavramlara dayanan bilginin olamayacağını; yalnızca, insanla hayvan arasında ortak olan somut, duyulara dayanan bilginin olacağını söyler. Buna karşılık, W. Von Humboldt, insanın ancak dili sayesinde insan olduğunu, ilk kez düşünen insanın öteki varlıklara göre üstün bir ayrıcalığı olan kavramlar bilgisini, yani soyut bilgiyi oluşturduğunu belirtir. (1)

DİL: DÜŞÜNCENİN ARACI

Antik çağ düşünürleri, insanı, "Zoon logon ethon", yani düşünen bir varlık olarak tanımlamışlardır. Gerçekten de insanı hayvanlardan ayıran üstün niteliklerden biri, konuşan bir varlık olmasıdır. İngiliz düşünürü Thomas Hobbs ise, konuşmasının temeli olarak aklı önce alır. Hobbs'a göre, "İnsan, aklı olan hayvandır, çünkü konuşur." (2)

Alman kültürünün ilerlemesi için, Alman dilinin gelişmesinin gerekli olduğuna inanan Leibniz'e göre "dil zihnin aynasıdır." Zihin ile dil, karşılıklı birbirine bağlıdırlar. Bir yandan zihin olgunlaştıkça dil de gelişir. Öbür yandan zengin, akıcı, herkesçe anlaşılır bir dil de zihnin gelişmesini sağlar. Humboldt ise, dili düşüncenin basit bir aygıtı olarak görmez; ona göre dil, düşünceyi yaratan bir aygıttır. Düşünceyi yaratan ve ileri götüren dildir. Dilin araç oluşu, düşünceyi yaratmasındandır. (3)

Gerçekten de dil ve düşünce, karşılıklı olarak birbirlerini oluştururlar. Dil, düşüncenin bir aracı, hem ürünü, hem de gerekli koşuludur. Düşüncelerimiz sürekli olarak, dille berraklaşır, dille gerçekleşir. Düşünce, dile dayanarak görevini yapabilir. Dil basit bir yardımcı değil, düşüncenin zorunlu ortağıdır.

Max Müller, "Sözcükler olmadan düşünce, düşünce olmadan da sözcükler olmaz" der. Düşünce, dil içinde oluşur ve gelişir. Dilsiz düşünmek olanaksızdır. Düşüncenin anlatım aracı sözcüklerdir. İnsanın iyi bildiği ve iyi kullandığı bir dilin düşünmeyi kolaylaştıracağı açıktır. Bununla birlikte, insanlar, yaratıcı düşünceyi, ancak kendi ana dillerinde gerçekleştirebilirler. (4)

Düşünme ve konuşma, aynı olayın uzantılarıdır. Her düşünce, özü gereği bir sözdür. Her düşünce bir anlatım bulmaya, kendini anlatım içine sokmaya çalışır. Gelişim görüşü açısından bakılırsa, düşünme ile konuşmanın önceleri aynı şeyler oldukları kabul edilebilir. Belki de çok uzun bir geçmişte, konuşulduğu sırada düşünülüyordu da. Sessiz düşünme, ancak çok sonraları gelismiş olmalı.

ZAMAN VE UZAMI BİZE AÇAN DİLDİR

Dil, dış dünyaya, görülen dünyaya yönelmiştir. O, algıların etkin biçimde düzenlenmesinin ve birleştirilmesinin ürünüdür. Dil iledir ki insan, gördüğü dünyayı başkalarının düşüncelerine aktarabilir. İnsan konuşma ve düşünme sırasında, görülen dünyanın doğrudan doğruya izlenimlerinden kurtulur, gelecekteki çok uzak şeylerden söz edebilir. Zaman ve uzamı bize açan yalnızca dildir. (5)

Düşüncenin dile bağlılığı kanıtlanmıştır. İlk düşünen, ilk konuşandır. Konuşmadan düşünme yetisi, uzun bir süre sonra gelişmiştir. Dil ve düşünce birbirlerini karşılıklı sürekli bir ilerleme gösterir. Büyük düşünürler, büyük düsünce yapıtlarını, ancak yetkin bir dil aracılığıyla kurabildikleri gibi gerçek bir düşünce etkinliğinde ancak dilini geliştiren toplumlar gösterebilmektedirler.

Dilin üstünlüğü, düşünce etkinliğinin üstünlüğüne bağlıdır. Dil düşünce etkinliğinin bir aracı olduğundan, ancak yüksek bir olgunluğa erişen dillerde, gerçek bir düşünce etkinliği ortaya çıkabilmektedir. Dilde üstünlük ve gelişmişlik yaratamayan bir toplumun, doğal olarak düşünce yaşamı da kapalı ve cılız kalacaktır. Bu bakımdan, bilgi üretimi ve yaratıcı düşünce sürecinin gelişmesinde, dilde ilerleme ve üstünlük sağlamanın önemli bir payı vardır.

DİL İLE BİLİNÇ

Dil her şeyden önce, insanlar arası ilişkilere bağlı toplumsal bir olgudur. İnsan ancak, başkaları üzerinde etkide bulunmak için konuşur. Bu bakımdan dil, toplumsal etkileşim sürecinin bir ürünüdür. Düşünce ancak, dilin yardımıyla toplumsal bir olay durumuna gelir. Dil, toplum içindeki düşüncenin anlatım araçları olan sözcüklerin kolay anlaşılıp kullanılabilmesi ölçüsünde gelişir ve yaygınlaşır. Sözcükler ne kadar kullanışlı ve açık olursa, o dili konuşan insanların zihinsel işlerlikleri de o ölçüde gelişecektir.

Dil ile düşünce arasındaki bağlar , dil ile bilinç arasında da geçerlidir. Dil olmaksızın bilinç yoktur. Çünkü dil. baskaları icin var olan gerçek ve pratik bilinçtir. Bundan dolayı da, bilinçli duruma gelen bir varlığın ürünüdür. Bu bakımdan Descartes'ın "Cogito ergo sum" (Düşünüyorum, o halde varım) diyerek, düşünce ve bilinci yaşamın, varoluşun temeline oturtması anlamlıdır. Dil, bilincin hem doğal, hem de toplumsal ortamıdır. Demek ki dile ayrılmaz bir biçimde bağlı olan bilinç, toplumsal bir üründür.

Dil ile o dili konuşan toplumun düşünce biçimi, yaşam biçimi ve düzeyi arasında sıkı bir bağ ve yakınlık vardır. Dilden düşünce ve yaşam biçimine bir kapı açılmaktadır. Toplumun hiçbir alanı yoktur ki, dilden bağımsız, dilden ayrı olarak gelişsin ve değişsin. "Dil, toplumun aynasıdır.'

---

(1). Takiyettin Mengüşoğlu, Felsefi Anthropologi, Ist. 1971 s. 264

(2). Joseph Vendryes, Dil ve Düşünce İlişkileri, çev. Berke Vardar, Ist. 1968, s. 21-22.

(3) Dr. Bedia Akarsu, W.V. Humboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı, Ist. 1955, 30-34

(4) . Prof. Dr. Cahit Tanyol, "Dil, Düşünce ve Yazı", Ulusal Kültür sayı: 2.1978

(5). Arnold Gehlen, İnsan Üzerine Sekiz Konferans, Ist. 1970, s. 48-49.

(6). Orhan Hançerlioğlu, Düşünce Tarihi, Ist. 1970, s. 15-16.

yazko **somut**

HAFTALIK SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ

Yıl : 3
Sayı : 33
Tarih : 18 Mart 1983
Fiyatı : 50 lira

S.S. Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi - YAZKO adına Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kemal Ağaoğlu/Sayfa Yönetmenleri: Ahmet Cemal, Zeynep Avcı Karabey, Öner Ciravoğlu/Teknik Yönetmen: Oğuz Tan/Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Hayati Asılyazıcı/Yönetim Yeri:Türkocağı Caddesi, No: 17, Kat: 2, Cağaloğlu/Yazışma ve Havale Adresi: YAZKO, P.K. 442, Sirkeci, İstanbul/Telefon: 22 78 45/Abone Koşulları: 6 aylık: 1250 lira, 12 aylık; 2500 lira. Yurtdışı için iki katıdır./İlan Koşulları: İlan sayfalarında santim/sütun: 800 lira, diğer sayfalarda santim/sütun: 1000 lira. (İlanlar için sütun eni 3 cm'dir) Dizgi, film, ofset hazırlık: Pano Grafik Tel: 28 15 90/Baskı: Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. /Dağıtım: Hürriyet Holding A.Ş.

ARAŞTIRMA

BESLENMELİ AMA NASIL?

Hazırlayan:

Somut Gençlik Araştırmaları Grubu

Beslenme tüm insanlığın sorunu. İnsanın doğumundan önce başlayıp, yaşamının tüm evrelerinde de var olan bir sorun. Beslenme, her yıl binlerce insanın Afrikalarda, Asyalarda, uzakdoğularda açlıktan ölmesinden tutun da, zeka geriliğine diş hastalıklarına kadar uzanan bir alanın sorunu. Biz burada beslenme sorununu bir kesimde, gençlik kesimindeki yansımasıyla inceleyeceğiz.

Beslenme tüm gençlik sorunlarında olduğu gibi, geçmişle bağlantılı bir sorun. Çocuklukta giderilmediği sürece, gençlerin daha başlangıçta bir beslenme yetersizliği ile karşı karşıya kalacağı açık.

ÇOCUKLARIN SORUNU; YAŞAM KAVGASI.

Tüm dünyada, yaklaşık olarak 100 milyon çocuk, yetersiz ve dengesiz beslenmeden ölüyor. Bir o kadarı da büyüme geriliği göstermekte. Genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ülkemizde, ortalama ölüm oranı binde 55, Çocuklarda 218'i buluyor. Bu sayı, kırsal bölgelerde 232; büyük kentlerde 196. 1975 Genel nüfus sayımına göre ise tüm ölümlerin % 34'ü beş yaşına kadar olmakta. Bu yaş grubu içerisinde yetersiz ve dengesiz beslenmenin neden olduğu ölüm oranı ise; birinci derecede % 4.8, ikinci derecede ise % 20'dir.

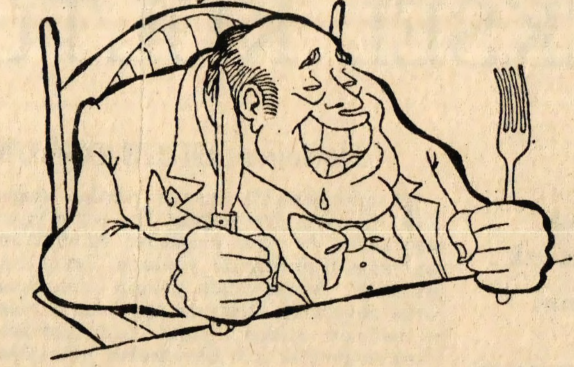
Beslenme yetersizliğinin neden olduğu büyüme geriliğine gelindiğinde, bu oranlar daha da yükseliyor. İşte İstanbul'da yapılan bir araştırmanın sonuçları. Gecekondu bölgelerinde, beslenme yetersizliğinden oluşan büyüme geriliği % 43'dür. Bu oran köylerde % 63.8'e çıkmaktadır. Yine bir araştırma sonucu, ekonomik durumu iyi olan bölge ve semtlerde büyüme standartlarının gelişmiş ülke standartlarına uygun olduğunu ortaya koyuyor.

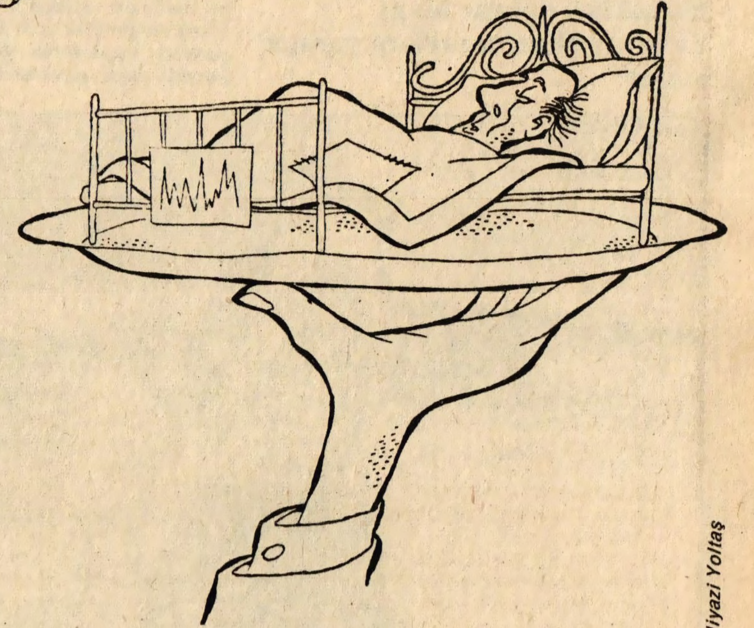
Yetersiz ve dengesiz beslenme, çocukluk döneminin en önemli sorunlarından biri. Yetersiz beslenme, Prof. Dr. Ayşe Baysal'ın bir araştırmasına göre, beş yaşına kadar olan çocukların % 20'sinde büyüme geriliği, % 50'sinde ise kansızlık (anemi) oluşturuyor.

Çocukluktan gençliğe geçilirken ihtiyaçlar büyür, çoğalır. Büyüyen genç, yeni giysi ister, yeni kitap ister. Ve daha çok enerji, daha çok vitamin ister. Gençlerin diğer dönemlere oranla enerji ve vitamin gereksiniminin arttığı bilimsel olarak, giysi, kitap, vs. gereksinimlerinin arttığı da sosyal olarak bir gerçek. Peki gençler beslenebiliyorlar mı? Nasıl beslendiklerini kendilerinden dinledik. Sonuçta ortaya çıkan olgu şu: Gençlerimiz beslenemiyor. Beslenememenin ötesinde, büyük bir bölümü 'karnını doyurma' çabasında. Bu, özellikle yurtlarda ve bekar olarak kalan gençlerde yoğunlaşıyor.

Gençlerin kendi açıklamaları da ortaya koyuyor ki onlar, beslenmeden çok "karınlarını doyurma" kaygısındalar. Beslenmenin, hele hele yeterli ve dengeli beslenmenin ne olduğu ve bunun nasıl gerçekleşebileceği onlar için sorun bile değil. Oysa bu bir sorundur ve özellikle onlar için önemli bir sorundur.

Nedir dengeli ve yeterli beslenme? Prof. Dr. Ayşe Baysal şöyle tanımlıyor. **"İnsanın büyümesi, ölen hücrelerinin yenilenmesi ve dıştan gelecek etkilere dirençli olması ve uzun süre verimli olarak çalışabilmesi için gerekli enerjiyi; bu enerjiyi kendi vücudunda çalışma enerjisine dönüştürmesi için gerekli proteinleri, vitaminleri ve madenleri gereken miktarlarda almasıdır."**

GEREKLİ OLAN ENERJİ, KALORİ VE VİTAMİN DÜZEYİ

YAŞ GRUBU	(klo. Kalor.)	Protein (gr)	Kalsiyum (mg)	Demir (mg)	Vitamin C (Mg)
7-9 Yaş (Günlük)	1700	38	500	10	10
10-12 Yaş (Günlük)	2100	45	600	15	40
13-15 Yaş (Günlük)	2500	65	700	15	50
16-19 Yaş (Günlük)	2800	80	700	15	50
Yetişkin (Günlük)	—	65	500	10	50

BİR KİŞİNİN AYLIK BESLENME GİDERİ 9.500 LİRA

Sağlıklı ve dengeli bir beslenme için gerekli olan, öyle pek olağanüstü bir diyet de değil ama bedeline bakalım:

YETERLİ VE DENGELİ BESLENMENİN ASGARİ BEDELİ:

Uluslararası standartlara göre, yetişkin bir kimsenin günlük besin çizelgesi (ratio) şu şekildedir:

- En az 120 gr. kemiksiz et (Aynı miktarda balık olabilir.)
-0,250 lt. süt
-En az 50 gr. peynir
- 35 gr. çiğ tereyağı
-350 gr. ekmek
- En az 500 gr. sebze (Sebzeler en az iki öğünden birinde yenmelidir.)
-İki ya da üç tane meyve

GÜNLÜK BESİN ÇİZELGESİNİN TUTARI:

120 gr. kemiksiz et: 85 TL.

GENÇLER NE DİYOR?

İst. Üniversitesi Basın Yayın Yük. Okulundan **Gürcan Özcan** Ailesi İstanbul'da olmadığı için iki yıldır yurtta kalıyor. Bize "karnını nasıl doyurduğunu" şöyle anlatıyor: "Sabah kahvaltısını ve akşam yemeğini yurtta, öğle yemeğini de üniversite yemekhanesinde yiyorum. Yurtta, sabah kahvaltısını kantinden, kendi paramla yapıyorum. Ekmek, zeytin, peynir, helva gibi şeylerle... Derse yetişmenin telaşı, kahvaltılık şeylerin pahalılığı, doğru-dürüst kahvaltı etmemizi engelliyor. Aynı telaşı öğle yemeklerinde de yaşıyoruz. Ya vize telaşı, ya da ders saatlerine denk gelmesi, öğle yemeğinde de aynı güçlükleri doğuruyor. Akşam yemeği, yurtta Kredi-Yurtlar'ın verdiği 40 liralık yardıma eklediğimiz parayla bir-iki kap yemek yiyebiliyoruz. Yeterli beslendiğimizi söylemiyorum. Tatil günlerinde yurt ve üniversite yemekhaneleri de kapalı ise dışarıda, lokantalarda yemek zorunda kalıyoruz, ki çoğumuz için olanaksız bu."

Bilal Kütük:

İstanbul Üniversitesi öğrencilerinden. Beslenme durumunu şöyle anlatıyor. "Sabah kahvaltısı, biraz telaş, biraz düzensizlik, sağlam olmuyor. Öğle yemeğini dışarda yiyorum. Akşam yemekleri yurt kantinine kalıyor. 40 liralık yemek fişimiz var. Ancak o da tarihli. Yani ancak tarihinde yiyebiliyoruz. Tarihini kaçırdığımızda fiş işe yaramıyor. Yemekler görünüşte ucuz, ama iyi bir yemek yemeye kalksan 150 liradan aşağı olmuyor. Her akşam böyle yemek olanaksız. En ucuz, çay-ekmek-peynir diyoruz ama bir bardak çay da 20 lira oldu şimdi. Sonuçta akşamları en ucuz yemekleri yiyoruz."

Canan Keskincan:

İ.Ü. Basın Yayın Yüksekokulu öğrencisi. Bir özel yurtta kalıyor. Beslenme sorunlarını şöyle anlatıyor: "Sabah ... lerimiz olmuyor. Yemek pişirmeye, en azından çay yapmaya izin verseler, çok daha iyi olur.

Bir başka yüksekokul öğrencisi ise şunları söylüyor:

"...Bir yüksek okulda öğrenciyim. 21 yaşındayım. Yeterli derecede beslendiğimi sanmıyorum. Şöyle ki, okula yetişmek kaygısı, sabah kahvaltı etmemi engelliyor. Öğle yemeğimi okulda yiyorum. En büyük sıkıntım akşam yemekleri. Bunu da çoğu zaman üçüncü sınıf lokantalarda ya da büfelerde sandviç, tost, vs. gibi şeylerle geçiştiriyorum. Tabii bu durumda yemek giderim fazla olmuyor ama sonucunda da yeterli beslenemiyorum. Zaten yeterli beslenebilecek param da yok. Üç arkadaş birlikte bir ev tuttuk. Kiraya ortak oluyorum. Bunun yanı sıra, ulaşım, giyecek ve benzeri giderlerim de var. Ancak yetiştirebiliyorum."

Ya bir liseli nasıl besleniyor dersiniz?

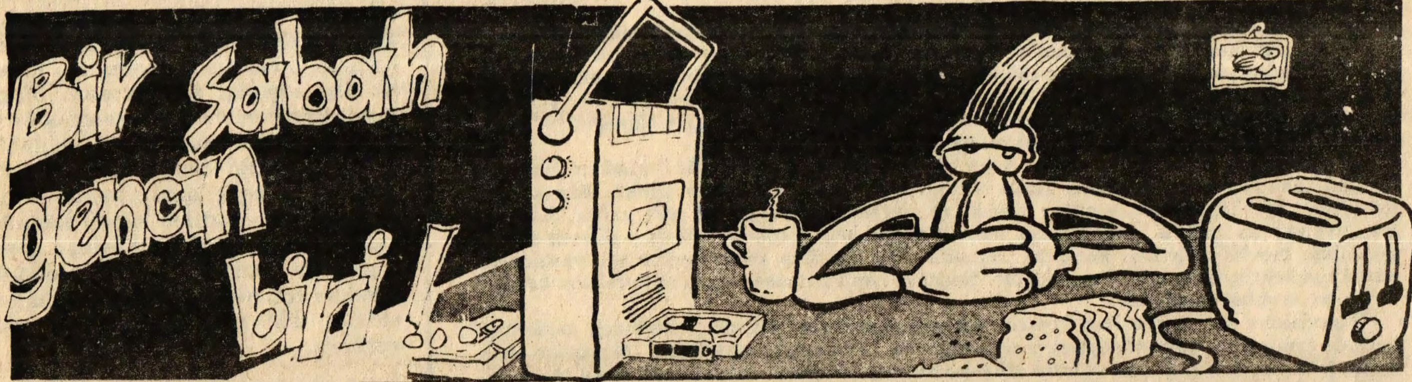
"15 yaşındayım. Bir lisede yatılı olarak okuyorum. Öğle yemeklerini zaten okulda yiyorum. Sabah ve akşam yemeklerini de elimden geldiğince, ucuz ve yeterli olduğu için, okuldan karşıla-

YEMEKHANELERDEN

İstanbul Üniversitesi, 3-4 bin öğrenciye yemek veren bir yemekhaneye sahip; Turhan Emeksiz yemekhanesi. 11.30'dan 14.30'a kadar verilen yemeğe, üniversitenin birkaç fakültesi dışında tüm fakültelerin öğrencileri geliyor. Sıraya girip, yeme becerisini gösteren öğrenciler 50 lira ödüyorlar. Öğrencilerin öğle yemeklerindeki beslenme durumlarını bir öğrenci şöyle anlatıyor: "Yemeğin en cazip yönü 35 liralık fiyatı. Dört kap yemek veriliyor. Bu çok iyi, ne var ki yemek yemek, başlıbaşına bir sorun. Merkez binanın 3 kapısı ve 3 girişi var. Ama biz tek kapısını kullanabiliyoruz. Ana giriş kapısına gel, yemek kuyruğuna gir, kuyruğu bekle, yemek ve (...) Bunlar gerçekten sorun. Hele zaman kalite bakımından düşüş gösterse de genel olarak iyi. Yemek yemeyi becerdiğimiz zamanlar öğle yemeklerinden pek şikayetimiz olmuyor. (Becermekten) bahsediyorum, çünkü yemekhane öğrenci sayısına göre oldukça yetersiz. Kuyruk ve bekleme süresi yemeğin maliyetini artırıyor. Bunlar yemek bulduğumuz zaman oluşan sorunlar. Bir de yemek bulamadığımız zamanlar var ki o zaman da öğle kuyruklarını arar oluyoruz. Şöyle ki, bizde cumartesi, pazar yemek çıkmıyor. Aslında buna, idare ile çalışan personelin anlaşamaması neden oluyor. Cumartesi-pazar dışarıda veya dışarıdan aldığımız yiyeceklerle yurtta idare ediyoruz. Salt bu iki gün yemek masrafımız 2-3 bin lirayı buluyor. Bu da

(Balık fiyatları balığın cinsine göre değişiyor.)
50 gr. peynir: 25 TL.
0.250 lt. süt: 37.50 TL.
35 gr. tereyağı: 30 TL.
350 gr. ekmek: 20 TL.
500 gr. sebze: Cinsine göre değişiyor ama genellikle 40 - 50 TL. arasında (Örneğin taze fasulye, ıspanak, marul, domates v.s.)
2-3 tane meyve: 60 TL. (Ortalama ve mevsiminde)

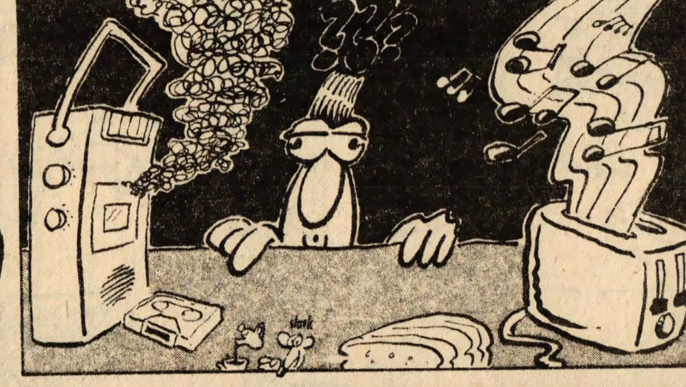
Bu durumda görüyoruz ki konut, ulaşım, giyecek, eğitim, kültür ve diğer giderler bir yana, yalnızca besin gideri kişi başına günde 307.50 TL., ayda da 9,500 TL. tutuyor. Üstelik bu rakama, yemeğin hazırlanması için gerekli olan yağ, yakıt, tuz, biber, gibi yan giderler katılmamaktadır.

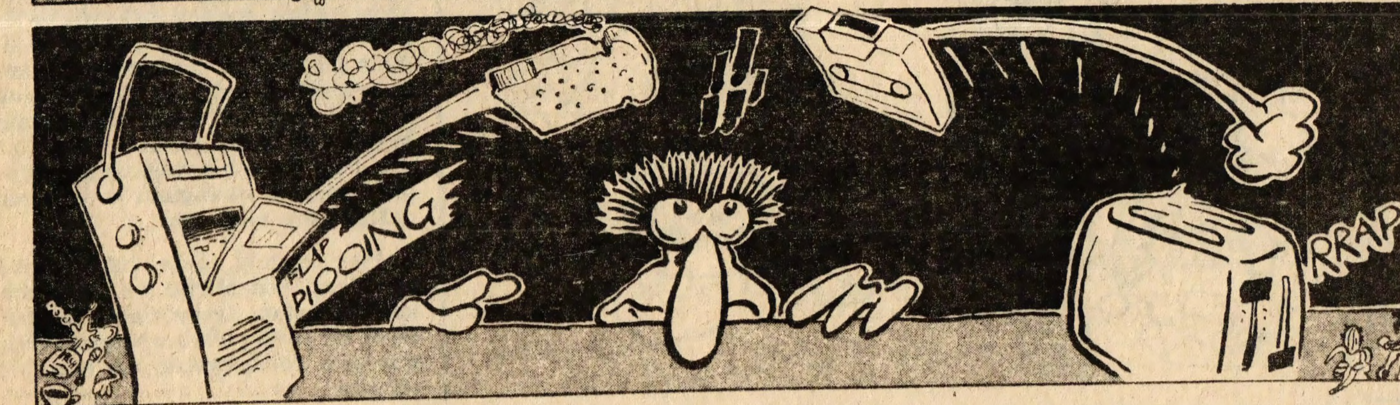

saat 12.00'den sonra kuyruk bir dert oluyor. Bu süreçte geçen zaman ve çekilen çile, yemek yemeden doyuruyor insanı. Bazen doymak istediğimizde, ikiliyoruz. Yani iki kere yemek kuyruğuna giriyoruz. Bu, o çileyi iki kez çekmek demektir."

Boğaziçi Üniversitesinde öğrencilerin beslenme durumları, diğer üniversitelere göre bir derece iyi. Öğrenciler yemekleri genel olarak iyi buluyor. Ancak yemekhane yapıldığında 1.500 kişi öğrenim görüyormuş. Şimdi öğrenci sayısı 4.000 civarında. Şüphesiz yetmiyor yemekhane. Bir öğrenci bu durumu şöyle anlatıyor: "Bizde yemekler iyi. Zaman cumartesi-pazarı, kahvaltılık şeylerle, deyim yerindeyse ıvır-zıvır şeylerle geçiştirmemize neden oluyor."

İstanbul Teknik Üniversitesinden görüştüğümüz bir öğrenci, üniversitelerindeki beslenme sorunlarını şöyle anlattı: **"Üniversitemizde yalnız öğle yemeği verilir. 4 kap yemek 50 liradır. Bu genellikle çorba, sebze, et, pilav, makarna yemekleridir. Çorba her gün çıkar. Et yemeği ise haftada iki gün. Yemeklerin kalitesi her gün aynı değil. Eğer kaliteli yemekler varsa o gün fazla kuyruk oluşuyor. Yemek yemek için de uzun süre beklemek gerekiyor. Bazen bütün öğrenciler yemeden, yemek bitiyor.**

Yemek saatleri 12.00-14.00 arası. Bizim dersler bazen 12, bazen de 13'te bitiyor. Bu nedenle, her gün yemeğe yetiştiğimiz söylenemez."

YEMEK LİSTELERİ

YURTLAR

Vezneciler Kız Yurdu:

Yemek	**Fiyat**
Çorba	30 TL
Nohut	35 TL.
Kurufasulye	35 TL.
Bezelye	50 TL.
Türlü	50 TL.
Patates Oturtma	50 TL.
Karnabahar	50 TL.
Pırasa	35 TL.
Yumurta	75 TL.
Pilav	35 TL.
Salata	40 TL.
Sebzeli Kebap	75 TL.
Tatlı	40 TL.

Atatürk Öğrenci Sitesi

Yemek	**Fiyat**
Pilav	30 TL.
Kurufasulye	35 TL.
Nohut	35 TL.
Çorba	20 TL.
Bezelye	50 TL.
Yoğurt	25 TL.
Turşu	25 TL.
Yumurtalı ıspanak	65 TL.
Kıymalı Yumurta	60 TL.
Yeşil Mercimek	30 TL.
Yürek Tava	90 TL.
Sütlaç	30 TL.
Salata	40 TL.
Tatlı	30 TL.
İzmir Köfte	75 TL.

ÜNİVERSİTE YEMEKHANELERİ

(Boğaziçi Üniversitesi, Öğle yemeği fiyatı 50 TL.)

Yemek Listesi (Öğle)
Stragonof
Püre
Zey. Bakla
Meyve
Yoğurt

(İstanbul Üniversitesi, Öğle yemeği fiyatı 35 TL.)

Çorba
Orman kebap
Pilav
Poğaça tatlısı

(İstanbul Teknik Üniversitesi, Öğle yemeği fiyatı 50 TL.)

Çorba
Sebzeli Kebap
Makarna
Tatlı

kahvaltısı, öğle ve akşam yemeklerini, yurtta yemekhane olmadığı için dışarıda yemek zorunda kalıyoruz. Maddi pek bir sıkıntımız yok. Bu nedenle beslenme konusunda diğer öğrenciler gibi güçlük- maya çalışıyorum. Dışarda yemeye kalksam, sorun olurdu. Herhalde başedemezdim. Elime geçen parayla en fazla simit, tost gibi şeylerle karnımı doyurabilirim..."

KÖŞEDEN

AYDIN ÇEVRE DEDİKODUSU

MURAT BELGE

Dünyanın her ülkesinde aydınlar, özellikle de sanatsal üretim odakları çevresinde yer alanlar, kendi ortamlarına dönük bir hayat yaşarlar Biraz da toplumda böyle bir konumda bulunmayı seçmelerinin sonucudur bu. Çoğu zaman önceden düşünülmüş, bilinçli bir seçmeyle bu uğraşı kendilerine uygun bulmuşlardır. Demek ki toplumda, kendi seçtiklerinin dışında kalan işleri yeterince önemli görmemişlerdir. Bu bakımdan, gündelik konuşmalarının merkezinde "entelektüel/sanatsal" konuların yer alması doğaldır. Bu konular da ister istemez aynı işlerle uğraşan başka somut kişileri, başka sanatçıları içerir.

Sanatla uğraşan çevrelerde gruplaşmalar, takımlaşmalar olması da doğaldır ve bu her zaman böyle olmuştur. Şu ya da bu şekilde bir görüş, amaç, mizaç yakınlığı böyle gruplaşmaların doğmasına yol açar. Aynı zamanda, sanatsal üretim bir yanıyla bireysel, bireyin öznelliğine sıkı sıkıya bağlı bir iş olduğu için, bu gibi gruplar içinde yer alan bireylerin de bir yandan kendilerini birey olarak kendi dışlarındaki herkesle karşılaştırıp ölçüştürmeleri anlaşılır bir şeydir. Bu bireysel tutku, sanatçıyı daha üstün nitelikli üretime iten bir etmendir. Bu bireyselleşmenin teorisi bir yana, birkaç yüzyıllık ampirik gözlem, insanların "sanatçı birey"e böyle bir ayrıcalık tanımasına yol açıyor.

Bütün bunlar Türkiye'de de vardır, ama yanılmıyorsam biraz abartılmış bir biçimde vardır. Bugüne kadarki kişisel deneylerimden bildiğim, burada sanatçı bireylerin yalnızca birbirleri üstüne konuşmakla yetinmeyip, birbirlerini **harcamak** üzere birbirleri üstüne konuşmalarıdır. Öyle ki, aşağı yukarı her "sanatçı-aydın" bir "kıyma makinası" gibi konuşur. Ama bu sanatçıları aşan bir genellemedir aslında. Bütün bir "aydınlaşmış çevre"nin ortak özelliğidir. Durmadan çekiştiririz birbirimizi. Üstelik, o sırada çekiştirilen kişi birdenbire "zuhur" ederse, başta çekiştiren kendisi olmak üzere herkes tarafından muhabbetle karşılanır. Bu sefer de, iki tarafın ortak olarak çekiştirebileceği bir üçüncü kişi sohbetin yeni konusu olur. Ve aslında herkes herkesi tanıdığı, sık sık da karşılaştığı için, Ali Ahmet'le oturup Mehmet'i harcar. Sonra da Mehmet'le oturup Ahmet'i çekiştirir. Tabiî bir başka gün de Ahmet'le Mehmet bir araya gelirler;bu sefer Ali'nin iler tutar yeri kalmaz .

Bu neden böyledir? Amacı nedir bu tür bir konuşmanın? Son analizde, bütün bu sözkonusu bireyler, ötekilere karşı kendi değerliliklerini savunma ve yerleştirme çabasında değiller mi?

Bana öyle geliyor ki, eğer Türkiye'nin aydın çevrelerinde iç-dedikodu oranı yüksekse, bunun nedeni de varolan değerler sisteminin oturmuş olmamasıdır. Varolan sanatsal ve entelektüel ürün dünyasının kendi içsel değerlilik hiyerarşisi birtakım nesnel ölçütlerle sağlam bir şekilde kurulamamışsa, bu dünyada yer alan bireyler böyle bir değerler zincirini kendi "özel girişim"leri ile kurmak için daha çok çaba harcıyorlar. Bu ise, başlangıçta sözünü ettiğim bireysel tutkudan bir hayli değişik bir davranış: çünkü bu durumda sanatçı-aydın tutkusuyla "başka herkesten üstün ürün verme" uğraşından çok, "başka herkesi harcayarak ortada bir tek kendi kalma" uğraşı ağır basıyor. Başka bir söyleyişle "ötekilerin başarısızlığı üstüne kurulmuş bir başarı."

Bu tutumun son kertede nedeni, kanımca, **piyasada** tutarlı bir değerlendirme bulunmamasıdır. Çünkü sanatsal-entelektüel üretimde son yargı "mercii", bu çeşit ürünlerin **alıcıları** olmalıdır. Alıcının, tüketicinin, kendisine sunulan ürünlere karşı tavrı rastgele, modaya göre gelip geçici, dalgalanmaya açık olunca, üretici kendine verilen değerin nesnel bir ölçütü ile karşılaşamıyor. "Ben şu ürünü verdim, bunun değeri şudur" diyemeyince de, bu değeri kabul ettirmenin başka yollarına başvuruyor. Bunun bir yolu, başta eleştirmenler olmak üzere, sanat çevresinin kendi içinden verilen yargıları etkilemektir. Böylece çeşitli ittifaklar kurulur, takımlar oluşur. Bir çeşit iktidar mücadelesi başlar gruplar arasında. Mücadelenin somut biçimlerinden biri "ödüller" olarak karşımıza çıkıyor Türkiye'de. Çünkü, tüketicinin değindiğim kararsızlığı durumunda, ödüller bir "değer ölçütü" özelliğini kazanıyor. Derken, her küçük grup kendine ödül dağıtacak ayrı bir mekanizma kurmaya başlayınca, ödül sayısı artıyor ve bu işin de enflasyonu başgösteriyor.

Bir yandan da, "özel teşebbüs" devam ediyor. Bitmez tükenmez bir dedikodu, adam harcama, adam karalama. Bu ortamın yığınla handikapı var, sanatçı-entelektüel olmanın bin türlü güçlüğü, engeli var. Gene de, başkasının yaptığını kötüleyerek kendi değerini kanıtlamak yerine, kendi ürününün niteliğini yükselterek değer olma tavrının yerleşmesine çok ihtiyacımız var.

GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZDE ÇOCUK

“Oğlancıktır oğlancık
Ne küpe ister ne boncuk
Kız dedikleri de bir kancık
Hem küpe ister, hem boncuk

“Ninni desem yaraşır ninni
Sokakları dolaşır ninni
Benim oğlum saraylara yaraşır
ninni”

Derleyen: **ŞULE TORUN**

Toplumumuzda insana verilen değer cinsiyete göre değişir. Bu, ergin insan olup kadın ve erkek kimlikleri edinildikten sonrasına özgü değildir yanlızca. Erkeklerin üstünlüğü konusundaki yaygın kanı, daha çocuk doğurmayı düşünme aşamasında anne ve babaları etkiler. Bunu, kültürümüzde erkek doğurmak için başvurulan geleneksel çareleri inceleyerek görebiliriz. Yalnız bu konuda değil, geleneksel kültürümüzün çocuğa ilişkin tüm öğeleri ne denli cinsiyetçi bir toplum olduğumuzu açığa çıkaran eşsiz bir kaynak. 1980 yılında yitirdiğimiz Sedat Veyis Örnek, kültürümüzde çocuğa ilişkin birçok adet, inanma, niteleme, benzetme, özdeyiş ve uygulamaları araştırdığı değerli bir etnolojik eser bıraktı. (1) Söz konusu kitaba şöyle bir göz gezdirince bakın nelerle karşılaşıyoruz:

İsa Çelik

GELENEKLERİMİZ OĞLAN ÇOCUĞUNDAN YANA

“Kadının erkek çocuk doğurması için: birleşmeden sonra kadın sağ yanına dönerek yatar; sağ yanından kalkar.” (s.50) Yazar, oğlan doğurmak, için başvurulan diğer çareler, oğlan çocuğuyla ilgili çeşitli inanış ve özdeyişlerle, yukarıdaki inanca ilişkin şöyle bir açıklama getiriyor:

“Doğacak çocuğun cinsliğini belirlemek amacıyla başvurulan yöntemler, uygulamalar, bunların çevresinde toplanan inanmalar ilk bakışta salt bir merak ve tahmin gibi görünüyorsa da, temelde belli bir isteğin yattığı açıkça sezilmektedir. Oğlan doğurmak için başvurulan yöntem ve uygulamaların önemli bir bölüğünü dinsel ve büyüsel nitelikte olanlar oluşturmaktadır. (...) “Cinsel birleşmeden sonra sağ yana yatmak ya da sağ yandan kalkmak” çok yaygın bir inanma olarak görülmektedir. İslam kültüründe “sağ”ın olumlu olarak değerlendirilmesi, tıpkı “sağ ayağı atarak bir işe başlama”, “sağ elle dokunma”, “meleklerin sağ omuzda oluşu” gibi yorumlanarak sağ yana yatma ya da sağ yandan kalkma kalıp inanışını doğurmuş olsa gerektir. Oğlan çocuğunun tatlı yiyeceklerle eşdeğerde tutulması da, özellikle geleneksel toplumumuzda erkeğe verilen değerin bir başka tipik örneğini vurgulamaktadır. Bu eşdeğerlilik “ye tatlıyı, doğur atlıyı” tekerlemesinde de anlatımını çok güzel bir biçimde bulmuştur. Oğlan doğurma, baba ocağını tüttürmek, adı ve soyu sürdürmek, mirasın, malın dağılmasını önlemek gibi etmenlerden dolayı büyük önem taşımaktadır.” (s.4)

Tahmın edebileceğiniz gibi, kız çocuğu doğurmak isteyen kadınlar, sol yanlarına yatıp sol yanlarından kalkmalıdırlar. Ama işin daha ilginç yanı zaten kız doğurmayı fazla isteyen yoktur, bu nedenle de bu konuda başvurulacak daha az sayıda çare vardır. S.V.Örnek’in vardığı sonuçlar bu doğrultuda:

“Alınan yanıtlarda, yapılan açıklamaların çoğunda kız doğurmak istenmemesi açıkça ortaya konmakla beraber, yine de kız doğurmak isteyenler oğlan doğurmak için uyguladıkları yöntemlerin ve işlemlerin tersini yapmaktadırlar. ‘Hep kız doğuran biriyle ekmek mayası değiştirilir’ örneğinde olduğu gibi, cinsel birleşmeden sonra ‘kadın soluna yatar ya da solundan kalkar’ uygulaması da bu konuda yaygın bir örnek olarak gösterilebilir. Öte yandan ‘ye ekşiyi, doğur Ayşeyi’ tekerlemesi de tatlı-ekşi karşıtını vurgulaması bakımından çok ilgi çekicidir. ‘Kız yükü, tuz yükü’ sözü de, toplumumuzun geleneksel yapısı içinde kız çocuğunun yerini acı bir biçimde belirlemektedir. Geleneksel kesimde erkek çocuğunun çoğu zaman ana babanın bakımını ve korunmasını üstlenmesi, kızınsa

“Oğlan oğlan oğlancık
Çükünün ucu gök boncuk
Almış gitmiş elin gancığı
Bakakalmış anacığı
Eee. eee. yavrum, eee...”

Ailenin ekonomik kurtuluşunu sağlaması beklenen oğullar :

“Oğlum büyüyecek
Uyudukça büyüyecek
Eve para getirecek
Bizi dardan kurtaracak.”

Kızlar ise ancak güzellikleri ile, giydikleri ile övünebilirler. Onlardan beklenen budur :

“Ninni desem yaraşır
Yedi dağı dolaşır
Benim kızıma ne giyse yaraşır
Ninni ninni, ninni.”

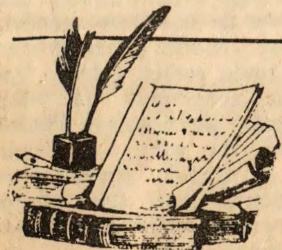
Üstelik de oğlanlar gibi alçakgönüllü de değildir; kız olduğu için “süs” talepleri bitmez tükenmez :

“Oğlancıktır oğlancık
Ne küpe ister ne boncuk
Kız dedikleri de bir kancık
Hem küpe ister, hem boncuk
E...eee...eee...ninni.”

(1) Prof. Dr. Veyis Örnek, GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZDE ÇOCUK; T. İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1979

OKURDAN

Kadın-Erkek üzerine

(Aşağıdaki okur mektubunu uzunluğu nedeniyle tümüyle yayınlayamıyoruz. Okurumuzdan özür diler, ilgisine teşekkür ederiz.)

Toplumumuzda kadınların erkeklerin toplumsal yaşam alanları kısıtlanmıştır (!) Bu salt geniş sosyal çevrelerin kabulleniş sorunu belki. Toplumda kadınlar dahil insanımızın

BASINDAN SEÇMELER

GÜLSER KAYIR

Günaydın Gazetesi’nde yer alan bir haberde **“İspanya’da kadınlar yeni kürtaj yasasına karşı gösteri yaptı. İspanya Başbakanı Gonzales’in sarayı önünde toplanan bir grup kadın ‘Kürtaj hakkı istiyoruz. Biz doğuruyoruz. Biz karar vereceğiz’ yazılı pankartlarla gösteri yaptılar”** deniliyor.

- Hürriyet Gazetesi’nde **“Roma’da 15 bin kadın yürüyüş yaptı”** başlıklı haber, İtalyan Parlementosunun tecavüzle ilgili kanunda yaptığı değişikliğin kadınlar tarafından **“Cinsel özgürlüğe ve insan onuruna karşı işlenmiş bir cinayet”** olarak nitelendirildiğini belirtiyor ve tecavüzün daha az ciddi bir suç haline getirilmesine kadınların tepkisini vurguluyor.

- **“Kürtaj yasası yüzbinlerce anneyi kabustan kurtaracak. Yılda 10 bin kadın düşükten ölüyor”** manşetini gördüğümüz Hürriyet’in haberinde hedefin en çok üç çocuk olduğu kırmızıyla çerçevelenmiş. Danışma Meclisi hanım üyeleri ve vatandaşla yapılan söyleşilerden de anlaşıldığı gibi Kürtaj Yasa Tasarısı çoğunlukla olumlu karşılanırken, eğitimin de önemi üzerinde duruluyor. Dr. Cavidan Tercan “Kadının çektiği çile sona erecek” derken; Nermin Öztuş eğitimin de devam etmesi gerektiğini belirtiyor. 10 haftaya kadar istenmeyen gebeliklerin yasal ve ücretsiz olarak yapılacağı, belirtilen haberde, 10 haftadan fazla olan hamilelikte çocuğunu düşüren kadına 1 yıldan 4 yıla kadar hapis cezasının öngörüldüğü bildiriliyor.

- Günaydın’da şöyle bir habere yer verilmiş: **“Pakistanlı kadınlar iki kadın bir erkek eder yasasına tepki gösterdi ve polisle çatıştı. Pakistan Yüksek Mahkemesi’nin yargı önünde iki kadının ifadesi bir erkeğinkiyle eşdeğerdedir şeklinde karar alması Pakistanlı Kadın Hakları Savunucusu Derneklerinin sert tepkisine yol açtı.”**

konusunda kadının da erkek kadar "özgür" davranmasına yetecek nesnel zeminler mevcuttur. Hatta denilebilir ki kadınlar duygusal eğilimlerini yansıtmada görece üstünlüğe sahiptirler; erkeklere göre daha özgürdürler. (Kişisel gözlemlerime dayanıyorum. Tersi de olabilir ama pek seyrektir sanırım.)

• • •

Günümüzde iş yaşamının her alanında görüşmesi arzulanan kadın, birçok iş alanına her geçen gün yayılmakta. Ekonomik bağımsızlığının yarattığı yeni konumlar ister istemez birçok geleneksel yargının yok olma- değişme sürecini etkilemektedir. Ancak toplumun değer yargılarındaki değişme, iş alanlarındaki hareket kadar çabuk olamamakta belki.

Mehmet Güngör
İstanbul

Sorun ekonomiktir

Sayın Şule Torun,

II. Şubat. 1983 tarihli Somut dergisinde "Kadın bedeninin sahibi olmalıdır" başlıklı yazınızı okudum.

Tüm kadınları çok yakından ilgilendiren **Kürtaj Yasa Tasarısı** konusundaki yazınızın bir kısmına katılmakla beraber, yazınızın özünü oluşturan **kadın bedeninin sahibi olmalıdır, dolayısıyla bedenine yapılacak bir müdahalede söz hakkı sadece kadınındır ve "Kürtaj için kadın kocasından izin almalıdır" ibaresinin tasarıdan çıkarılması** isteminize katılmama olanak yok. Böyle bir istemin kadınlara içinde yaşadığımız koşullarda kâğıt üzerinde biçimsel bir haktan öte faydası olmayacağı gibi, gerçekleşeceğini varsaysak, (olay çok boyutlu düşünüldüğünde) kadının bu güne kadar kazanılmış haklarını da geriye götürebilecek niteliktedir.

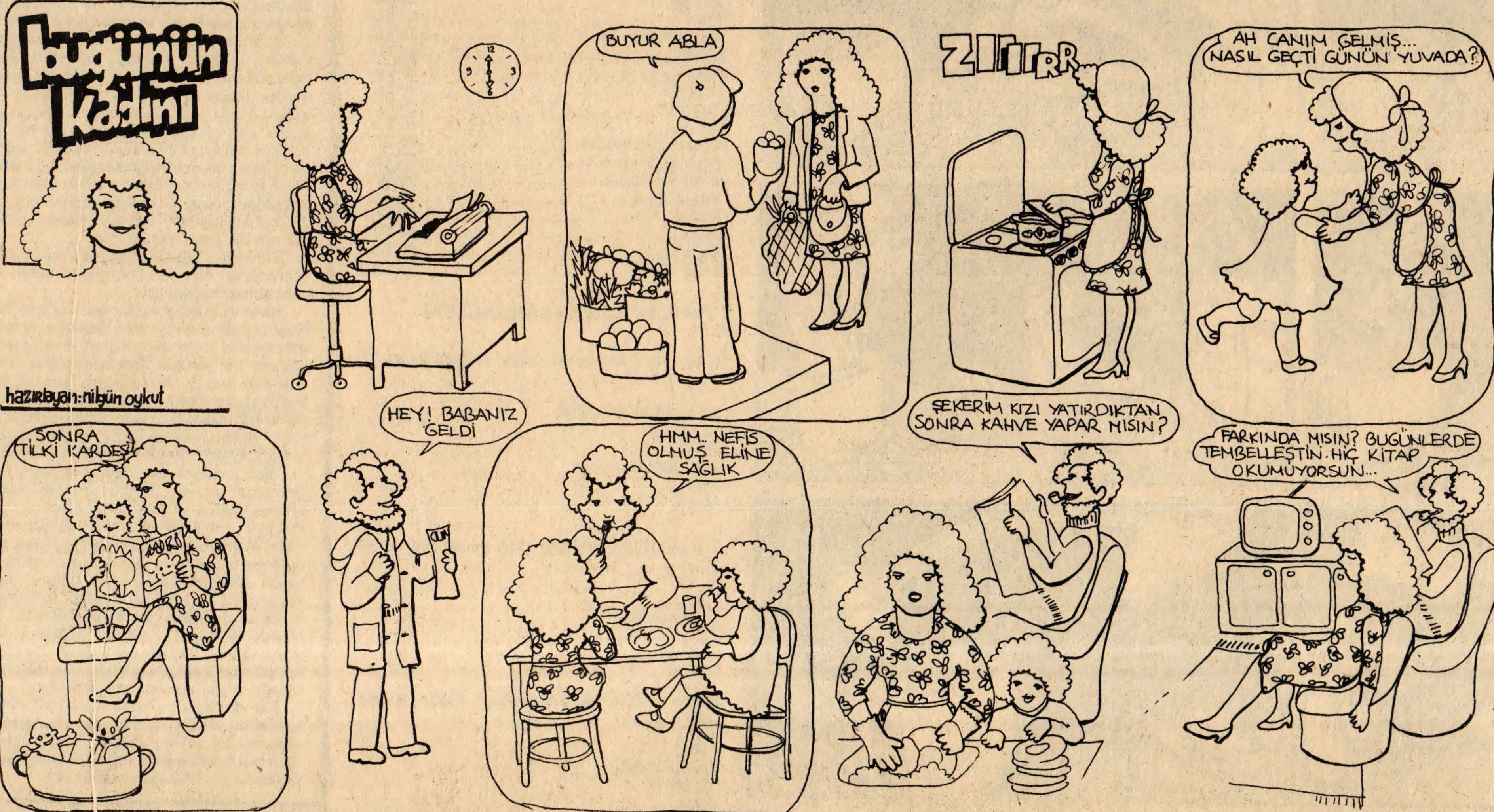
Sorun kökeninde ekonomiktir. Kadının ekonomik özgürlüğü ve çocuğu besleyip büyütme olanaklarıyla ilintilidir. Kadının sizin önerdiğiniz anlamda bedeninin sahibi olmasıyla kazanacağı hiç bir şey yoktur. Bu tür bir savaşımla da yol alınacağı kanısında değilim. Eğer böyle bir mantıkla olaylara yaklaşırsak karşı cinsten başka düşmanımız kalmaz ki bu da sonuçta kimin işine yarar?

Kadın kürtaj konusunda hiç bir konuda olmadığı kadar özgürdür. Gebeliğin ilk aylarında olayı sadece kendisi bilir. Kırsal kesimde ve şehirlerde ayrıca bu konuda bedeninin sahibidir de kadın. Hamile kalınca derin bir düşünceye dalar, bu düşüncenin özü doğanın verdiği analık içgüdüsü ile yaşadığı koşulların çelişkisidir. Sonunda koşullar ağır basar. Şehirde yaşıyorsa sorun çocuğu aldıracak parayı bulmaktır. Şimdiye kadar kürtaja giden kadına "çocuğun babası kimdir?" diye bir soru açıldığını ne duydum ne gördüm. Parasal gücüne göre muamele (bayılarak veya ayık) göreceği yerler vardır. Bunlardan birini çoğu kez bir hemcinsinin yardımı ile bulur. Yaşamını daha fazla zorlaştırmamak için kocasına sorunu söylemeyen kadınların sayısı umduğunuzdan çok fazladır. Kırsal kesimde ise kibrit çöplerinden, zehirli bitkilerden yararlanarak çocuğunu düşürmek isterken ölen kadınların sayıları da çoktur. Kadının bilinçsiz, çaresiz, toplumsal destekten yoksun bedeninin sahibi olmasının bedelidir bu sonuç.

Üniversite mezunu bir kadın bile 20-24bin lira maaş alıyor ve bunun 12 bin lirasını çocuğunu baktırmak için yuvaya veriyorsa, babanın yardımı olmadan pratikte çocuğu büyütmesine olanak yoktur. İki çalışan insanın ancak bir ev kurup bir çocuk büyütebileceği koşullar içinde yaşıyoruz. Diğer taraftan psikolojik açıdan, çocuğun sağlıklı büyümesi için ana kadar olmasa da babanın da ilgi ve desteği zorunludur. Ayrıca ayrılma durumunda bile kadın çocuğun babasını yok saymamalıdır böyle bir davranış çocuğu çok kötü etkileyebilr.

Sayın Şule Torun, genelde iki cins arasında sanki antagonizma varmış gibi olaylara yaklaşımınız beni yetiştirdiğimiz kuşağın yanlış etkilenmesi açısından oldukça tedirgin ediyor. Oysaki iki cins arasında söz konusu olan sadece çelişkidir.

Halide Özerden
İstanbul

evlenme yoluyla evden ayrılıp gitmesinin de bu değerlendirmede rolü büyüktür. Ayrıca kızı geçerli değerlere göre yetiştirip, adına ve namusuna herhangi bir biçimde leke sürülmeden töreler uyarınca bir an önce evlendirme zorluğu da yukardaki deyimde geleneksel gerçeğini bulmaktadır. . 'Kızı çok sevmeyiz ki, çareler alalım. Kız elalemin ocağını tüttürür, bizim ocağımızı oğlan tüttürür. Bizde kız sömürücü, tüketici olarak görünür' açıklamasını yapan kaynak kişi bu konudaki tutumu açıkça vurgulamaktadır." (s.4-5).

Dikkat ettiniz mi, kız ya da oğlan doğurmak için olsun, yapılacak işlem ne ise hep anneye düşüyor - doğacak çocuğun cinsiyetini belirleyen çaba olduğu halde...

NİNNİLERİMİZ DE ERKEK ÇOCUĞU TUTUYOR

Cinsiyete göre farklı değer verme özelliği, ninnilerimize de yansımıştır. Daha doğuştan, kız doğan çocuktan beklenilen, onu tanımlayıcı nitelikler ninnilerle verilir. Tabii erkek çocuk için de:

"Ninni desem yaraşır ninni
Sokakları dolaşır ninni
Benim oğlum saraylara yaraşır ninni."

Saraylara yükselmeye yaraşan oğullar.
Ve cinsel organı yüceltilecek oğullar :

---

25 Şubat 1983 tarihli sayımızda 4. sayfada "Bir Kürtaj Hikayesi" adlı tanıklık imzasız çıkmıştır. Yazı Stella Ovadia'ya aittir. Düzeltir, özür dileriz.

Pablo Picas

"Eş" olmak, "Eşleşmeyi" düşünmek

DİLEK CİNDOĞLU

Hiç aklınıza gelmiş miydi, Türkçedeki eş sözcüğünün ne anlama geldiği dahası nerelerde, ne zaman, nasıl kullanıldığı? Eş, bir şeyin aynı, kopyası, benzeri demektir. Peki ama karım ya da kocam yerine 'eşim' diyebildiğimize göre, iki ayrı insan birbirinin eşi benzeri aynı nasıl olabilir? Evlilik yolu ile tabii. Dildeki bu dışavurum, yaşıyor olduğumuz ilişkilerin, beklentilerin, gerçekte bir yansısı değil mi?

Evlilik yolu ile, aslında ayrı ayrı birer bütün olan iki insanın tek'e dönüşümüdür beklenen. Önce kendi kendilerini algılamaları farklılaşır, evli- kadın ve erkeğin. Birbirleri için, birbirleri ile bir yaşama karar vermişlikleri, birbirlerine **göre** olmaya götürür onları. Sevgi- eğer varsa- bağımlılığa dönüşür. Gidilecek sinemanın seçiminden, uyku vaktine, yemeğin tuzundan, TV deki programa dek hemfikir olmak durumundadırlar. Eş olmuşlardır artık. Bağımsız birer birey değildirler. Benlikleri ipotek altındadır, bir bakıma.

Bu **eşleşme** süreci kadın açısından daha bir sürü olumsuzluğu içinde barındırır. Erkeğin kendini tanımlayacağı ve yalnız kendi olacağı bir iş dünyası vardır çünkü. Memurdur, müdürdür, işçidir, hocadır, esnaftır mesleği ne olursa olsun özgün bir rolü vardır. Kadının ise, 'evkadınlığı rolünü' götürürken, tanımlanması hep kocasına göredir. Bilmemkimingenellikle mevkiî belirtileri kocanın- karısıdır. Eşi böylece onun toplumsal yaşamdaki varlığının belirleyicisi, tanımlayıcısı olur. Nedense hep aynı meslek grubu kocaların karıları birbirleri ile ahbaplık ederler.

Dışardakiler de böylece karı kocanın **eşleşme**, aynılaşma sürecine ellerinden geldiğince katkıda bulunurlar -**egemen** söylem izin verdiğince-. Ahbaplar, arkadaşlar, akrabalar artık onları BİR olarak algılamaya ve buna göre davranmaya başlarlar. Onlar artık Ayşe, ya da Ali değil de Ayşeler, Aliler olmuşlardır. Artık tüm toplantılara, yemeklere, davetlere hatta tartışmalara bir olarak çağırılmakta ve birlikte gelmeleri beklenmektedir. Artık, eşleşmiş insanlar bireysellikleri, farklılıkları, özgünlükleri törpüleyen böylesi bir toplumsal süreç içindedirler.

Böylece Türkçedeki bir 'EŞ' sözcüğünün toplumsal yaşamdaki yerini düşünmeye başladım. Kimbilir daha neler var dilimize yansıyan, yaşıyor olduğumuz ilişkilerin yansısı, uzantısı.

- Günaydın Gazetesi'nin başlattığı 2 günlük yazı dizisinin konusu, kendisine tecavüz eden 70 erkeği öldürüp sonra da teslim olan Hintli kadının yaşam öyküsü. "**Namus uğruna 70 erkeği katleden kadın**" başlıklı yazı dizisinde Hindistan'ın Haydutlar Kraliçesi diye anılan Phulan'ın devletin yapması gerekeni üstlenip, zenginlerden aldığını yoksullara dağıtarak sempati kazandığı gözden kaçmıyor. Phulan'ın önce kocası sonra da emniyet ve nezarethane görevlileri dahil, çeşitli erkekler tarafından hem fiziksel hem de ruhsal tecavüzlere uğradığı anlaşılıyor. Ancak, benzer kaderi paylaşan binlerce kadının akibetine uğramamak, insanlık dışı koşullar altında etini birkaç kuruş karşılığı erkeklere satmak üzere geneleve düşmemek için, Phulan'ın dağlara çıktığı belirtilmiş haberde. Yüzyıllarca aşağılanan, hakarete uğrayan ve hor görülen Hintli kadınlar tarafından Phulan'ın bir eşkiya değil, özgürlük sembolü kabul edildiği, erkekler için ise korkusuzluk simgesi olduğu dile getirilerek habere son verilmiş.

Gazete haberlerinden derlediğimiz bu örneklerin bize düşündürdüklerine gelince: İspanyol kadın "**Biz doğuruyoruz. Biz karar vereceğiz**" diyerek bedenine kararlı bir şekilde sahip çıkarken, aynı günlerde ülkemizde yeni bir Kürtaj Yasa Tasarısının tartışması gündeme gelmiş bulunmaktadır. Ancak, uzmanlar tarafından tıbbi tahliye diye adlandırılan kürtaj gibi kadını doğrudan ilgilendiren, hayati değerler taşıyan bir olay ve doğacak olan çocuğun istenip istenmemesi, onu karnında taşıyan, doğuran ve ömür boyu bakan ananın kararı hiçe sayılarak, sadece erkeğin iznine bırakılmaktadır. Oysa yasalar karşısında erkeklerle eşit sayılan kadının en doğal hakkının, yine yasalar tarafından ortadan kaldırılması ve erkeğe teslim edilmesi gözden kaçan yasal bir çelişkidir. Çıkan haberlerden de anlaşıldığı gibi ne kamuoyu ne de Danışma Meclisi hanım üyeleri tarafından bu konunun öneminin vurgulanmamış olması üzüntü vericidir.

Öte yandan 10 haftadan fazla hamilelikte çocuğunu düşüren kadına 1 ila 4 yıl arasında hapis cezasının uygulanacağını öngören Kürtaj Yasasıyla kadına fazlaca haksızlık edilmekte. Kadının tıbbi olarak hamileliğinin daha geç farkına vardığı durumlar olabileceği gibi; eğitimden uzak ataerkil düşünceli Anadolu kadınının hayati tehlikeleri gözüne aldığı bir durumda böyle bir yolla cezalandırılması yasanın işlerliğinin ne düzeyde olduğunun bir kanıtıdır.

İster doğulu, ister batılı olsun kadınların bedenlerine ve haklarına karşı yapılan tecavüzlere bundan böyle her türlü yolla karşı koydukları göz ardı edilemeyecek evrensel bir olgudur.

BİR KIZ ÖĞRENCİNİN OTOBÜS SERÜVENİ

HANDAN ÖZTÜRK

– Paso lütfen. Hamfendi öğrenci attınız, pasonuz?

Hay allah, sırası mı şimdi, kitaplarımdan belli değil mi sanki öğrenci olduğum. Pasom nerdeydi? Çantanın en dibinde olmalı...

-Bi dakka... tamam buldum, buyrun.

Pasomu buluncaya dek arkamdan gelen güçlü insan basıncı beni şoförden çoktan uzaklaştırmıştı.

Ayakta, orta ara yerdeyim, kenar sıradan bir yer kapmalıyım. Şurada elimi uzatabileceğim bir aralık...

-Şöyle tutunabilir miyim?

Bu masum isteği, 'bir sen eksiktin burda' gibilerinden bakarak cevaplayan solumdaki amca, demirini tuttuğu koltuğa iyice yaslandı. Anlaşılan, bu amca kıpırdamayacak.

Hâlâ orta sıradayım, demiri yakalayabilen elim ise yan sırada. Elimle benim aramda şişman ve yaşlı bir teyzenin yarı gövdesi, arkamda ise biraz genç bir amca. Bu amca biraz ilerlese iyi olacak. Nasıl durursam durayım temasını önleyemiyorum. Temas gittikçe artıyor. Hay allah... dönüp sertçe baktım, adam oralı değil, sanki kıyıdan denizi seyredercesine rahat.

Acaba kasıt? Yok canım benim kuruntum, farkında bile değil teması.

Rahatım...

Sınava yarım saat var. Taksim'deyiz. Evden çıkalı bir saat oldu. Otobüs erken gelseydi inmiştim çoktan.

Teyzenin önünde, elindeki gazeteyi evirip çeviren genç sıkılmış. O oturuyor. Yer verip vermeme konusunda kararını kesinleştirememiş henüz belli, göz ucuyla ara sıra teyzeye bakıyor.

Her sallantıda üzerime yüklenen teyze arkamdaki teması artırıyor. Aaaaa..., yalnız kadının sarsıntısı değil galiba teması artıran. Adama bak, herkes yer hesaplaşması içinde ama bu? Hele deniz seyreder gibi rahat mübarek.

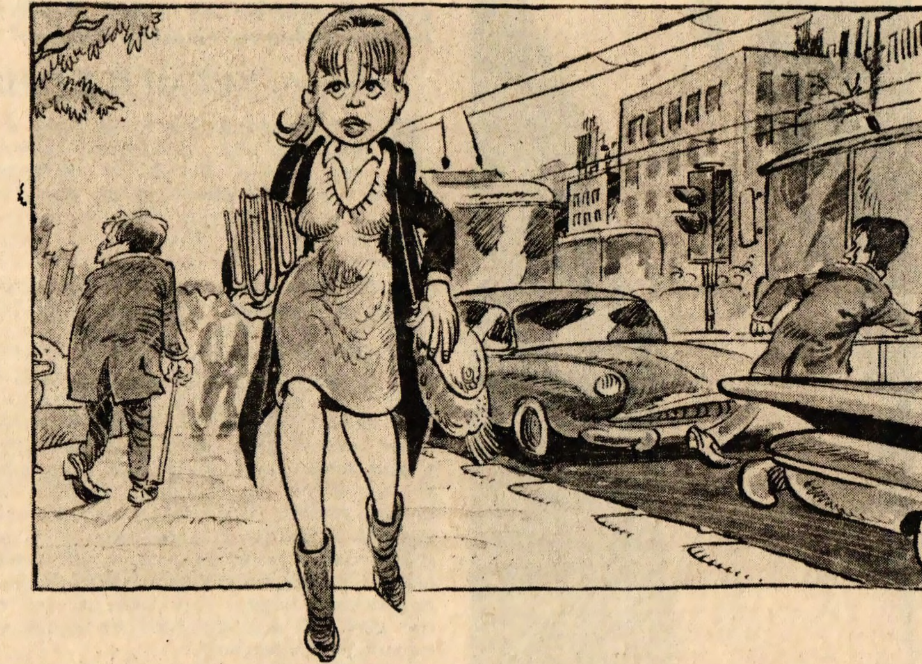
Temas arttı. Anlaşılan yüzündeki umursamazlık bir kılıf yalnızca.

Işin aslını anlarım şimdi. Kuvvete karşı kuvvet. Omuzlarımı var gücüyle arkaya devindirdim. Durumu ayrımsayamıyorsa eğer, toplar kendini.

İrkildi.

Bir de burnumdan hızla soluyarak dönüp baktım. Sahte bir 'ne oldu?'yla o da bana bakıyor. Kesin eminim şimdi, başından beri ayrımsıyordu işi. Tedirginliğim arttı, kafasından geçen düşünceler... Bulantı, benim midemde.

Yan koltuğa tutunma savaşından vazgeçmeli, çektim elimi. Uyuşan kolumu aşağıya doğru salladım. Sallanamayan kol adama değdi ve önüme düştü. Yukarda tutunacak yer var. Tamam, kitaplarımı sağ elime geçirdim. Dirseğim arkaya doğru keskin bir çıkıntı oluşturdu. Benden taraf yeniden güçlü bir itiş.. Hiçbir şey yokmuşçasına manzara seyretme sırası bende şimdi.

Dirsek arkada, gergin...

Şişhane'deyiz. Tanrım, 20 dakikada Taksim'den Şişhane'ye geldik. On dakikada nasıl yetişirim ben? Mavi kartta diretmenin sırasımıydı? verseydim keşke minibüse elli lirayı.

Dirseğim yoruldu, gergin yumuşak bir karına dayalı.

Terliyorum...

Başım önümde, aç gözler engelliyor sağa sola bakmamı.

Şişman teyze inecek, otobüse küskün, yer vermeyene küskün... Sonra bütün otobüsü paylamak isteyen bir sesle:

-Geç kızım, geç yerime. Karnına değerek geçiyorum yerine. Koltuğun demirine beş parmağımla yapışıyorum sıkı sıkı, deminden beri hedeflediğim demire... Önümde oturan çocuk rahatladı gibi. Yer verip vermeme sorununu teyze inişiyle çözümlemişti.

Keynes'in standart modeline bakabilsem biraz. Sınavda çıkabilir. Çocuk Aksaray'da inse keşke...

Yine bir temas, boşalttığım yere geçen temasçıdan. Sabırlı davranıyorum, burnumdan soludum yalnızca. Çantamı sağ kolumdan çıkartıp soluma geçirdim. Yaptığımın amacının ne olduğu iyi anlaşılmalı, omuzumdan arkaya doğru sallanan çantayı itinayla, kendimle temasçı arasına yerleştirdim.

Yenikapı'dayız, sınava beş var.

-Müsadenizle, pardon, ah affedersiniz. Kardeşim çekilsene...

Temaslar, temasçılar, ayaklarımın altındaki ayaklar...

Kurtuldum.... aşağıdayım, geride kalan çantamla mantomun eteği de yanımda. Beyazıt'tayım.

Şubatın yaşadığı güzel bir bahar. Yazık. yarım saatten fazladır duyumsayamadığım güzel hava...

Saat on. Hoca beni sınava alacak mı acaba?

Bulutları seyrederken apansız ağlamak

- Nerden buldun o tahtayı?
- Kötü değil ki.
- Peki ama nerden buldun?
- Evden.
- Daha var mı sizin evde bundan?
- Yok, sadece bu.
- Ne yapacaksın bununla?
- Tavuk keseceğim, annem bıçak vermiyor.
- Hiç tahtayla tavuk kesilir mi?
- Tabiî.
- Daha önceden kestin mi?
- Evet. Çinliler de kesiyor, ama onlar ziyan ediyorlar, ben etmiyorum.

Saçma değil mi? Peki "saçma" ne demek? Bize, çoğunluğa uymayan, toplum kalıplarına ters düşen her söze, her düşünceye, her davranışa "saçma" deyip sıyrılıveriyoruz. Doğala, alışılmışa benzemiyorsa zincir zincir bağlayıp atıyoruz zindanlara, deli diye. Alay konumuz oluyor. Uzaklaştırıyoruz kendimizden.

Oysa tek suçları azınlıkta olmaları. Herkes gibi gerektiğinde değil de, Anlamadığımız nedir?

Deliden daha anlaşılır ne olabilir?

Onlar pembe, kırmızı, yeşil, sarı değildirler, "öz" rengine bulanmış, insanın, insan doğallığının özünde kalmışlardır.

Bir çocuk yuvasının bahçesinde, salıncakta sallanıyordu, Olcay. Elinde bir tahta parçası vardı. Onunla ne yapacağını sordum. Tavuk keseceğini söyledi. Yukardaki gibi... Sonra koşup gitti.

İzledim. Tahta parçasını çok sevdiği arkadaşı Begüm'e verdi. Begüm de ona bir kaç çam yaprağı, yaramazlık yapanlara batırsın diye. Duvarın kenarına gittiler. Yanlarına birkaç çocuk daha geldi. Duvarın dibinde bir çatlağın başına çömeldiler. Ne yaptıklarını sorduğumda, orada Kızılderililerin gömülü olduğunu söyledi, Begüm.

Çocuğun, çocukçanın arı beyninden fışkıran bu duru düşünceler, söyleyişler, davranışlar delilik oluyor.

Saatlerce, bir karınca yuvasının

Öztürkçe yasaklaması

Okulumuz bundan bir süre önce açıldı, açıldı ama bir de ne görelim; Türkçe - yazın dersi hocası, bize Türk Dil Kurumunun bütün Türk ulusunun kullanması için bin bir güçlükle ürettiği öz Türkçe sözcükleri kullanmayı yasakladı. Peki Türkçe konuşma yerine ne gibi konuşma yapacağız?

Kolay.

Arapça, Farsça kökenli yabancı kelimeleri, Türkçe sözcük olarak kullanacağız.

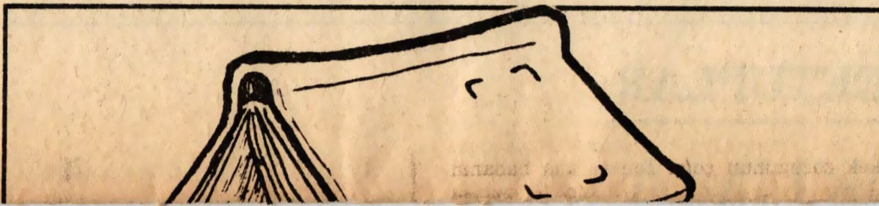
Aynı zamanda bu şahıs TDK'nın bulmuş olduğu sözcükleri "uydurukça" olarak nitelendirdiği gibi, bu sözcükleri kullanan öğrencileri, derslik içinde kötü sözler sarfederek soyutlama yoluna gitmektedir. Sınavlarda kullanılacak sözcüklerin (TDK) kabul edilmeyeceğini vurgulamaktadır.

Atatürk verdiği yemekli bir davette şöyle demiştir; "Dil alimlerinin, mütehassıslarının akademik çalışmalarına müdahale etmeyeceğim. Sizin de (sofrada hazır bulunan T D K üyelerine) mesailerinizi ilmin son verimlerine uydurmanız gerekir" demiştir. Bu da gösteriyor ki T D K ilmin gelişmelerini de göz önünde bulundurarak, bilimsel çalışmalarıyla toplumun gereksinimlerini giderecekti. İşte T D K bu ilkeyi erek edinmiştir ve çalışmaları bu yönde olmaktadır.

Bu konudaki değer yargıları sizindir.

"Bir ulusun, ulus olma özelliklerinin en büyüğü dildir." o halde Türklerin dili de Türkçedir.

İbrahim SÖYLEMEZ
Eğitim Yüksek Okulu Öğrencisi Çanakkale

Üretme tutkusu

Ben o sokaklarda, duraklarda gözlerinde yarı umut, yarı umutsuzlukla bakan gençlerden bir tanesiyim. Bizlerin genellikle en büyük sorunu kendimizi aramak, bulmaya çabalamak, "kimim" sorusuna cevap aramaktır. Bunda en büyük yardımcı kuşkusuz okulda edindiğimiz birtakım bilgiler, bunlara paralel olarak gelişen düşünce yeteneğimiz, olaylara bakış açımız. Bunun yanısıra okul dışında gerek hocaların tavsiyesi ile gerek ciddi gazetelerde ilanı çıkan kitapları okumamız da unutulmamalı. Ancak ben ve sanıyorum ki benim gibi nicelerinin duyumsamakta olduğu bir boşluk'da hiç durmadan tüketmemizdir. İnsan, belirli bir olgunluğa eriştikten sonra hiç bir şey yaratmadığını birdenbire anlayıveriyor ve bu duygunun buruk acısını yaşıyor. Bunun önüne geçebilmesi için de kişinin bazı faaliyetlerde bulunması, birşeyler üretebilmesi ve sonuçta somut olarak kazandığı yeni olguları görebilmesi, tadına doyulmaz bir coşku. Ancak okulumuzda ders programımız öylesine yoğun, sınav dönemleri arasındaki dar zaman kesitinde de o denli yorgun oluyoruz ki, bir şeye elimiz gitmiyor.

Acaba diyor bazen insan kendi kendine, birçoğunun gereksizliği hemen herkesçe bilinen EZBERLENDİKTEN birgün sonra bir daha anımsanmayan bu dersleri okumamız neden zorunlu, ya da, bunca detaya inerek mi okumalıyız. Ve daha önemlisi, bize verebildiklerinden çok, dolaylı olarak kaybettirdikleri nelerdir?

Sayın eğitimcilerin bu soru üzerinde birazcık düşünmeleri dileğiyle...

Elif AYBAY - İSTANBUL
İtalyan Lisesi
Lise 3 A

canları istediğinde gülmeleri, isterlerse kendi kendileriyle konuşmaları. Bir kelebeğin uçuşuna çılgın kahkahalarla katılmaları, bulutları seyrederken apansız ağlamaya başlamaları. Bütün suçları bu kadar.

"Anlaşılamayan", delinin başka şekilde söylenişi. — evecenliğini seyreden bir adama "deli midir, nedir? zavallı" diyoruz da, ilginç silâhlar yaratıp, adına uygarlık diyene, bir avuç toprak için binlerce canı ölüme gönderene tepkimiz ne oluyor, ne denli engelleyici oluyor?

Emine MÜFTÜOĞLU

TDK ve TTK bağımsız kalmalı

Son günlerde gündemde olan bir konu da T D K ve TTK'nın 1982 Anayasası'nın 134. maddesi gereği oluşturulacak bir üst kuruma (A K D T Y K) bağlanmasına ilişkin yasa tasarısı.

Bu konuda gerek bilim adamları, gerekse de konu ile ilgilenenler görüşlerini bildirdiler. Kimisi olayın hukuksal yanına, kimisi ise bilimsel yanına olumlu, olumsuz değindiler. Yasa tasarısına göre Atatürk'ün kurduğu ve mirası ile beslenen Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumları, yasa ile oluşturulacak. Başbakanın başkanlığında kamu kuruluşlarından seçilecek bir kurulun oluşturacağı bir üst kuruma bağlanacaktır. Tasarıya karşı çıkanların dayandıkları esas nokta, söz konusu kurumların zamanla değişecek siyasi iktidarların bağımlılığına girmeleri ve ereği olan üretimsel özelliklerini kaybetmesidir.

Ben olayın bu boyutlarını konu ile ilgilenen uzmanlara bırakıp başka bir yönüne değinmek istiyorum. Anlaşılıyor ki ülkemizdeki kültürün gelişimi devlet tekeline alınmak isteniyor. Kültür, bir ülke yazarının, çizerinin bestecisinin oluşturduğu birikimler yığınıdır. Mekanik bir olay değildir. Gerektiğinde yararlanmak için kitaplıktan çıkarılacak bir sözlük de değildir. Zamanla oluşur. Biz yine olaya olumlu gözle bakalım. Diyelim ki devlet kültürün gelişimini kanatlarının altına alacak, destekleyecek. O zaman kuruluşundan bu yana işlevini yerine getirmediğinden dolayı herkesçe eleştirilen T R T'nin durumuna göz atalım. Sanatın hiçbir etkinliği ile vakitsizlikten ilgilenemeyen değerli (!) sanatçımızı dakikalarca ekranda gösteren, batılı dansçıların beşinci dereceden türevi bile olamayacak dans gruplarına sınırlı yayın saati süresince önemli bir yer ayıran bu kurum gerçek sanatçılara ekranı kapatmıştır. Kısaca devletin kültüre katkısı, gerek T R T gerekse diğer iletişim araçlarına bakarak ortadadır. Bundan sonraki katkısının da hangi düzeyde olacağını kestirmek için falcı olmak gerekmez.

Bekir ÖDEMİŞ
Jeoloji Müh. KAYSERİ

Yapıcı, yaratıcı olalım

İçinde yaşadığımız şu ortamda kimi çevreler dilimizi bir çıkmaza sürükleme uğraşındalar. Kendi benliğimize uygun sözcükler yerine, başka ulusların sözcüklerini kullanmayı yeğlemekteler. Bu olgu eğitim alanlarında da kendisini göstermekte. Hem de küçümsenemeyecek boyutlarda. A.Ü.D. TCF I. sınıf öğrencisiyim. Kendimi Üniversitede daha iyi yetiştireceğimi ummuştum ama yanılmışım. Lisede iken kullandığım dil daha iyiydi. İster istemez öğreticilerin etkisinde kalıyoruz. Bu da geleceğin bizler açısından parlak olmayacağının belirtileridir. Böyle davrananlar ne yaptıklarını sanıyorlar. Bunların kullandıkları sözcüklerden örnekler: ölçü: mikyas, benzeş: nazir nazire, yüzey: sath vb. Sınavlarda onların dilini karşılayan Öztürkçe sözcük kullanmak sınıfta kalmak anlamındadır.

Oysa eğitim ulusların varoluş veya yokoluşunda temel etkendir. Bizler aydın gençleriz, yaşam koşullarının zorluğunun bilincindeyiz. Böylesi uğraşlar, ilericilik yapıcılık ve yaratıcılığın karşısında tutunamazlar. Bunu kabullenin artık.

Unutmayın: bu uğraşlarınızda başarılı olsanız da geçici olacaktır. Çünkü Türkiye'de tutuculuğa karşı yeniden yana milyonlarca genç ve aydın vardır. Bu çoğunluk kendini kabullendirmiştir. Günümüzdeki yazın dergileri bunun ufak bir kanıtıdır.

Mustafa KESKİN
A.Ü. DTCF. ANKARA

Sorun yok demektir

Türk Dil Kurumu'nun işlevini ortadan kaldırma çalışmaları yalnızca miras hukuku açısından değerlendirilmelidir. Tercüman'ın, "Yaşayan Türkçe"ci (!) yazarlarının bile uzlaşma, engel, savunma, konu, yorum gibi Türkçe sözcükleri kullanmaları bu alandaki değişimin tipik bir göstergesi değil midir? Yurttaş Anılan'a, olanak yerine imkan kullanacaksın diyen bir norm olmadığına göre sorun da yok demektir.

Şenol Anılan UYSAL
Mersin

Vize sonuçları geç belli oluyor

Ben Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bil. Fak. Ekonomi bölümünde okuyorum. Beni ve birçok arkadaşımı güç durumda bırakan, okulumuzda yapılan büyük bir aksaklığı yazmak istiyorum.

Bildiğiniz gibi bundan böyle ara sınavlara (vizelere) giriyoruz. Fakat bu sınavların sonuçları bize çok geç bildiriliyor. Niye mi? Çünkü koca Gazi Üniversitesi'nde sonuçları asacak sınav cetvelleri yokmuş. Tabi bu geç bildirmelerin bize çok zararı var. Çünkü ilk sınavdan iyi mi yoksa kötü mü aldığımızı bilmiyoruz. Bizler ilk sınavlara girdik, bunların sonuçlarını öğrenemeden ikincilere girdik ve hala sonuçlar yok. Mektubumun size geldiği günlerde bizim final sınavlarımız başlamış olacak, yani bir haftamız var. Ve biz hala finallere kalıp kalmadığımızı bilmiyoruz. Sanırım ki bu birçok okulda da böyledir. Peki biz bu durumda ne yapalım? Finallere kalıp da başarılı olamazsak suç bizde mi?

Ara sınavları ve konan baraj, benim ve bir çok arkadaşımızın başını derde sokmaktadır ve finale kalamayanların bir senesi gidiyor. Ayrıca bir de şu konu var; okul açılalı 4 ay oldu ve okulumuzdaki en yetkili kişiler bile yönetmelik hakkında hiç bir şey bilmiyorlar. Kime sorsak benim bir fikrim yok şu kişiye gidin diyorlar. Kısacası ben ve bütün arkadaşlarım çok zor durumdayız. Böyle bir dergi çıkarttığınız için teşekkür ederim.

Gazi Ün.
İktisadi ve İdari Bil. Fak. Öğrencisi
Aytekin Gürcan ve Bölüm
Arkadaşları

İlan Tahtası

SANATSEVER ARKADAŞLARA

Edebiyat'ın her türünden, fotoğrafçılıktan ve klasik müzikten hoşlanan arkadaşlarla yazışarak tanışmak istiyorum.

Hasan SAYINMAN
Fıstıkağacı Kerpiçhane Sok. Fıstıkpalas Apt. No: 1/5
Üsküdar-İstanbul

KARİKATÜR ÜSTÜNE

"Amatör olarak karikatür çizmekteyim. Cezaevinde olmamdan ötürü karikatür üzerine yazılmış kitap dergi vb. edinme olanaklarım kısıtlı. Yardımcı olabileceklere şimdiden teşekkür ederim."

Orhan ÇOĞUPLUGİL
Sultanahmet Askeri Cezaevi
E-1 Sultanahmet-İSTANBUL

FRANSIZCA YAZIŞALIM

Yabancı dilimi geliştirmek için Fransızca yazışmak istiyorum. Edebiyat, tiyatro ve folklorik müzikle ilgileniyorum.
Est-ce que Vous m'écrivez?

Faruk ÖZEN
Cerrahpaşa Cad.
No: 36/A
AKSARAY/İSTANBUL

OKUR OLMAK DA YETKİNLİKTİR

Genç öykü yazarı ve okuru aranıyor!
Henüz dergilere geçmemiş özengen imzalar...
Üretmeye ve paylaşmaya var mısınız?
Bir öyküye karşılık, bir öykü, bir eleştiri...
Var mısınız üretip paylaşmaya?

A. Ulvi GÜREL
Meşrutiyet Cad.
Hatay Sok. No. 18
Kızılay-ANKARA

PUL DEĞİŞİMİ

GENÇLER!
Günlük sıkıntılarını, streslerini, pul koleksiyonuyla gidermeye çalışan üniversiteli gençle "her konuda" mektuplaşmak istemez miydiniz.
Pul fazlalıklarınızı gönderirseniz, "elimden geldiğince" ben de sizlere yardımcı olurum.

Ahmet EŞİYOK
Adakale Mah
Dilek Çıkmazı No:3
MANİSA

ŞAN ÇALIŞMAK

Amatör bir tutku ile, piyanom eşliğinde Schubert Lied'ler ve benzerlerini seslendirecek mezzo soprano veya soprano arıyorum. İlgilenen amatörlerin yazmalarını dilerim.

Ümit Gültekin
Kennedy Caddesi
22/6 Küçükesat-ANKARA

ANATOMİ ATLASI

Piyasa değerinin yarısına (sizler için az oluyor, ama ekonomik gücüm ancak bu kadarını karşılar) Türkçe anatomi atlası satın almak istiyorum. Yardımcı olursanız sevinirim.

Musa Atay
A.Ü. Tıp Fakültesi
1-2 sömestr
Sıhhiye/ANKARA

insancıklar

Claire Bretécher

Çev: Esen Çamurdan

SPOR

Sporun çeşitli amaçlarla kullanılışı

Mutluluk aranışı içinde spor alanlarına koşan çocuklar yetenekli olmanın bedelini reklamcılardan alır oldular. Amatörlük kuralları bir çırpıda sağa sola çekilip her şey yoluna giriverdi.

MEHMET BENGÜ

Niçin spor yaparız?

Bu soruya karşılık ararken sonraki aşamalardan başlamamak daha doğru olur. Örnekse, yaşam boyu spor programının etki alanındaki orta yaşlı bir kimseden gelecek "Sağlığımız için" karşılığı, ya da profesyonel bir sporcudan gelecek "Geçimimiz için" karşılığı, işin çok sonraki aşamalarıyla ilgilidir. Milyonlarca çocuğun, genç insanın spora yöneliş nedeni bu gibi karşılıklarda aranamaz.

DEVİNME MUTLULUĞU

Sporda başarılı olmuş ülkelerin sporcularını överken, uzun antreman saatlerinden söz edilir. Günde iki antrenman, üç antrenman yaptıkları, altı saat, sekiz saat çalıştıkları belirtilir. Spor dünyasının en üst noktalarında, dünya çapında amaçlara yönelen bu seçkin sporcuların çalışma saatleri, çocuklarla karşılaştırılırsa, diyelim yürüme alıştırmaları yapan bir bebeğin, ya da kan ter içinde, çılgınlar gibi koşup oynayan bir küçük yaramazın devinime ayırdıkları süreler yanında az bile kalır.

İnsanın devinmekten tat aldığı, organlarını bir uyum içinde kullanmaktan mutluluk duyduğu, çocukların amaçsız koşuşmalarında, yaramazlıklarında açıkça belirir. Arkasından oyunlar gelir. Oyunlar aslında devinimden tat almanın yarattığı yapay amaçlardır. Hem organların, hem de zekânın çalıştığı, sezme, algılama, değerlendirme, karar verme gibi zihinsel devinmelere de olanak veren oyunlar, çocuklar için sonsuz bir mutluluk kaynağıdır.

Yapay amaçlar devinmeye bir anlam kazandırırken, bir yandan da, çocuktaki yarışma, kendini gösterme özlemleri gelişir

SPORA İLK ADIM

Belli bir yaştan sonra ise oyunların yerini sporlar alır. Yapay amaçlar artık daha geniş bir örgütlenme içindedir. Oyunların dilde kalan düzenleri, sporda kâğıda dökülmüş, ülke, hatta dünya yüzeyinde geçerli kurallar ortaya çıkmıştır.

Büyük bir coşkunlukla bağlanılan sporlar, devinim tadı, yarışma tadı vermeyi sürdürdükleri gibi, artık ilk gençlik aşamasına gelmiş olan çocuklara güzelleşme, güzelliklerini sergileme tadı da vermeye başlarlar.

Spor eğiticilerinin en dikkatli olmaları gereken aşama budur. Önde gelmekten seçkinlikten tat almaya başlayan çocuk, sağlıklı bir sportmenlik anlayışı içinde tutulamazsa, "üstünlük" aranışına yönelebilir. Yarıştığı kimseleri küçümsemeye, oyun-

lığa, şiddete dönük sporlarla savaşçı kuşaklar yetiştirilmeye çalışılıyor. Dahası, devletler arası güç yarışmasında, spor alanındaki başarılara bir üstünlük belirtisi olarak bakılıyor. Kitle iletişim araçlarıyla bir kişinin ya da bir takımın omuzlarına bütün bir ulusun onuru yükleniyor. Devinmenin, oynamanın, yarışmanın tadını çıkarmak, mutlu olmak için spor alanlarına atılmış bir kişi, kendini, gittikçe bunalımları artan, çetinleşen bir yolun sonunda, taşınması böylesine güç bir sorumluluğun altında buluyor. Başarısızlığa uğradığında, yenilgiyi sportmence karşılamaya çalışsa da, içindeki yıkım dayanılmaz boyutlara ulaşıyor.

Devletler arasında bir üstünlük yarışmasına dönüştüğünde, sporun çeşitli uluslardan insanları birleştiren, kaynaştıran barışçı niteliğinden bütünüyle uzaklaştığı gibi, masa başı oyunlarına, türlü düzenlere kurban edildiği de bir gerçek.

MUTLULUK ARANIŞINDAN REKLAMCILIĞA

Gizli profesyonelliğin başlatıcısı olmasalar da, kaçınılmaz sonucu, sonra da destekleyicisi, yayıcısı, güçlendiricisi olan kurum kulüpleri ise sporu birçok ülkede reklamcılığa sımsıkı bağladılar. Sporun bu yönde kullanılması şaşılacak kadar kısa sürede büyük yaygınlık kazandı. Mutluluk aranışı içinde spor alanlarına koşan çocuklar yetenekli olmanın bedelini reklamcılardan alır oldular. Amatörlük kuralları bir çırpıda sağa sola çekilip her şey yoluna giriverdi.

Zirve sporunun yetenekli sporcuları bekleyen bunca açmazına karşın, yeryüzünde, milyonlarca insan, kitle sporu çerçevesinde, gene devinmenin, oynamanın, yarışmanın tadını çıkarmak, mutlu olmak, yaşama sevinci duymak için spor yapıyor.

"Niçin spor yapıyoruz?" sorusunun karşılığını onların bozulmamış dünyasında aramak gerekir.

Foto: D. Deynov

CİNSELLİK

"KIZLAR" NASIL "SAHNEYE" ÇIKARILIYOR?

Erkek dergileri: Aynı reçete ile satılan bir sürü resimli "aşk ilanı"

Dünyanın her yerinde, birbirine az ya da çok benzeyen bazı dergiler çıkar: Erkek dergileri. Cinselliği "kullanan" yayınların en yaygınlarıdır erkek dergileri. Size sunduğumuz bu derleme, bir Alman dergisinde "Konkret" de yer alan uzun bir yazının özeti. İsterseniz birlikte düşünelim: Bizde yayımlanan "erkek dergileri" de, yazıda belirtilen noktalarda önemli özellikler göstermiyorlar mı? Ve "kızlar", hep aynı biçimde "sahneye" çıkarılmıyorlar mı?

Derleyen: **NECMİ İLETMİŞ**

Erkek magazinlerinde fotoğrafların görünürdeki tüm çeşitliliğine karşın, reçete hep aynıdır. Fotoğraflar ne kadar değişik ve özgün olursa olsun, ağırlığını korumak isteyen bir erkek magazinin varabileceği en son nokta 'edep kılları'nın sergilenmesidir.

Daha fazlasını sergileyecek bir dergi, Amerikan magazinleri "**Hustler**", "**Club**" ve "**Chic**"in başı çektiği, pornografi alanına girer. Bu yüzden geriye kalan fotoğraflar, bakana cinsel isteğini kamçılayıcı yenilikler sunamazlar. Kızlar değişik ve egzotik dekorların önünde poz verirler. Genellikle fotoğraflar, kızları karın üstü veya sırt üstü yatmış, önden veya arkadan değişik pozlarda ve son olarak da, çoğunlukla boydan bir pozuyla gösterir. Modeller büyülenmişcesine, sanki ilk kez görüyormuş gibi, gözlerini kendi göğüslerinden ayıramaz. Ama en sık yinelenen poz, kızları gözleri kapalı, elleri bacaklarının arasında, dağınık yataklarda uzanmış ve tüm güçleriyle arzu dolu bir ifade takınmaya çalışırken resimlemektir.

"**Penthouse**" redaksiyonu, bu tür çekimlerle ilgili olarak gerçekten ilginç bir tanımlama yapıyor: "**Fotoğraflarımız... güzel kadınlara duyulan hayranlığı dışa vurur.**" Bu resimli "**aşk ilanları**" açıklamasız da bırakılmaz. Magazinlerin hepsinde, fotoğrafların arasında hiç olmazsa ufak bir yerin kısa resim yorumları için boş kalmasına özen gösterilir.

Örneğin İngiliz magazini "Mayfair", Jackie diye bir kızın fotoğrafının yanında, okuyucuyu Jackie'nin yalnızca özel vesilelerle külot giydiği hakkında bilgi sahibi kılar. Jackie, kıçı iyice arkaya çıkmış, oyuncak bir ayıyla birlikte yatakta uzanmıştır. Ya da "**Penthouse**" Linda adında bir kızın iki fotoğrafının arasında, erkeklerin Linda'ya hep büyüleyici bir güce sahip olduğunu söylediklerini yazar.

Gerçekten de dergilerdeki kızlar, aşağılayıcı biçimine karşın fotoğraf dizilerine, kendilerini göstermek için iyi bir olanak gözüyle bakıyorlar. Revü kızı Annie: " 'Penthouse' tarafından fotoğrafımın çekilmesi, benim için düşlerimin gerçekleşmesi demekti. Artık görünüşüm, cinsel çekiciliğim için aldığım tüm komplimanlara inanabiliyorum." Dansöz Cherly: "Aşağıdan gelen birisi olarak, gerçekten iyi yükseldim." Ancak "Playboy"a çıktıktan sonra bir "Playmate"in kariyeri, 'soluk kesici'den başka her şeye benzer. Umdukları yerlere varmaları gerçekten çok zordur.

Amerikan baskısı ayda 6.000.000 , Almanca baskısı 420.000'e ulaşan, en büyük erkek magazini "Playboy", bir fotoğraf dizisinin basımı için her kıza 4.000 Mark ödüyor. Bir dizinin üretimi 14 gün sürüyor. Ancak her kız önceden bazı "test"lerden geçmek zorunda.

Fotoğrafçı Wolfgang Ott, "Playboy" için 5 yıldır bu tür testler yürütüyor: "Bir kız takıldığında, önce bu işi neden yaptığını anlamak için biraz laflarız. Sonra soyunması gerekir. Bu da hem kız hem fotoğrafçı için en rahatsız edici andır. Çünkü herhangi bir maldır o anda, insan değil. Zaten bizim işte, insan ikinci derecededir.

İlk başta yalnız dış taraf önemli; iyi göğüsler, iyi popo, şehvetli bir görünüm. Bunlar tasarlanana uygunsa, geriye forma başına fotoğrafları halletmek kalır. Tabii herşey tamamlandıktan , onay alındıktan sonra kızların birden yan çizdiklerini çok gördüm. Onlar için rahatsız edici olan tanınmak. Yani işte gazetede çıplak bir kız gördüğünüzde, kendi kendinize böyle bir kız hakkında düş kurarsınız, ümide kapılırsınız."

Fotoğrafların belli bir çerçevesi, derginin sunduğu genel kadın imajına bağlı sınırları vardır. Almanca "**Playboy**"un baş redaktörü Rainer Wörtmann şöyle diyor:"**Playmate'lerimizin neyi temsil ettikleri hakkında belirlenmiş bir çerçevemiz var ve buna sıkıca bağlıyız. Tek tek, bazen fazla aşırı istekler göz önüne alınırsa,bu iş yürümez. Playmate'lerin ayağının altını bile görmek isteyen ya da kızların yalnızca çizme giymesini isteyen tipler bile var.**" Bu tür isteklere okuyucu mektuplarında da sık sık rastlanıyor. "Hafif bir masumluk izi taşıyan", "çamurda yuvarlanan tümüyle soyunuk" kızlara yemek listesinde yer verilmesi isteği, az rastlanır değil.

Genç bir İsviçreli kızın striptiz şovunu, bir

John Forma

eşitlikçilik eyiemine benzetecek kadar ileri giden "Penthouse" genç kızları binek hayvanları olarak niteliyor. Başka bir magazin, "Lui", gerçi kızları hayvan cinslerine göre sınıflandırmıyor ama redaksiyon yazılarında denilen şu: "Bizim için kızlar, her zaman entellektüel bir erkeğin yaşamında neyseler, oydular ve öyle kalacaklar; yani bu dünyadaki heyecan vericiliği, var oluşunun bir yönü. " "Lui"nin yayımcısı Heinz von Nouhuys da bu tanımlamaya bağlı kalıyor: "Dergide kızlar, erkeğin yaşamında oynadıkları rolün aynısını üstlenirler. Erkek, düşüncelerinin, zamanının en fazla yüzde yirmisini, yirmibeşini karşı cinse ayırır. Geriye kalanı ise, mesleğiyle, arabayla, satrançla, tenisle ve başka şeylerle doludur."

Tipik erkek magazini okuyucusunun, kadınları salt seks nesneleri olarak göstermekte yatan aşağılamanın farkına varmadığı görülüyor. Fotoğraflarda yavaşça seksi iç çamaşırlarını çıkaran kızları, pozlarının tatsızlığına karşın, yalnızca arzulamakla kalmıyor. Üstüne onları, kendi karısıyla veya kız arkadaşıyla karşılaştırdığı bir tür ideal dişiler olarak görmeye eğilim duyuyor. Parlak kuşe kâğıttaki kızla yarışma savaşına girmeye doğrudan zorlamasa bile, onların da ideale yaklaşmasını davranışlarını benzetmelerini düşlüyor.

EĞİTİM

BİR ÖĞRETMENE MEKTUPLAR

ELEŞTİREL OKUMA

larda yendiklerini aşağılamaya başlar. "Yendik" sözcüğünün yerini "ezdik", "ufaladık" gibi sözcükler, hatta erkek çocuklarda, cinsel dürtülerin etkisiyle, "geçirdik", "atladık" gibi sözcükler alır.

KİTLE SPORUNDAN ZİRVE SPORUNA

Kitle sporu çerçevesindeki bu gönüllü, mutluluk dolu sporculuk, yetenekli, başarılı kişilerin yönelebildiği zirve sporu çerçevesine girince önemli bir değişikliğe uğrar.

Seçkin sporcunun spora daha fazla zaman ayırabilmesi, daha iyi beslenmesi için, kendisine yardım edilmesi gerekir. Derken kulüpler arası çekişmelerin, üstünlük yarışının, bu yardım anlayışını yozlaştırdığı, sporcuya yaptığı spor karşılığı gittikçe artan paralar ödendiği görülür. Kulüpler bir yandan, sporcular bir yandan işi körükleyince, gizli profesyonellik diye adlandırılan ilişkiler alevlendikçe alevlenir. Sonunda spor mutluluk için değil de, para kazanmak için yapılmaya başlanır.

Bazı sporlarda açık profesyonelliğe geçilirse de, bu çok sınırlı bir uygulamadır. Mutluluk için spor yaptıkları varsayılan "amatör sporcular", genellikle, çeşitli yollar bulunarak gizliden gizliye ödenen paraları almak durumunda bırakılırlar. Amatörlük kurallarına uymak zorunda olduklarından, para aldıklarını gizler, sırasında, örnekse Olimpiyat'lara katılırken, karşılıksız spor yaptıklarını belgeleyen kâğıtlar imzalarlar.

Böylece, tat almak, mutlu olmak için başlanmış olan spor, yetenekli sporcuları bir "zorunlu yalancılık" ortamına sürükler.

Bu yalancılığı, ne acıdır ki, bütün dünya ülkeleri birlikte korumakta, değiştirilmesi, sporun gerekleri neler ise, açık açık yerine getirilmesi için hiçbir girişimde bulunmamaktadırlar.

AMAÇ SAPTIRMALARI

Yaygınlığı kesinlikle insana mutluluk vermesinden gelen sporun bugün dünyamızda çok çeşitli amaçlarla kullanıldığını biliyoruz. Bunlar arasında olumlu, insanlığa yararlı yönlendirmelerin yanı sıra olumsuz yönlendirmeler de var.

Sporlardan sağlık için, eğitim için yararlanılıyor. Belirli amaçlara, belirli kurallara uyarak tek başına ya da arkadaşlarıyla birlikte yönelebilen, başarıyı da, başarısızlığı da soğukkanlılıkla karşılayan, sağlıklı, dürüst insanlar yetiştirme yolunda, sporlardan çok olumlu sonuçlar alınıyor

Politikacıların spora yaklaşımı ise bambaşka.

Çeşitli ülkelerde, çeşitli siyasal eğilimlere göre, gençliği istenen doğrultuda yönlendirmek için, sporlar türlü yöntemlerle kullanılıyor. Bir ülkede gençleri siyasadan uzaklaştırmak, yarışma alanlarındaki heyecana yöneltip boşaltmak yoluna sapılırken, başka bir ülkede, bakıyorsunuz, sertliğe, acımasız-

EMİN ÖZDEMİR

Öğrencilere eleştirel ya da yaratıcı okuma alışkanlığını kazandırma, Türkçe derslerinin olduğu gibi, Türk Dili ve Edebiyatı dersinin de temel amaçlarından biridir. Gelgelelim **"eleştirel ya da yaratıcı okuma"** öğretim izlencelerinde salt bir kavram olarak kalmaktadır. Bunun bir davranışa dönüştürülerek öğrencilerin yaşamına ağdırıldığı söylenemez. Gözlemler, yapılan araştırmalar liseyi bitirmiş, Türk dili ve edebiyatı eğitiminden geçmiş gençlerimizin çoğunun bırakalım uzun oylumlu metinleri bir yana, paragraf düzeyindeki metinleri bile anlamadığını göstermektedir.

Öğretim izlencelerinde, okumanın birbirine bağlı bir edimler ve davranışlar zinciri olduğu vurgulanmasına karşın, bu edimlerin neler olduğu açık seçik belirtilmemiştir. Bu yüzden okuma eylemine yüklenen anlam, öğretmenden öğretmene değişmekte, çoğu kez metinleri sözcüksel düzlemde seslendirme, onları sözlü olarak yineletme, okuma eğitimi sanılmaktadır. Kuşkusuz çok yönlü bir olgudur okuma eğitimi. Karmaşık bir yapısı vardır. Bu yapıyı, bu çok yönlü, karmaşık olguyu bir solukta kolaylaştıracak, yalınlaştıracak hazır formüller, reçeteler yoktur. Ancak deneyimlerle elde edilmiş kimi sonuçlar vardır ki bunları tanıma, bunlardan yararlanma bir ölçüde kolaylaştırır işimizi.

Bilinen, çok vurgulanmış bir gerçektir ki, düşünsel bir etkinliktir okuma eylemi. Hangi amaçla yapılırsa yapılsın metnin iletisini alımlamayı, anlamayı gerektirir. Bu da büyük ölçüde sözcüklere bağlıdır. Sözcüklerin düz ve yan anlamlarını, bunların birbirleriyle bağıntılarını, tümce düzeni içindeki ilişkilerini araştırmayı zorunlu kılar. Metnin bütünlüğü içinde anadüşünceyi ayırmayı, anadüşüncenin gelişimini ve yan düşüncelerle zenginleştirilişini bulmayı da. Bu da, bir tür, sözcüklerle didişme, onları kullanımlarına göre bir tartıdan geçirmedir. Kolay bir iş değildir. Eğitimci Edward L. Thorndike'ın benzetimli bir söyleyişle vurguladığı gibi, bir matematik problemini çözmeye benzer. Nasıl problem çözmede öğelerin doğru bir konum içinde seçilmesi ve bunların doğru ilişkilerle bağıntılanması zorunluysa, bir paragrafın doğru algılanmasında da sözcüklerin kullanımsal ilişkilerini, anlamsal bağıntılarını belirleme de bir zorunluluktur.

Sözcüksel düzeyde gerçekleştirilen bu işlem, eleştirel ya da yaratıcı okumanın da temel ilkelerinden biridir. Ne ki öğrencilerin, daha kuşatıcı bir söyleyişle okurların, sözcüklerle böyle çok yönlü bir didişmeyi göze alması nasıl sağlanabilir? Neye bağlıdır bu öncelikle?!

Kolayca yanıtlanacak sorular değildir bunlar. Bir kez öğrencilerin metni sevmeleri, metne sıkı sıkıya bağlanmaları, tüm dikkatlerini metin üzerinde yoğunlaştırmaları gerekir. Bunun yanısıra sözcüklerin yüzeysel anlamlarıyla yetinmemeleri, onların bağlamsal anlamlarını düşünmeleri gerekir. Bu bir alışkanlık işidir her şeyden önce. Öyleyse nasıl yaratılabilir böyle bir alışkanlık? Mortimer J. Adler, bu sorunun üzerinde düşünürken bu türden bir alışkanlığın doğmasını bir ana koşula bağlıyor: Okurların bir metni bir aşk mektubu gibi okumasına... Nasıl okunur bir aşk mektubu? Her sözcüğün üzerinde dura dura, onların değişik anlamlarını düşünerek. Satırların arası ve boşluklar doldurularak, yani söylenilmek istenen, fazlasıyla tamamlanarak. Şunlar da eklenebilir: Bir aşk mektubu bir kez okumakla yetinilmez, birkaç kez okunur. Tümcelerin uzunluğu, kısalığı; seçilen sözcüklerin türü topluca bir değerlendirimden geçirilir. Dahası noktalama işaretleri bile...

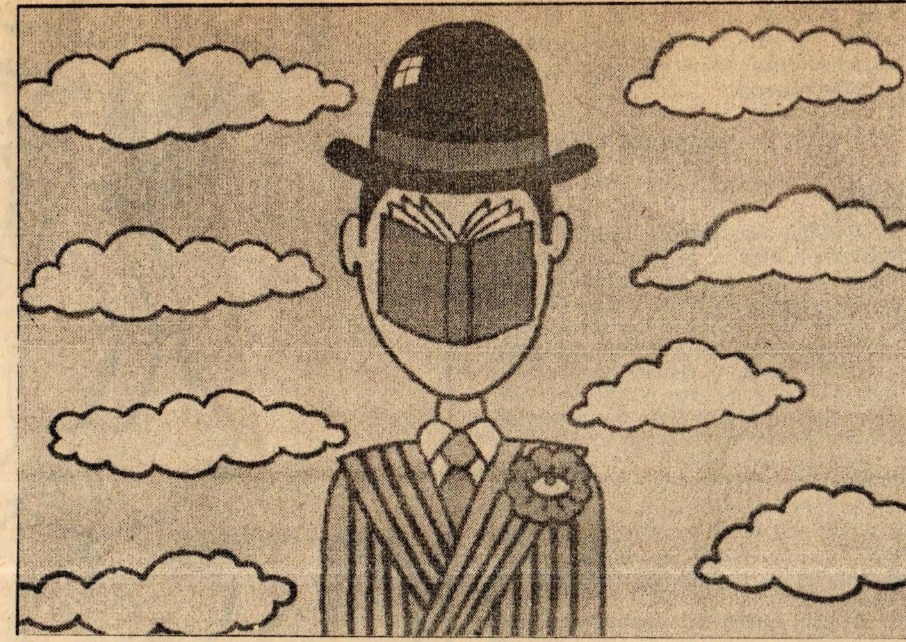
Gelgelelim öğrencilerin, Türkçe kitaplarında olsun, Türk dili ve edebiyatı kitaplarında olsun karşılaşacakları metinler aşk mektubu türünden değildir. Bunlar belirli ölçülere göre seçilmiş, kuru, asık suratlı okuma parçalarıdır. Ancak bu aşk mektubu örneğinden şu gerçeği çıkarabiliriz: Okunacak metne karşı öğrencileri güdüleyebilir, onların ilgilerini kamçılayabilirsek metnin örüntüsü içine sokabiliriz onları. Bu ise büyük ölçüde öğretmenlerin tutumuna bağlıdır.

Öğretmen, metni önce kendisi, eleştirel ya da yaratıcı okuma yöntemine göre değerlendirmelidir. Yöntemin öğrencilerde geliştirmek istediği temel davranışlardan biri, **"ilgi kurma ve sonuç çıkarma"**'dır. Bu da şu noktaları kuşatır: Okuduklarını kendi yaşantı gözlem ve edintileriyle yargılayıp değerlendirir. Metinde geçen bir durum ya da gerçeği açıklayabilmek için öğrenci kendi özel ve özgün örneklerinden yararlanır. Bunun gibi metinler arasında **ortaklaşalık, zaman, yer, düşüncelerin veriliş biçimi, özel ve genel ayrıntıların seçilişi, düşünsel düzen, duygusal boyut, benzerlikler ve karşıtlıklar**..yönünden karşılaştırmalara gidebilir.

Öğretmen, **ilgi kurma ve sonuç çıkarmayı** davranışa dönüştürebilmek için kuşatımını açıkladığımız noktalar yönünden sorular geliştirmeli, okunacak metni daha değişik açılardan boyutlandıracak yardımcı metinler bulma yoluna gitmelidir. Bu yolla öğrencilerin ilgisini kamçılayabilir.

GENELLEMEYE GİTME

Eleştirel ya da yaratıcı okumanın öğrencilerde geliştirmek istediği bir başka davranış da "bir yargıya ulaşabilmek için değişik yönleri birleştirerek bir genellemeye gitme"-

Pat Gavin

dir. Öğretmen, inceleteceği metni bu açıdan da düşünmeli, metnin düşünsel örüntüsünü değerlendirerek çıkarılabilecek genellemeleri araştırmalıdır. Uygun sorularla, öğrencileri genelleme yaptırtmaya yöneltecek, metni bu bağlamda değerlendirecek yollar düşünmelidir.

"Okumayı, belli bir sorunu çözmede aydınlatmada araç olarak kullanma" da eleştirel ya da yaratıcı okumanın gerektirdiği davranışlardandır. Bir savı değerlendirme, ortaya bir sav atma, doğruları seçme ve yanlışları düzeltme de bu davranışın kapsamına girer. Metni, belirli soruların ya da sorunların çözümünde araç olarak kullanmayla ilgili durumlar yaratmayı amaçlamalıdır öğretmen. Bu durumların değerlendirilmesinde, öğrencilerin okudukları metni kullanmalarına yönelik sorular düzenlemelidir.

"Okuduğunu güzelduyusal açıdan değerlendirme" de eleştirel ya da yaratıcı okumanın bir başka boyutudur. Özellikle anlatısal yönü ağır basan yazıların duygusal yapısını, imgesel örüntüsünü kavrama; kişilerin karakterini oluşturan özlem, tutku, düş ve güdülerini ayırma; anlatıma yansıyan abartma, alaysama, yergi, tutukluk... gibi özellikleri bulma, bu boyut içinde yer alır. Öğrencilerde okuduklarını "güzelduyusal açıdan değerlendirme" alışkanlığını oluşturmak için de bu anahtar kavramları içeren sorularla onları karşı karşıya getirmek gerekir.

Eleştirel ya da yaratıcı okumanın kısaca değindiğimiz bu boyutlarına son olarak şunu da ekleyebiliriz: **"Okunan metni topluca değerlendirip yargılama."** Bu yönün de bir davranış biçimine dönüşmesi için öğretmen metni inceletirken öğrencileri şu noktalar üzerinde düşündürmeye yöneltmelidir: Metinde öne sürülen düşünceler gerçeğe dayanan, kanıtlanabilir doğrular mı, yoksa kişisel kanılar mıdır? Yazarın öne sürdüğü düşünceler, kendi gözlem ve edintilerinize göre, eski bilgi ve yaşantılarınız açısından nasıl bir değer taşıyor?

SONUÇ OLARAK

Görülüyor ki eleştirel okuma öncelikle sorularla düşünmeyi gerektirir. Metni oluşturan öğeleri değişik açılardan ele almayı, bunlar üzerinde düşünmeyi zorunlu kılar. Sözcüklerin geleneksel, düz anlamları yerine bunların kullanılış anlamını bulmayı ister. Metnin düşünsel ve duygusal örüntüsünü araştırmayı da. Bütün bunlar bir çırpıda gerçekleştirilecek işler değildir elbette. Sürekli alıştırma yapma, ders kitaplarında verilmiş soruların dışında metinleri eleştirel okumanın gerektirdiği sorulara bağlama, yapılacak işlerin başında gelir. Oysa çoğunlukla bu yola gidilmez. Öğrencilerin kavrama çevrenini geliştirecek çalışmalar yaptırılmaz. Seçilen metinlerin altında hangi sorular verilmişse onlarla yetinilir. Bunun için de öğrencilerde ne eleştirel bir tavır, ne de güzelduyusal bir bakış gelişmez. Okuma eğitimimizdeki ölü nokta da buradan, eleştirel okuma yöntemini okullarımıza ve ders kitaplarımıza sokmayışımızdan gelmektedir.

Çıplak fotoğraf dizileriyle olduğu kadar, açık fıkralar ve yatak öyküleri, penis, teşhircilik, transseksüeller, papazlar arasında eşcinsellik, porno filmlerdeki oyuncular, erkeğin orgazmı üzerine çeşitli yazılarla belirlenen bayağılık çizgisi, diğer sayfalarda en ünlü adlarla ödünleniyor.

Böylece erkek magazinlerinde Alberto Moravio, Simone de Beauvoir, Kasimir Edschmid, H.C. Artmann ve Patricia Highsmith'in yazılarıyla karşılaşılabilir. Ephraim Kishon, Günter Sachs veya Carl Friedrich von Weizsäcker'le yapılan söyleşilere rastlanır. Golo Mann'ın bir denemesi veya Ronald Searle'nin çizimleri görülür. Örneğin "Penthouse" Almanca baskısında, büyük bir hoşnutlukla, Rolf Hochhuth'u yazarları arasına kazandığını belirtiyor.

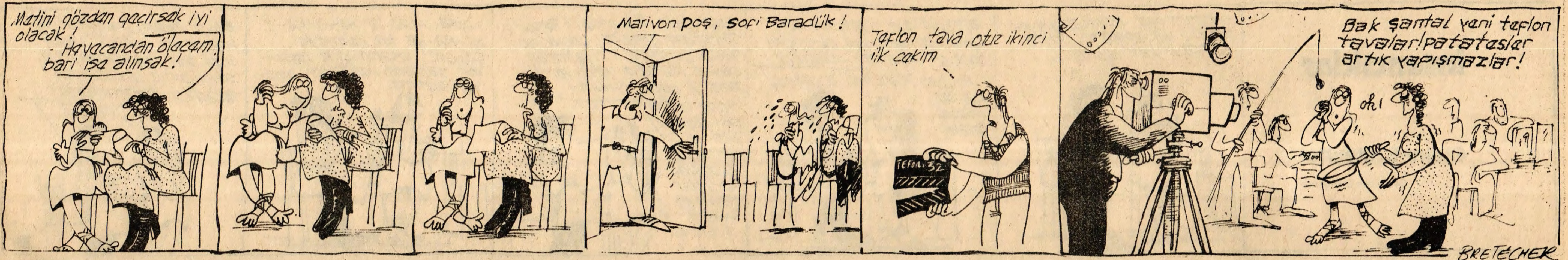
Magazinlerin ideal erkek tipi, gerçi kadınınkinden daha az gerçek dışı değildir, ama nitelik olarak bambaşkadır. Bu konuda bir örneği, Jean Paul Chesne diye atılgan bir maceracı hakkında "Lui"de çıkan resimli bir yazı veriyor. Chesne sürekli Fransız Guyanası'ndaki cengellerin yalnızlığına sığınır, oradaki terk edilmiş madenlerde altın aramaya çıkar.

Başka bir erkek ideali de, Penthouse'un röportaj yaptığı Arjantinli tenisçi Guillermo Vilas. Tenisten kazandıklarıyla milyoner olan Vilas, altın arayıcısı Chesne gibi, iflah olmaz bir yalnız adam diye tanıtılıyor.

Böylece Vilas'ın denizi ve yalnızlığı sevdiği, boş zamanlarında ölümü, karanlık düşleri konu alan şiirler yazdığı öğreniliyor. Arjantin'deki politik durum üzerine düşünceleri sorulduğunda, Vilas şöyle yanıtlıyor: "Evet, muhakkak bu beni ilgilendiriyor. Ama sürekli yolculukta olduğumdan, yargıda bulunmuyorum. İnsan yalnız birkaç gazete okumakla, bir ülkedeki olaylar üzerine yeterince bilgilenemez. Ayrıca ülkemde bile yönetim hakkında görüş belirtmiyorum, nerede kaldı yurt dışında."

Politik açıklamalara gelince aynı biçimde perhizkâr davranan bir başka erkek ideali de, Amerikan "Playboy'unun söyleşi yaptığı film yıldızı George Hamilton. Hamilton, "Playboy erkeğinin en üst gelişim basamağı" diye tanımlanıyor. Bu en üst basamak hakkında, günde 120 vitamin hapı aldığı, düzenli kanını temizlettiği ve haftada en az 20 saatini bronzlaşmakla geçirdiği belirtiliyor. Hamilton bekâr, altı ev ve iki plantasyon dışında yüzlerce elbisesi var, ayrıca kısa bir süre önce bir ev bloğunu yüzde yüz kazançla satmış. "Vaktimi aşk maceralarıyla yitirmek işime gelmiyor, hatta bunalımlı bir kadınla sadece buluşmaya bile niyetim yok." diyor.

Başarı felsefesi sorulduğunda, film yıldızı şöyle yanıtlıyor: "Babam hep şunu der: başka birisinin düşünü ortaya çıkarmaya çalış ve onu baştan bu düşle besle. Başarı bunda yatar." Erkek magazinlerinin felsefesi de bundan pek farklı değil, başarıları da bunda yatıyor.

MÜZİK İLE SOSYOLOJİ ARASINDAKİ İLİNTİYE DAİR YANILGILAR

Türkiye'de Rock, Caz ve Türk Hafif Müziği eleştirmenleri, müzik tarihçileri, yok denecek kadar az değil, düpedüz hiç yoktur. Bir de aydınlarımız var, bu konularda sürekli yanılgılara düşen... Onlar da kuşkusuz son derece kültürlüler ama müzik konusunda değil; ve bunun yoksunluğunun acısını çekiyorlar.

Fotoğraf: Şahin Kaygun

A. ERDAL GÖKSOY

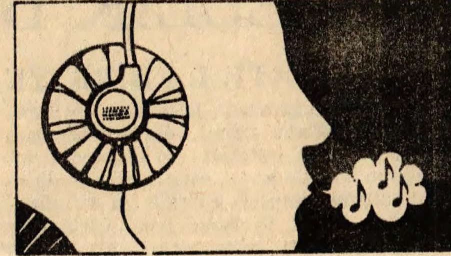
Dünyada ve ülkemizde egemen olan iki anlayış vardır: Birincisi müzik olayını sosyoloji biliminden soyutlamak, ikincisi de müziği dolaysız bir biçimde sosyoloji bilimiyle açıklamaktır. Bu iki değerlendirme tarzı da özünde aynıdır ve birbirinden diğerine geçiş, her uç görüşte olduğu gibi, çok kolaydır. Türkiyemizde genel olarak birinci yanlışa düşmekle birlikte, öteki uç görüşde mevcuttur. Ülkemizdeki müzik dergileri, müziği apayrı, felsefe, sosyoloji ve psikolojiden bağımsız, hemen hemen bütünüyle bireysel planda ele almaktadırlar. Zaten bu dergilerin başka türlü davranmaları beklenemez, çünkü sorumluları, müziği salt soyut bir sanat olarak bilmelerinin yanısıra, yukarıdaki disiplinlerden de habersizdirler.

Gerçekte şunu da belirtmek gerekir ki, Türkiye'de Rock, Caz ve Türk Hafif Müziği eleştirmenleri, müzik tarihçileri, yok denecek kadar az değil, düpedüz hiç yoktur. Bir de aydınlarımız var, bu konularda sürekli yanılgılara düşen... Onlar da kuşkusuz son derece kültürlüler ama müzik konusunda değil, ve bunun yoksunluğunun acısını çekiyorlar.

Ne demek istediğimi açık yüreklilikle somutlamak istiyorum: Bir gazetenin çarşamba günleri çıkan bir sayfasında yazılar yazıyorlar; örneğin bir 'Ajda Pekkan' bir 'Beş Yıl Önce On Yıl Sonra' grubu üzerine yazılanlar...

Bu arkadaşların tek eksiklikleri, müziği teknik olarak bilmemeleri, öğrenmeye çalışmamaları. Bir başka örnek de 'Arabesk' konusunda yazılanlardır. Bugüne kadar ben, müziği teknik olarak bilen ama diğer disiplinlerden de nasibini almış bir yazarın elinden çıkma, gerçek anlamda bir 'Arabesk' çözümlemesi okumuş değilim. İşte bu bağlamda, müzikle ilgilenen herkese düşen görevler vardır: Müziği teknik olarak öğrenmeye çalışmak ve müzik olayını, ne dolaysız bir biçimde kapitalizmin bilmem hangi aşamasıyla açıklamaya çalışmak felsefi planda vülger materyalizmin ağlarına düşmek, ne de sosyoloji biliminden soyutlayarak çıkmaza saplanmak...

Evet, 'Rock, Caz ve Türk Hafif Müziği' gerçek eleştirmenlerini, gerçek tarihçilerini bekliyor.

DİNLEYE DİNLEYE

JEFF BECK... There and Back

BİRİNCİ YÜZ:
- Star Cycle
- Too Much To Lose
- You Never Know
- The Pump

İKİNCİ YÜZ:
- El Becko
- The Golden Road
- Space Boogie
- The Final Peace

Epic-CBS-1980
JEFF BECK: Gitar
JAN HAMMER: Klavyeli Araçlar, Bateri
TONY HYMAS: Klavyeli Araçlar
SIMON PHILLIPS: Bateri
MO FOSTER: Bass Gitar

Gitar virtüözü Jeff Beck bu 1980 uzunçalarında da hiç bir şey yitirmemiş, taze ve yeni fikirlerle kişiliğini koruyarak çıkıyor karşımıza.

Jeff Beck müzik dünyasında adını ilk defa, Eric Clapton ve Jimmy Page ile birlikte "Yardbirds" adlı efsanevî Blues grubuyla duyurdu. Uzun yıllar stüdyo müzisyenliği yapmış olan sanatçı, bu özelliğini ünlü olduktan sonra da sürdürdü. Yardbirds'den sonra "Jeff Beck Group"u oluşturan İngiliz gitarist, bu gruba iki yıl süren "Beck Bogart Appice" ten sonra da devam etti. Jeff Beck Group'da Jet Harris, Rod Stewart, Nicky Hopkins, Ron Wood, Max Middleton, Cozy Powell gibi ünlülerin yanısıra amatörlerle de müzik yaptı. David Bowie'den Stanley Clarke'a, Stevie Wonder'dan Jan Hammer'a kadar sayısız ünlülerin plâklarında yer aldı. 1981 yılında "The Police"in solisti Sting ve Eric Clapton'la birlikte konserlere başlayan Beck, Melody Maker ve Down Beat gibi en önemli dergilerce çok defa dünyanın en iyi gitaristi seçildi. Tüm dünyada kabul edilen "en iyi on"un içinde yer alan Beck, bu uzunçalarında Jazz Rock türü bir çalışmayla karşımıza geliyor.

Plâk üç Hammer'lı parçayla açılıyor üçünde de Beck, Hammer ve Phillips çalıyorlar yalnızca. Albümde kötü parça yok, fakat bu üç parçada eski "Mahavishnu" klavyecisi Prag'lı Jan Hammer'ın moog'u icraya güç katıyor. Hammer aynı zamanda ilk parçada davulu da çalıyor. Hommer, Goodman ile çalışmasından ve "Love Devotion Surrender"dan da tanıdığımız gibi iyi bir baterist olduğunu bir kez daha kanıtlıyor.

Mo Foster ve Tony Hymas çok iyi uyum sağlayan iyi elemanlar.Simon Phillips ise aksak ritmleri ile dikkati çekiyor.

Uzunçaların kişiliği epey kuvvetli, öylesine ki ilk dinlendiğinde parçalar birbirine bağlı geliyor. Bestelerin ilk üçü Hammer'ın, sonraki dört ise Hymas-Phillips ortak yapıtı. The Final Peace, yani son parça ise Beck-Hymas'ın ortaklığında oluşmuş son derece duygusal bir beste.

Yavaş ve hızlı parçaların tümü nefis Beck soloları üzerine kurulmuş, 1944'te Survey'de doğan Beck bu plâkta da "klâsını konuşturuyor" ve bir sihirbazcasına çalıyor gitarını. Soloların çeşitliliğine ve akıcılığına şaşmaktan insan kendisini alamıyor. Blues'dan gelen bir gitarist oluşunun getirdiği Feeling'in (duygu) yanısıra sergilediği son derece sağlam teknik olağanüstü güzel. En önemlisi plâk bir gösteri plağı değil, yani Jeff Beck "show-man" lik değil, gitaristlik yapıyor. İlk çaldığı grup olan "The Tridents"dan beri de hiç gösterişçi olmadı.

Jazz Rock da olsa Jeff Beck'in bu son uzunçalarına; Hammer elektronik ve doğu mistizmini, Phillips Rock'ı, Beck ise Blues'u katıyorlar.

Çok kaliteli bir uzunçalar olan THERE AND BACK aynı zamanda iyi bir baskıya ve çok iyi bir grafik düzen esahip.

Beck'in bu plâğı, tüm gitar sevenler ya da gitarın nasıl çalınabileceğini merak edenlerce dinlenebilir.

SATRANÇ

ZAVEN ÇİĞDEMOĞLU – VASFİ GÜÇER

Satranç taşlarının değerleri

Satranç taşlarının değeri piyon cinsinden ifade edilir. Şah bu değerlendirmeye tabi değildir, çünkü satrançta oyunun amacı rakibinin tüm taşlarını almak değildir. En önemli taş olan Şah'ı sıkıştırıp, kaçacak kare bırakmaksızın "Şah" çekip "Mat" yapmaktır. Bu nedenle bazen hiç taş alınmadan da taraflardan biri diğerine üstünlük sağlayıp, kendisine durumunun ümitsiz olduğunu değişmeler (bunlara feda da diyebiliriz) bile yapılabilir.

Yukarda belirtilen bu değer sıralaması %100 kesinlik taşımaz, pozisyondan pozisyona değişiklikler taşıyabilir. Örneğin belli bir pozisyonda At, Kale'den daha değerli olabilir.

Taşların değerleri hakkında daha çok fikir edinebilmek için kontrol ettikleri en az ve en ne kadar da 3,5 birim değerde gözükmektelerse de Fil kontrol ettiği karelerin adedi bakımından At'a oranla biraz üstünlüğe sahiptir. Ancak buna karşılık Fil yalnız çapraz olarak hareket ettiği için kontrol ettiği kareler belli bir renktedir. Örneğin beyaz karelerde hareket eden Fil hiçbir zaman siyah karelere geçemez veya tam tersi. At ise karelerin rengine bağımlı olmadan hareket

ÇİFTE ÇETREFİL

TURGUT ONGUN

NASIL ÇÖZECEKSİNİZ?

1. Önce aşağıda tanımları verilen kelimeleri bulmaya çalışın ve her bir harfi bir çizgi üstüne gelecek biçimde yazın.

2. Sonra, çizgilerin altlarındaki sayılara göre, bu harfleri bulmacadaki aynı sayılı karelere aktarın. (Dolu kareler, dize sonlarını gösterir.)

3. Bulmacadaki kareler harflerle doldukça

1 B	2 A	3 A	4 B	5 A	6 C	7 H	8 G	9 A	10 B	11 Ç	12 B	13 A	14 A	15 B	16 Ç	17 A
18 Ç	19 Ç	20 Ç	21 E	22 Ç	23 F	24 A	25 D	■	26 K	27 Ç	28 Ç	29 D	30 J	31 I	32 E	33 G
34 Ğ	35 Ç	36 F	37 D	38 A	39 E	40 I	41 D	42 D	43 G	44 Ü	45 A	46 I	47 Ğ	48 K	49 E	50 F
51 H	52 C	53 I	54 C	55 I	56 F	■	57 T	58 H	59 J	60 L	61 J	62 G	63 J	64 F	65 E	66 G
67 Ğ	68 S	69 J	70 L	71 M	72 G	■	73 N	74 H	75 Ç	76 N	77 S	78 Ğ	79 J	80 I	81 E	82 J

hissettirerek maçı terk etmesini de sağlayabilir.

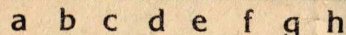
Piyon 1 birim kabul edilerek aşağıdaki değerlerle satranç taşlarının değer tablosu oluşturulmuştur.

Piyon: 1 At: 3,5 Fil: 3,5 Kale: 5,5 Vezir: 10

Bu değerlere göre örneğin Vezir'i verip karşılığında Kale ve At alan taraf 10-(5,5-3,5) =1 piyon zararlı çıkmış olur. Fakat bu değişme kendisini kazanca götüren bir dizi hamlelerin başlangıcı ise bazen daha zararlı çok kare adedini bilmek yararlıdır.

Piyon En az 1 kare En çok 2 kare,
At En az 2 kare En çok 8 kare
Fil En az 7 kare En çok 13 kare
Kale En az 14 kare En çok 14 kare
Vezir En az 21 kare En çok 27 kare
kontrol edebilir.

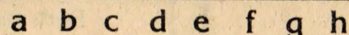
İlk bakışta göze çarpan önemli bir nokta At ile Filin karşılıklı olarak değerlendirmesine ilişkin olmaktadır. Yukardaki tabloda her kabiliyeti oranında tahtanın her karesine ulaşabilir. Yaklaşık 1 yüzyıl kadar önce Büyükusta'lar At'ları Fillere tercih ederken, günümüzde artık böyle bir tercih sözkonusu olmamakta hatta çoğunlukla tersi tercih edilmektedir. Bu konuda size bir fikir vermek açısından, genellikle kapalı pozisyonlarda, yani Fil'in hareketinin belli renkteki piyonlarla sınırlandırılmış olduğu durumlarda At, açık pozisyonlarda ise daha çok kare kontrol etmek amacıyla Fil tercih edilir.

ÖRNEK AÇILIŞLAR

Nimzowich Açılışı:
1.e4 Ac6 2.d4 d5 3.Ac3 de4 4.d5 Ab8 5.Fc4 Af6 6.Ff4 a6

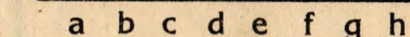
Pirc Açılışı:
1.e4 d6 2.d4 Af6 3.Ac3 g6 4.Af3 Fg7 5.Fe2 0-0 6.0-0 c6

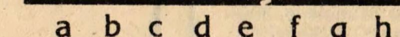
KOMBİNEZONLAR

Satrançta genellikle güç dengesinin eşit veya eşite çok yakın olduğu pozisyonlarda belli sayıda hamle dizisi sonunda üstün bir pozisyona ulaşmak amacıyla girişilen atak oyunlar kombinezon olarak adlandırılır. Kombinezonu yapan oyuncu karşılaşmayı böylece en kısa yoldan galibiyete kadar götürür. Satranç etütlerindeki gibi ilk hamle için (anahtar hamle) "Şah" çekmeme veya taş almama gibi bir kısıtlama da yoktur. Daha önce de belirttiğimiz gibi etüt ve problemlerde anahtar hamlenin bu şekilde olması etüdün ve problemin değerinden çok şey kaybettiriyordu. Bu haftaki kombinezonlardan ilki yazışmalı satranç turnuvasında ulaşılan (1 numaralı kombinezon) Kanjo-Zlaticanin karşılaşmasında) pozisyondur.

İkinci kombinezon ise benzer bir pozisyonda (ABD -1981 Birinciliğinde, 2 numaralı kombinezon-Carls-Acers karşılaşmasında) yine galibiyete ulaşan üstün hamleler. Her iki kombinezonda da ilk hamleyi siyahlar yapar ve kazanırlar.

Kombinezon 1

Kombinezon 2

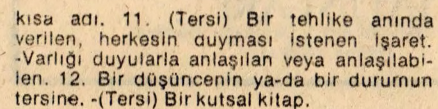
ÇAPRAZ BULMACA

SALİM SARAÇ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1											■	
2						■	■					
3			■					■				
4		■										
5				■				■		■		
6				■		■				■		
7			■						■	■		■
8						■	■				■	
9		■	■							■		
10	■				■		■	■				
11						■						■
12							■					

SOLDAN SAĞA

1. Gülmece dalında verilen uluslararası bir ödülün adı. 2. Sürdürülmekte olan bir işin en canalıcı yerinde 'zırt' diyen bir nefesli çalgı. -Hayır gelmez,işe yaramaz. 3. (Tersi) Şikayeti ya da kınama gibi duyguları anlatmak için bir tümcenin sonuna getirilir. -(Tersi) Ufak çocuklar için hazırlanan yemek.-(Tersi) Bir ilk çağ devleti. 4. Cildin belirli yerlerine iğneler batırılarak, yapılan tedavi. 5. Özellikle dini müzikte kullanılan bir çalgı.-Denizlerde uluslararası ivedi yardım isteme işareti.-(Tersi) Özellikle kemiklerin toparlak ucu. 6. Sıkıntı verme.-Yarar.-Bir işte başta gelen kimse. 7.1973 yılında yitirdiğimiz ünlü bir deneme yazarımız. Aynı zamanda çevirmenliğiyle de tanınan ve 1940'dan sonra yazdığı denemelerinin bir kısmını Mavi ve Kara adlı yapıtında toplayan bu yazarımızın ad ve soyadının baş harfleri.-Davul ve zurna eşliğinde oynanan bir halk oyunumuz. 8.(Bir yargıyı) yürütme, yerine getirme.-SSCB'de yapılan Olimpiyat yarışmalarının simgesi olan hayvan. 9.Yaşar Kemal'in filme uyarlanan bir romanının adının ilk sözcüğü.-Bir bağlaç. 10. İspanya'nın Bask bölgesinde yönetime karşı savaşım veren bir örgütün kısa adı. 11. (Tersi) Bir tehlike anında verilen, herkesin duyması istenen işaret. -Varlığı duyularla anlaşılan veya anlaşılabilen. 12. Bir düşüncenin ya-da bir durumun tersine. -(Tersi) Bir kutsal kitap.

YUKARDAN AŞAĞIYA

1. Uluslararası Lotus ödülünün seçici kurulunda bulunan yazarımızın adı ve soyadı.- Güngör Dilmen'in 1970 yılında yazdığı ünlü bir oyununun, iki sözcükten oluşan adının baş harfleri. 2. (Tersi) Köle ya da karavaş. -Baskı altında tutan.-Bir işi yapabilme gücü. 3. Ülkemizin uluslararası trafik kodu.-Nikola, Sofya gibi ünlü kilise ve manastırların başına gelir.-Yayvan madeni kap. 4.(Tersi) Düşünce.-XI.yy'da yaşamış, lirizminin gür ve kuvvetli oluşuyla tanınmış bir divan şairimizin adı. 5. Aziz Nesin'in bir yapıtının adı. -(Tersi) Sodyum elementinin simgesi. 6. Abdullah adının halk arasında kısa olarak söylenişi. -(Tersi) Yabancı. 7.Üçgen biçiminde katlanmış olan, yararına inanılan şey. 8. Rubidyum elementinin simgesi. -İleri gelenler. -(Tersi) İngilizcede hayır. 9. Binicilik, bisiklet gibi kimi yarış ve koşularda yarışmanın yapıldığı yol.-Gözü korkup vazgeçme. 10. (Tersi) Papağan cinsinden bir kuş. -(Tersi) İskambilde bir kağıt. 11. Arapça gök.-Elektrik ya da telefon tellerinin toplanıp bağlandığı kap. 12. Girit'li mimar Daidalos'un oğlu. Dünyada ilk uçan adam olarak ün bırakmıştır. -(Tersi) Ölü gömülen çukur.

kimi kelimeler belirmeye başlayacaktır. O zaman, bulmacadaki harfleri çizgilerin üstüne taşıyarak, tanımlarından çıkaramadığınız kelimeler varsa, onları da bulabilirsiniz. (Bulmacadaki karelerin sağ üst köşelerindeki harfler, tanımlar dizinindeki harf sırasını göstermektedir.)

4. Bulmaca tamamlanınca, karelerde, bir şairimizin bir şiirinden dizeler bulacaksınız. Tanımlar bölümünde ise, bulduğunuz kelimelerin ilk harflerini yukarıdan aşağıya okuduğunuzda, bu dizelerin şairinin adıyla alıntı yapılan şiirinin adını göreceksiniz.

83 I	84 I	85 J	86 N	87 O	88 İ	89 K	90 I	91 İ	92 R	93 İ	94 H	95 R	96 K	97 I	98 Ö	99 R
100 P	101 K	102 O	103 I	104 K	■	105 Ş	106 Ö	107 M	108 I	109 M	110 J	111 M	112 I	113 N	114 Ö	115 K
116 R	117 T	118 I	119 S	■	120 U	121 O	122 Ş	123 U	124 M	125 N	126 Ş	127 M	128 P	129 U	130 S	131 I
132 P	133 İ	134 S	135 L	136 Ş	137 R	138 P	139 K	140 K	141 U	142 U	143 K	144 O	145 R	146 T	147 O	148 O
149 O	150 M	151 S	■	152 O	153 U	154 T	155 P	156 U	157 Ü	158 U	159 P	160 T	161 Ü	162 S	163 T	164 T
■	165 Ü	166 U	167 T	168 U	169 U	170 F	171 Ü	172 T	173 Ü	174 U	175 Ü	176 R	177 U			

Tanımlar

A) Efsanelere göre 295 yıl yaşamış olan, anlattığı -kendi adıyla anılan- hikâyelerde, ortaya çıkıp "boy boylayan soy soylayan" Oğuz ozanı — 5 9 13 14 3 24 2 17 45 38

B) İlk üç kitabının adı "Panayır", "Sur", "Yağma" olan günümüz öykücülerinden birinin adı — 1 15 10 4 12

C) Tersi, "Doğura doğura fare doğuran" ya da "tavşanın küstüğü" şey — 54 6 52

Ç) İkinci Dünya Savaşı yıllarının ünlü şarkısı (İki kelime) — 18 11 28 16 75 27 20 35 19 22

D) Yaşça denk, yaşıt — 29 25 41 42 37

E) Babası ressam, oğlu film yönetmeni olan iki iki ünlü Fransız'ın soyadları — 49 32 65 39 21 81

F) Adı Gabriel olan çağdaş bir İspanyol şairinin soyadı — 170 36 56 50 23 64

G) Oyun ve öyküler de yazmış olan günümüz şairlerinden birinin soyadı — 66 33 8 72 62

Ğ) Panait İstrati'nin bir romanı — 43 47 67 34 78

H) Tersi, en seçkin örneklerini Nedim'in verdiği, divan edebiyatında bir koşuk türü — 58 51 94 74 7

I) Doğu Karadeniz dağlarında bir geçit (İki kelime) — 112 55 84 80 90 83 97 53 31 118 108 131

İ) Eski Yunanistan'da bir devlet — 91 133 40 88 103 46 93

J) Ünlü Sovyet yönetmeni Kalatazov'un, ülkemizde de gösterilen bir filminin ilk kelimesi ki aynı zamanda kış gelince sıcak ülkelere göç eden kuşların çoğulu olur. — 69 61 30 79 63 59 82 85 110

K) Tersi, Doğu Anadolu'da bir dağ (İki kelime) — 104 89 96 115 143 101 26 48 140 139

L) Tin — 135 70 60

M) Kurtuluş Savaşı sonunda yapılan "mütareke"nin adı. — 127 111 124 107 150 71 109

N) Yusuf Atılgan'ın bir romanının ilk kelimesi — 113 76 86 125 73

O) Kimi köylerimizde hâlâ bu su kullanılır (İki kelime) — 87 144 102 147 148 149 121 152

Ö) İçine çekirdeksiz kuru üzüm konularak yapılan tatlı çörek — 106 98 114

P) Yönettiği sayısız filmden ikisinin adı "Sessizlik" ve "Yüzyüze" olan, ünlü İsveçli yönetmenin adı — 128 155 100 159 132 138

R) Arabın ....sı — 145 137 92 116 95 99 176

S) Kuru'nun zıt anlamlısı — 134 162 119 151 130

Ş) Argoda gösteriş, kabadayılık anlamına gelir ki üç hecesi de aynıdır — 122 68 126 77 136 105

T) Serçegillerden, ağaç kurtları ile geçinen bir kuş — 154 117 160 57 146 163 172 167 164

U) Demiryolu yapanlar (İki kelime, çoğul) — 141 169 153 156 120 129 123 166 142 168 177 174 158

Ü) Tersi, aysberg — 157 175 171 173 161 165 44

(Çözümler 10. sayfada)

KISA KISA

Ege'den Denize Bırakılmış Bir Çiçek, Halikarnas Balıkçısı, (Derleyen: Şadan Gökovalı), 2.basım, Bilgi Yayınevi, 220 s. 300 Lira.

Ege balıkçı ve süngercilerinin yaşam serüvenlerini anlatan, doğa ve insan sevgisinin yurt gerçekleriyle bütünleştiği bir öyküler toplamı bu yapıt. Daha önce yayımlanmış şu kitaplardan oluşuyor: **Ege Kıyılarından, Ege'nin Dibi, Gülen Ada, Merhaba Akdeniz, Yaşasın Deniz.**

Gözlüklü Martı, Reşit Aşçıoğlu (**Çizen Raşit Yakalı), İstanbul 1983, 200 Lira.**

Değişik sayfa boyutuyla düzenlenmiş olan bu resimli öyküde dünyayı bir martının bakışıyla yorumluyor yazar ve çizer.

"Doğanın temelindeki çatlağı görmek, göstermek" biçiminde bir çıkış noktası ile de kitabın kahramanı olan martı'ya gözlük takılmış. Gülmece sanatımız için yeni ve değişik bir ürün.

Âşıkane, İlhan Berk, şiir, ADAM Yayıncılık, İstanbul 1982, 186 sayfa.

İlhan Berk'in bütün şiirlerinin bu ikinci cildi şairin **Âşıkane, Taşbaskısı, Şenlikname** adlı kitaplarından oluşuyor. Özellikle Şenlikname (1976) bölümünde kendi şiir çizgisinde aşama yaptığı seçilebiliyor. "Mai ve Siyah", "Sis", "Orhan Duru" adlı şiirler ustalık örnekleri olarak sayılabilir.

1640 İngiliz Devrimi, Chistopher **Hill (Çev: Neyyir Kalaycıoğlu) Kaynak Yayın İstanbul 1983, 88 s. 180 Lira.**

İngiliz tarihçisi Hill'in, ülkesindeki feodal düzenin devrilişini, iktidarın yeni güçlerin eline geçişini ve kapitalizmin daha özgür bir gelişme ortamı buluşunu yorumlayan bu yapıtının toplumbilim açısından önemi yadsınamaz.

Akıl Çağı (Hürriyetin Yolları-1), Jean Paul Sartre (Türkçesi: Gülseren Devrim) Cem Yayınevi, İstanbul 1983, 472 s. 600 Lira.

Yurdumuzda yaygın ünüyle ve bir çok yapıtlarıyla bilinen Fransız yazar Jean Paul Sartre'ın AKIL ÇAĞI adlı kitabının yeni basımı. "Hürriyetin yollarının sonu, bir varış noktası yoktur. Bu yollar sonsuza açılır, ya arayışı hedef bilerek üzerinde yürünür, ya da vazgeçilerek terkedilir." ilkesiyle yola çıkan Sartre, bizde tiyatro dalında verdiği ürünlerle de tanınmıştır.

Değişik Gözle, Necati Cumalı, Yazko Yay. 126, İstanbul 1983, 120 s. 120 lira.

Yazının şiir, öykü, roman, deneme ve oyun dallarında ürünler veren Necati Cumalı'nın 1956 yılında yayımladığı öyküler toplamı: 1957 Sait Faik Armağanı'nı kazandığı yapıt Değişik Gözle. Dokuz öykü yer alıyor yapıtta: Yalın duyarlıkların, değişik duygu ve izlenim güzelliklerinin, yaşama gülümseyişlerin ve yaşamak

GÜZELLİK BİLİMİ OLARAK ESTETİK VE SANAT

ATİLLA BİRKİYE

Estetik, çağımızda felsefeden ayrılarak bir estetik bilimi olarak karşımıza çıkıyor. Kagan estetiği şöyle tanımlıyor, kitabının Giriş'inde: "...estetik bilimin birincil araştırma nesnesi, güzellik ya da güzel-olan'dır. Ama, öylesine bazı görünüşler vardır ki özleri bakımından güzel-olan'a dönüşürler ve bunun için yine estetiğin araştırma konusu olurlar.

"Estetik sadece güzel-olan'ın bilimi değildir; ...estetik, **insanın çevresinde yatan, insanın pratik faaliyetinde yarattığı ve gerçekliği yansıtan sanatta saptanabilen tüm estetik değerlerin zenginliğini araştıran bilim'**dir. Bu anlamda, estetik, **gerçekliğin insanlar tarafından estetiksel olarak özümlenmesinin** bilimi olarak tanımlanabilir."

Prof. Moissej Kagan Leningrad Üniversitesi Estetik Kürsüsü öğretim görevlisi. Estetik ve estetik tarihi üzerine çalışmalarını yoğunlaştıran Kagan'ın bu yapıtı, onun ders notlarından, deneyimlerinden ve araştırmalarından yapılan bir derleme.

Yapıt çok geniş kapsamlı. Sanatın tüm dallarını incelerken, Leonardo da Vinci'den Picasso'ya; Proust'a, Şolohof'a; Schiller'den Mayakovski'ye; Aristoteles'ten Diderot'a; Hegel'den Marks'a; Lunaçarski'den Hauser'e; Ayzenştyn'dan Fellini'ye vb. kadar (daha birçok) birçok sanatçının, felsefecinin estetik-sanat ilişkisi üzerine görüşleri ve örnekleriyle, çok geniş bir tarih kesiti içinde estetik ile sanatı, bu tarih dilimi içinde oturtarak, bilimsel, sosyo-ekonomik bağı içinde eleştiriyor, değerlendiriyor, irdeliyor .

Kitap Giriş ile birlikte dört bölüme ayrılmış. Her bölüm ana başlıklara, sistematik bir biçimde de bu ana başlıklar başlıklara, bu başlıklar da alt başlıklara ayrılmış. Örneğin, Üçüncü Bölüm'ün ana başlığı "Sanatsal İletişim Diyalektiği"; başlıkları, **Giriş, Sanatçı, Sanatsal Yaratım, Sanat Yapıtı**, vb.; yine **Sanatçı** başlığı da şu alt başlıklara ayrılmış: "Sanatçı Kişi", "Sanatçının Kişiliği", "Bilinçli-Olan ve Bilinçsiz Olan", "Sanatçılık Yetisi", "Sanatta Ustalık" vb. Kagan konuyu mümkün olduğunca parçalarına ayırmış; ve bu parçalarla birbirleriyle bağıntısı olan bir bütün oluşturmuş. Yani bir yandan bütünden parçalara gitmiş; öte yandan da o parçaların toplamı bütün olmuş. Diyalektik bir yöntemle, bir yapı kurmuş Kagan.

Giriş'in ana başlığı "Bilim Olarak Estetik". Estetiğin tanımı tarihsel gelişimi içinde yapılmakta, gerçeğin estetikte nasıl dile geldiği ya da nasıl dile gelmesi gerektiği; estetiğin maddeci bir bilim olarak yöntemi ve nesnelliği üzerinde duruluyor.

Birinci Bölüm'ün ana başlığı da "Estetiksel Değerin Diyalektiği". Estetik değerin ne olduğu açıklanıyor önce. Daha sonra estetik değerin gelişimi ve estetik değerdeki ölçüt söz konusu. İçerik ile biçim arasındaki **"özel ilinti"** somut ölçüt olarak belirleniyor. "Niçin **bu çam ağacını güzel buluyoruz da, yanındakini olağan, estetiksel olarak nötral; bir üçüncüsünü de gerçekten güzel buluyoruz?"** sorusunu soruyor Kagan ve bu soruyu açıklayarak yanıtlıyor ve şu genel yargıya varıyor: "... çam ağaçlarından birini güzel bulup, ötekini güzel bulmamışsak, bunun nedeni, soyut biçimsel ölçütlerden hareket etmemizden ötürü değildir; bunun böyle oluşu, bu ağaçlardan birinde, **biçim ile içerik arasında derin bir uygunluk** bulmuş olmamızdandır, çünkü, ikincisinde, biçim içeriği o

> **Estekiksel-olan ile sanatsal-olan arasındaki ilişkilerin diyalektiği; yani, estetiksel-olan ile sanatsal-olan'ın birbirlerinden bağımsızlıkları ile birbirlerine sımsıkı bağlantılı oluşlarının birliği, özerk karakterlerde oluşları ile karsılıklı dolayımlaşabilmelerinin birliği, estetiğin konusunun yapısını da belirler: buysa, dünyanın insan tarafından estetiksel olarak özümlenmesinin araştırılması ile insansal sanatsal yaratıcı faaliyetinin araştırılmasını birbirine başlıca koşuludur.**

ile sanatsal-olan arasındaki diyalektik ilişkiyi işliyor.

İkinci Bölüm'ün ana başlığı "Dünyanın Sanatsal Olarak Özümlenişi". İlk önce sanatın kökeni ve toplumsal bir faaliyet olarak sanat irdeleniyor. Daha sonra, sanatsal içerik ve sanatsal biçim ayrı başlıklar altında, sanatta içeriğin ve biçimin değerlendirilmesi yer alıyor. İçerik ile biçimin, sanatın yapısında bu iki yanın "karmaşık, **diyalektik olarak çelişkin** kuruluşlar" olduğunu, ve bu kuruluşların "**kendine özgün** yapıları" olduğunu söylüyor ve bu bağlamda da, sanatın yapısını, sanatsal içerik ve sanatsal biçim olarak irdeliyor.

Üçüncü Bölüm "Sanatsal İletişim Diyalektiği" ana başlığını taşıyor. **Giriş** başlığında, sanatsal iletişimi, yaratımı, sanat yapıtını sanatsal algıyı ve sanatın işlevi sorununu ortaya atarken, bir yandan da bu sorunları çözüyor. Daha sonra sanatçıyı ve sanatsal yaratım konularını işliyor Kagan. Bu Bölüm'ün önemli başlıklarından biri **Sanat Yapıtı.** Sanat yapıtının içeriği ile biçimine, aralarındaki ilişkiye, bu arada fikir ve temaya da değiniliyor. İçeriğin yapısı ile içi ve dış biçim konuları da irdeleniyor.

Dördüncü Bölüm'ün ana başlığıysa "Sanatsal Gelişme". Daha çok sanat ile toplum ilişkisi, sanatın toplumsal temelleri, ikisi arasındaki çelişmeler, toplumun sanatı koşullandırışı; sanat ile halk ve ulus arasındaki bağıntı, son olarak da sanatta üslup, yöntem sorunları inceleniyor. Toplumun sanatı koşullandırışında kaba ve şematik tanımların tehlikesine de değiniyor Kagan: "... sanat tarihinin kaba sosyolojik yorumlarından edinilen deneyimler de, sanatsal gelişmenin toplumsal olarak belirlenişini, sırf ekonominin etkinliğine indergemenin ne denli tekyanlı bir tehlike olduğunu bize yeterince kanıtlamış bulunmaktadır." Daha sonra toplumun gelişmesinin sanatsal gelişme üstündeki koşullandırmasını açıyor ve diyalektik bir ilişkinin genel-geçer varlığını söylüyor; yine bunu göz ardı etmenin sakıncalarını da belirliyor: "Bu diyalektik, gözönüne alınmadıkça; yani, biri, tarihsel eşgüdümün (koordinat'ın) kendisi, öbürüyse, tarihsel evrimin her evresinde, kültürdeki ulusal ve sınıfsal ayrımlaşmaları gösteren eşgüdümlerin (koordinatların) kendisi olmak üzere, toplumsal gelişmenin sanatsal gelişme üstündeki bu **iki boyutlu** etkisi, birlikte içiçe ele alınmadıkça, sanattarihsel süreçlerin toplumsal olarak belirlenişinin araştırılabilmesi de olanaksızdır."

Bu kapsamlı kitabın çevirisinde, felsefe terimlerinin yalın ve anlaşılır düzeyde Türkçeye aktarılması gözetilmiş. Aynı zamanda da özellikle kavramların karşılığı tek olacak şekilde kullanılmış. İkili anlamlara gelen kavramlardan kaçınılmış. Örneğin, çevirmen eylem dememiş de faaliyet demiş, gibi.

Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat, toplumcu gerçekçi sanatı bilmede ve bu konuda yapılan tartışmalara ışık tutacak, sorunları netleştirecek bir öğreti kitabı: **bilimsel maddeci estetiğin öğretisi.**

Prof. M. Kagan. *Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat*. Çv. Aziz Çalışlar, Altın Kitaplar, İstanbul, 1982

"Sen kendini bilmezsin..."

ALPAY KABACALI

Sosyal bilimler alanında önemsenecek nitelikte gelişmelere tanık olmak için 1960'lı yıllara değin gelmek gerektiğini yazmamı (Yazko-Somut, 4 Şubat 1983) kimi sosyal bilimcilerimiz yadırgadılar. "Bizden öncekilerin haklarını yemek, bu alandaki emeklerini yadsımak doğru olmaz," yollu 'serzeniş'lerle karşılaştım. Ben, sözü geçen yazıda konuya çok bütünsel bir açıdan bakmış; söz konusu görüşü de bizde düşünce birikimi sağlanamamış olmasının nedenlerine değinirken öne sürmüştüm. Yoksa, örneğin Prof. Aykut Kazancıgil ile Doç. Vural Solok'un hazırladıkları **Türk Bilim Tarihi Bibliyografyası (1850 - 1951)** adlı kitapta bini aşkın yazarın on bine yakın yayınının yeraldığını bilmiyor ya da gözardı ediyor değilim. Ama, neler yaptığımızın yanı sıra neleri yapamadığımızdan da saptanması gerekiyor.

TALAT HALMAN'A KULAK VERELİM

Bu konuda sözü Talât S. Halman'a bırakmak istiyorum. Halman, 20.12.1970 günlü **Milliyet**'te "Bizi Bizden İyi Tanıyanlar" başlığı altında şunları yazıyor:

"Osmanlı tarihi konusundaki en geniş ve en güçlü eserin yazarı, Avusturyalı tarihçi Joseph von Hammer-Purgstall... Hammer tarihinin yazılışından bu yana geçen 140 yıl boyunca biz Türkler o çapta ve o seviyede bir Osmanlı tarihi hazırlayamadık. (...) Divan şiirimiz hakkındaki en dolgun ve en önemli eseri kim yazmıştır, biliyor musunuz? E.J.W. Gibb adlı bir İngiliz... Bu altı ciltlik edebiyat tarihi, 60 yıldan uzun süre önce yayımladığı halde, tek bir bilginimiz daha iyisini yazamadığı gibi, hiç kimse, hiçbir fakülte, hiçbir kültür kuruluşu tamamını Türkçeye çevirmeyi bile başaramamıştır. Türk dili gramerlerinin en iyilerini 1921yılında Jean Deny adlı bir Fransız ile 1967 yılında Geoffrey Lewis adlı bir İngiliz yayımlamıştır. (...) 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında Türk milliyetçiliğinin gelişmesini en fazla etkileyen eserlerden birçoğunu, buldukları belgelerle ve Türk dilleri ve kavimleri hakkında yayınladıkları araştırmalarla, yabancı Türkiyatçılar vermiştir: Radloff, Thomsen, Schott, Vambéry, Geza Kun, le Coq, Bang, Kowalski, von Gabain, Cahun, de Courteille, Houtsma, Grenard, Samoiloviç ve daha niceleri..."

Halman, bunları ve başka örnekleri sıraladıktan sonra, üniversitelere, kültür derneklerine, yayınevlerine, Milli Eğitim Bakanlığına,

"bizi bizden iyi tanıma" konusuna biraz daha eğilelim. Burada da sözü Halûk Şahin'e verelim. Şahin, kendisiyle yapılan bir konuşmada (Milliyet, 28.12.1981) şunları söylüyor:

"Şu anda uzaktan bilgi toplayan 'remote sensinj satellite' dedikleri uzay uyduları yeryüzünden 800 km. uzakta bir yörüngede dönüyorlar. Tarım envanterleri yapıyorlar, petrol ve maden damarlarını saptıyorlar, hava kirliliğini inceliyorlar, yepyeni haritalar geliştiriyorlar. Şimdi bu bilgiler kimin malıdır? (...) Onlar bize bu bilgiyi satarlar mı? Ya sadece kendi işlerine gelenleri satarlarsa ! Altını çizerek söylüyorum: Büyük sanayi devrimi döneminde azgelişmiş ülkeler gelişmişlerin hammadde deposu idi. Buralardan hammadde alınır, gene bu ülkelere işlenmiş olarak satılırdı. Şimdi ise ham bilgi toplanıyor, işlenmiş bilgi satılıyor. Bağımlılık ilişkisi ise değişmiyor."

Görüldüğü gibi, teknik gelişmeler, bilimsel yönden olduğu kadar ülkemiz açısından da yaşamsal önem taşıyan sorunlar yaratıyor. Ama, yine **bütünsel** açıdan baktığımızda, madalyonun bir yüzünde bağımsızlık sorunu varsa, öteki yüzünde de düşünsel alanda gelişme sağlanması sorunu var. Hatta, **Yazko-Somut**'un 18 Şubat sayısında başka bir yönden değindiğim aydın sorumluluğu sorunu var...

KENDİ İNSANIMIZI TANIMAK

Kendi kendimizi düşünsel planda tanıma konusu açılınca, öncelikle kültürümüzün dünü ve bugünüyle değerlendirilip temellendirilmesi sorunuyla karşılaşıyoruz. Bu konu üstünde yeterince durulmadığı söylenemez; ama geniş kapsamlı araştırmalar yapıldığı da öne sürülemez.

Örneğin, son yıllarda kültürel alandaki kimi yozlaşmalar üzerinde durulurken "arabesk" olgusunun ön plana çıkarılmasını "kolaycı" bir yaklaşım biçimi olarak görüyorum ben: Bu konuyu ele alan birçok kültür adamımız, onca kültür birikimini ve süregelen kültür ikiliğini göz önünde bulundurmadan, "arabesk" olgusunu yaygınlaşmış/benimsenmiş bir kültür değişimi olgusu gibi değerlendirdiler... Oysa, -bakış açısına yöneltilecek eleştiriler saklı kalmak kaydıyla- "geniş kapsamlı araştırma"ya örnek olabilecek ilginç bir yapıtta, Sabri F. Ülgener'in **İktisadi Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası** adlı kitabında (2. bas., Der Yayınları, İst. 1981), "iktisadi yaşayış"ı temellendirme yönteminden söz edilirken gereklik duyulan bakış açısına, hiç kuşkusuz "kültürel yaşayış"ın temellendirilmesinde de zorunluk duyulacaktır:

"...Bütün o yığınların altında ve gerisinde kendine has tavır ve davranışları ile i n s a n gerçeği yatar. Kapitalizmi, söz gelisi,

HAFTANIN KİTAPLARI

İNCELEME, DENEME, ARAŞTIRMA

Aylaklığa Övgü,
B. Russell (Çev: Mete Ergin), SAY Yayını, 200 s. 250 Lira.

Alkolden Eroine Kişilikten Kaçış,
Özcan Köknel, Altın Kitaplar, 768 s. 750 Lira

Demokrasinin İlk Yılları,
Cüneyt Arcayürek, Bilgi Yayınları, 248 s. 350 Lira.

Eş ve Karşıt Anlamlı Sözcükler,
Ertuğrul Karsan, Test Yayını, 173 s. 250 Lira.

Din Üstüne
David Hume (Çev: Mete Tunçay), Kaynak yayını, 264 s. 450 Lira.

Söz Söyleme ve Kendine Güvenme,
D. Carnegie (Çev: Nihal Akkaya) 9. baskı, 270 s. 300 Lira.

Türk Milli Kültürü,
İbrahim Kafesoğlu, Boğaziçi yayını, 444 s. 600 Lira.

Çocuğumu Büyütüyorum,
L. Pernaud (Çev: Koray Denizyaran) E Yayınları 4. baskı, 388 s. 500 Lira.

ROMAN

Kelebek
H. Carriere (Çev: Aydil Balta) 16. baskı E Yayınları, 576 s. 500 Lira

Sensiz Yaşanmaz,
Harold Robbins (Çev: Azize Bergin), 3.baskı, Altın Kitaplar, 412 s. 450 Lira.

Baltacı ile Katerina,
Murat Sertoğlu, Minnetoğlu Yayını, 572 s. 400 lira

Polonya'da Bir Kuş Var,
Romain Gary (Çev: Sevgi Tamgüç) CAN Yayını, 224 s. 300 Lira.

Ölüler Evinden Anılar
Dostoyevski (Çev: Nihal Yalaza Taluy) ADAM Yayıncılık 380 s. 400 Lira

Türkü Söylüyor Otlar,
Doris Lessing (Fatma Aylin) CAN Yayını, 238 s. 300 Lira.

ŞİİR

Bir Ceylan Soluk Soluğa
Ulufer, Özlem yayınları, 64 s. 125 Lira.

Çılgın Nar Ağacı
Elitis (Çev: Cevat Çapan) ADAM Yayıncılık, 95 s. 225 Lira.

GÜLMECE

En Güzel Erotik Fıkralar,

Cumalı'nın Yalnız Kadın'dan (1955) sonra yayımladığı öyküleri.

Kısa, özlü yazmaya yonelik çabasını görüyoruz Cumalı'nın bu öykülerde. Şiirli, yoğun bir dili var. Sıradan olayları anlatıyor, kişilerini yaşamda karşılaştığımız tiplerden seçiyor.

etmiyor, üçüncüsünde ise, biçim ile içerik arasında derin bir çelişme yatıyordur." Yine bu bölümde Estetik özümleme'ye; güzel-olan ile çirkin-olan, yüce-olan ile aşağı-olan, trajik-olan ile komik-olan arasındaki karşıtlığı ve neden bunların karşıtlarıyla beraber bir estetik kategorisi olduğunu ve estetiksel-olan . . .

tarihçilerimize, uzmanlarımıza, araştırmacılarımıza görevler düştüğünü belirtiyor ve "Bizi bizden iyi tanıyan yabancılar tekeli sona ermeli artık," diyor.

HALUK ŞAHİN NE DİYOR?

Bu konudaki çalışmaların öncelikle üniversiteler tarafından yapılması gerektiğini belirtmeye gerek var mı? Ama biz YÖK çalkantısı içindeki üniversitelerimizi şimdilik bir yana bırakalım da

kapitalizm yapan yalnız dış görünüşü ile para, sermaye akımı, ya da o akımların gövdeleştiği kuruluşlar değil, aynı zamanda ve belki daha önemli ölçüde çağın tipik insanının davranış biçimi, tercihleri ve bütün bunların toplam ifadesi olan yaşayış normlarıdır."

Anlaşılacağı gibi, "kendi insanımızı tanıma" da, "kendi kendimizi tanıma"nın kapsamına girmektedir. Oysa bizler, kendi insanımızı da gerektiği kadar tanımıyoruz.

Tanısak, bunca yanılgıya düşer miydik?

ÇOCUK

Sıçrayan Hokkabazlar,
SOM Çocuk yayını, 200 lira.
Çocuk Şiirleri,
M. Hasan Göksu, Nurdan yayını, 156 s. 200 Lira.

İLANLAR

TÜRK DİL KURUMU

TÜRKÇE SÖZLÜK

1
A-K

GENİŞLETİLMİŞ 7. BASKI

Birinci cilt çıktı, 600 lira.

Çağdaş Türkçenin en yetkin sözlüğü. 50 yılda yüzlerce uzmanın emeğiyle hazırlanan TÜRKÇE SÖZLÜK'ün bu baskısı Ulu Önder ATATÜRK'ün yüce anısına adanmıştır.

TÜRKÇE SÖZLÜK bu baskıda büyük ölçüde genişletilmiş, tanıklarla zenginleştirilmiştir.

İkinci cildi de basılıyor.

Satış koşulları : Öğretmenlerle öğrenciler doğrudan KURUM'dan alır ya da topluca ödemeli isterlerse %25 indirim yapılır, PTT gideri eklenir. İsteme yeri : TÜRK DİL KURUMU, Atatürk Bulvarı 217, Kavaklıdere - ANKARA. Posta Çeki No. 128236'ya havalenizi ücret ödemeden yatırabilirsiniz. **Kitapçılar için genel dağıtıcılarımız :** İstanbul : SERHAT, GE-DA. Ankara : HASER. İzmir : ALTAY. Adana : KULAÇLAR.

"Bir dönemi sorgulayan yazılar."

MURAT BELGE
TARİHTEN GÜNCELLİĞE

Kültür Üstüne
Sanat ve Edebiyat Yazıları
Entelektüel Mekânlar
Çağdaş Mitler ★ Tarih ve Zaman
Müzik - arabesk - Fotoroman
Gündelik Hayat, Magazin ve Söylemler

Genel Dağ.: Cemmay
Ankara Dağ.: Adaş
İzmir Dağ.: Datic

Aylık Şiir Seçkisi

MART SAYISI ÇIKTI

BERTRAND RUSSELL

Evlilik ve Ahlâk
•
Mutluluk Yolu
•
Dünya Görüşüm
•

METE TUNÇAY
Bertrand Russell'dan Seçmeler

Cagaloglu Yokuşu 40 2 İstanbul
Tel. 22 69 24
22 63 27

Varlık yayınları

yol yayınları

Buda'nın öğretisinde daha boyutlu, daha mutlu, dolu dolu bir yaşam için çağdaş bir yaşam felsefesi arayışı

Dağıtım, Özgür, Say, Cemmay, Ge-Da, Barış Serhat, Deniz

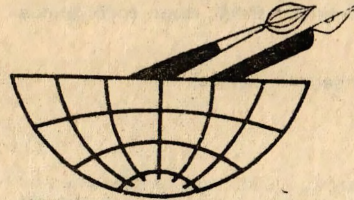
kitabevleri,
yayımcılar!

DENİZ DAĞITIM AÇILDI

Bir kitabevinde bulunması gereken tüm yayınlar
DENİZ DAĞITIM'da

Yayımcılar!
yayımladığınız tüm yayınların okurlara anında ulaştırılmasında
DENİZ DAĞITIM hizmetinizde.

DENİZ DAĞITIM
Babıali Cad. No. 14 K.2
CAĞALOĞLU - İST.

500'e Yakın Kitabı ve 7 Milyonu Aşan Tirajıyla Başlıbaşına Bir Kütüphane

bilgi YAYINEVİ

ÜNLÜ YAZARLARIN EN GÜZEL KİTAPLARI

DENEME, ANI, İNCELEME DİZİSİ

D.H.Lawrence, Anka Kuşu................200.-
Valentin Berejkov, Tahran 1943.........200.-
Arthur Koestler, İspanya'da Ölüm Güncesi 325.-
Çetin Altan, Kopuk Kopuk................400.-
Ben Milletvekili iken..........................350.-
Onlar Uyanırken...............................200.-
Nar Çekirdekleri...............................450.-
Dostoyevski, Batı Batı Dedikleri.........175.-
Ord.Prof.Suut Kemal Yetkin, Estetik Doktrinler..300.-
Attilâ İlhan, Anılar ve Acılar
1- Hangi Sol......................................300.-
2- Hangi Batı.....................................300.-
3- Hangi Seks....................................300.-
4- Hangi Sağ.....................................300.-
5- Hangi Atatürk.................................300.-

Alvah Bessie, Sarışın Bomba.............300.-
Ernest Hemingway, Paris Bir Şenliktir250.-
Albert Camus, Başkaldıran İnsan..........—
Sevgi Soysal, Bakmak.......................200.-

SİNEMA—OYUN DİSİZİ

Nijat Özön, Türk Sineması Kronolojisi.300.-
İngmar Bergman, Aynadaki Gibi/Sessizlik.. 175.-
Cevdet Kudret, Karagöz 1.................500.-
Cevdet Kudret, Karagöz 2.................500.-
Cevdet Kudret, Karagöz 3.................500.-
Miodrag Bulatoviç, Godot Geldi.........150.-
Eisenstein, Korkunç İvan..................250.-
Anton Çehov, Üç Kız Kardeş.............250.-
Haldun Taner, Keşanlı Ali Destanı/Sersem Kocanın Kurnaz Karısı..............................—
Cahit Atay, Pusuda/Karaların Memetleri/Ana Hanım Kız Hanım..............................200.-
Vittorio de Sica, Bisiklet Hırsızı..........200.-
Marcel Martin, Charlie Chaplin (Şarlo)300.-
Visconti, Leopar...............................225.-
T.S.Eliot, Kokteyl Parti.......................200.-
Füruzan, Redife'ye Güzelleme...........175.-

• Siparişlerinizin tutarını HAVALE POSTA ya da DAMGA PULU olarak gönderebilirsiniz.
• Ödemeli siparişlerinizde posta masrafları ödemeli masrafına eklenir.
• Kitapçılara % 25 indirimli ödemeli satış yapılır.

bilgi yayınevi
Meşrutiyet Cad. 46/A ANKARA
Tel: 31 83 22 - 31 16 65

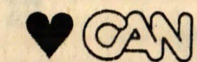
YEDİTEPE
SANAT DERGİSİ
yıllık abone 300 tl
posta çeki 87955
p.k 77-istanbul

YEDİTEPE
SANAT DERGİSİ
yıllık abone 300 tl
posta çeki 87955
p.k 77-istanbul

Bu ayın romanları

ÖLÜ DENİZ / Jorge Amado / 350 lira
DERİN IRMAKLAR / José Maria Arguedas/400 lira
PEDRO PARAMO/Juan Rulfo/200 lira
KAYIĞIM POSİNHA/Vasconcelos/300 lira
POLONYA'DA BİR KUŞ VAR/Romain Gary/300 lira
ÇİMEN TÜRKÜSÜ/Truman Capote/200 lira
SIDDHARTHA/Hermann Hesse/200 lira
GENİŞ GENİŞ BİR DENİZ/Jean Rhys/ 250 lira

Not: 1000 liranın altındaki isteklerde indirim yapılmaz. İstenen kitapların tutarı kadar pul gönderilmeli ve ayrıca 75 liralık posta gideri de yine pul olarak eklenmelidir. Parasız kitap listemizi isteyiniz.

YAYINLARI
Ankara Caddesi 40, kat 2, Cağaloğlu, İstanbul
Telefon : 28 61 13

Hamit Görele
Resim sergisi
3-24 Mart 1983
•
URART SANAT GALERİSİ
TELEFON:480326

TÜLİN ONAT
Resim Sergisi
18 Mart - 12 Nisan

GALERİ BARAZ
Kurtuluş Caddesi No: 191
Tlf : 40 47 83

ANILARA YOLCULUK: İZLENİMLER GALERİSİ

HAYATİ ASILYAZICI

Anılar tanıklıktır. Yazarın yaşam dünyasını değişik renklerle betimler. Anıların betimlenişi, öykü, ya da roman kişilerinden ayrıcalık gösterir. Gözlemle, izlenimler galerisinde değişik portreler, renk cümbüşü içinde tabloları izler gibiyiz.

Ayrı yaşam evreninde gezinen yılların tortusuyla örtülmüş bulunan, geçmiş ama çoğu boşa harcanmayan yaşanmış günler yeni baştan gözler önüne seriliyor. Bizim Yokuş'un Babıali'nin tarih olan kişilerini **Anılara Yolculuk'ta** (1) ilgiyle izliyoruz.

Bir dönemin okulu olan Tan gazetesinde nice olaylar okuyup öğreniyoruz. Ekrandaki görüntüyü aşan kişiler garisi **Tan**... Bir tiyatro sahnesi gibi, olabildiğince boyutlu. Sülker, sahneyi zaman zaman beyaz perdenin görüntüsüne yöneltiyor. Ne ki, genelde ramp ışıklarının etkili sahnesinde Babıali oyuncularını izliyor ve herbirini yakından tanıma olanağını buluyoruz. Tragedya ya da komedya gibi biten kimi olaylar, görkemli oyunların sahnelendiği bir salon gibi Babıali. Başka türlü tanımlamanın olanağı yok. Öykü ya da roman kişilerine benzemezlikleri, oyun kişilerini anımsatışları elbette ki boşuna değil. Anılardaki kahramanlar, gerçekten de romanlardan ayrıcalıklı. Sözgelimi, Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel'in yönetimindeki Tan sahnesi, bütün Babıali'ye ayna tutuyor. Ulunay, Halikarnas Balıkçısı, Ömer Rıza Doğrul, Halil Lütfü Dördüncü, Suat Derviş, Nizamettin Nazif, Reşat Fuat Baraner, Sait Faik, Hüsamettin Bozok, Lütfü Erisci, A.Kadir, Orhan Kemal, Neriman Hikmet,İlhan Berk, Sadrettin Celal Antel gibi Bizim Yokuş'un büyük bir değisik karakterli ovuncuları sahnede yer alıyorlar. Sülker'in. Tan, İkdam, Gece Postası, Son Telgraf dörtgeninde geçen uzun gazetecilik yılları. Yokuşun karakter oyuncularını , özel ve gerçek kişilikleriyle inandırıcı biçimde çiziyor. Keskin kalemli yazarlar, ünlü öykü ve romancılar.. Sert çıkışlı köşe yazarları, göçüp giden karakterler ve tipler, onca kahramanlar bilinmeyen gerçekleri sergiliyorlar.

Sahnede olanlar, ara sıra sahneye çıkanlar. Tümü de iyi oyunculuğun

Yenilik hareketlerinin öncüsü olarak İbrahim Müteferrika ve onun Risale-i İslamiye'si

ARSLAN KAYNARDAĞ

İbrahim Müteferrika bizde ilk matbaanın kurucusu olarak tanındığı için onun yenilik hareketlerindeki öncülüğü, ve eski düzeni iyileştirmek için gösterdiği çabalar çoğu kez unutulmaktadır.

Unutulan bu noktalara ilk kez dikkati çeken Adnan Adıvar olmuştur. Adıvar **Osmanlı Türklerinde İlim** adlı kitabında şöyle diyor: "Müteferrika yalnız matbaa kurmakla kalmamış, bizim için pek yeni sayılan bilimlerin tarihleri hakkında öğretici eserler yazmış, çeviriler yapmış, bu çevirilere ekler kaleme almıştır. Bu suretle memleketimize Avrupa Rönesansının ilk haberlerini o vermiştir."

Adıvar'ın kitabında Müteferrika'nın yazdığı ve çevirdiği eserler hakkında oldukça geniş ve yararlı bilgiler vardır.

İbrahim Müteferrika'nın yenilikçi yönü üzerinde, Adıvar'dan sonra Niyazi Berkes durmuştur. Bu yazının, Türk Tarih kurumu'nun **Belleten** 'indeki makalesinde (1) ve **Türkiye'de Çağdaşlaşma** adlı kitabında, Müteferrika'nın yenilikçi düşüncelerini ve kişiliğinin karanlıkta kalan yanlarını incelediğini görmekteyiz.

İbrahim Müteferrika geniş bilgili, aydınlık düşünceli, bir adamdı. Matematik, coğrafya, astronomi, tarih, felsefe konusundaki bilgilerle ve matbaacılık yayıncılık, haritacılık, gravürcülük, resim, askerlik, diplomasi gibi teknik işlerde söyleyecek çok sözü, yapacak çok işi vardı. Adıvar'ın işaret ettiği gibi o bir Rönesans insanıydı.

İbrahim,bu kitapta, Ünitaryen mezhebinin korucusu Servetus'un bastığı **Biblia Sacra** gibi değişik kutsal kitapları Erdel'de iken gizlice okuduğunu söylemekte ve bu kitaplardan Arap yazısı ile aktarılmış Latince sureler almaktadır. Ona göre bu parçalar eski **Tevrat** ve **İncil**'lerin İslamlığı çok önceden haber verdiğini gösteriyordu.

RÖNESANS İNSANI: İ. MÜTEFERRİKA

Gerçekten de İbrahim Müteferrika'nın yazdığı ve çevirdiği bütün eserlerde Avrupa'daki yenilikleri öğretmek çabası ağır basar.

Onun yazdığı ilk eserin **Risale-i İslamiye** (İslamlık Kitabı) olduğunu biliyoruz. **Vesile tüt Tıbaa**'yı (Kitap Basmanın Nedenleri) ve **Usul'ul Hikem fi Nizam-ı Umem**'i (Ulusların Düzeni Üzerine Akıl İlkeleri) daha sonra yazmıştır.

"Nizam-ı cedit" (yeni düzen) deyimi Türkiye'de ilk kez Müteferrika tarafından kullanılmış ve Osmanlılardaki yeni askeri birliklerin adı olmuştur.

İbrahim Müteferrika bin türlü hüner sahibi, geniş bilgili, aydınlık düşünceli bir adamdı. Latince biliyordu. Matematik, coğrafya, astronomi, tarih, felsefe konusundaki bilgilerle ve matbaacılık, yayıncılık, haritacılık, gravürculük, resim, askerlik, diplomasi gibi teknik işlerde söyleyecek çok sözü yapacak çok işi vardı. Adıvar'ın işaret ettiği gibi o bir Rönesans insanıydı.

Bilimdeki gelişmeleri yakından izlemiş, bildiği öğrendiği yararlı şeyleri vakit geçirmeden yeni çevresine aktarmıştır. Örneğin **Füyuzat-ı Miknatısiye** (Mıknatısın yararları) adıyla özetleyip çevirdiği ve sonra resimli olarak kendi matbaasında bastığı kitabın aslını, Leipzig'de yayınlanışından kısa bir süre sonra getirtmişti.

Descartes'ın gırdaplar kuramı'yla, K opernik'in Gök kuramı'ndan ve ünlü kozmografyacı Tycho Brache'den bizde ilk olarak o söz etmiştir.

MÜTEFERRİKA'NIN YAŞAMI

Ne var ki, böyle önemli bir insanın hayatının ilk yılları, yalan ya da yanlış bilgiler yüzünden, karanlıkta kalmıştır. Belki kendisi de bu yılların unutulmasını istemişti.

Genel olarak bilinen şu idi: Macaristan'da doğmuştur; fakir bir ailenin çocuğudur.Asıl adı ve ailesinin adı bilinmemektedir. Kalvinist kollejinde okurken bir ayaklanma sırasında Osmanlılara esir düşmüş, fidye bulamadığı için İstanbul'da köle olarak satılmış, kendini satın alan zalim bir insanın elinde düşkün bir hayat sürmüş ve sonunda müslüman olmak zorunda kalmış. İlk matbaayı o kurmuş, 17 kitap basıp yayımlamış. Müteferrika rütbesine yükselmiş v.b...

Hemen söyleyelim, onun esir düştüğü, köle olarak satıldığı yalandır, ya da yanlıştır. Büyük olasılıkla Katolik, yazarların, kasıtlı olarak uydurdukları bir şeydir.

Müteferrika'nın Macar değil, Erdel'li (bugünkü Transilvanya) olduğu anlaşılmaktadır. Erdel'de o zaman, Katolik, Klavinist ve Ünitarien mezheplerinin rahipleri tartışma içindeydiler. Daha güçlü olan Ünitarienler bu kentte kendilerine büyük sayıda taraftar bulmuşlardı. Erdel'de coğrafya araştırmaları ve matbaacılık özellikle bu Ünitarienler

İBRAHİM MÜTEFERRİKA

arasında çok gelişmişti. Ünitarienler, adlarından da anlaşılacağı gibi, Katolikliğin üçlemesini kabul etmiyorlar. Tanrı'da birliğe inanıyorlardı; inanışları yüzünden sonraları büyük baskı gördüler. İbrahim Müteferrika işte bu mezheptendi.

Müteferrika'nın Osmanlılar'a sığındıktan sonra 1694'de İstanbul'a geldiği anlaşılıyor. İlk eseri olan **Risale-i İslamiye**'yi 1710'da yazmıştır. Birçok metinlerde bu kitaptan söz edildiğini görürüz. Ne var ki eserin içindekiler hiçbir yerde doğru dürüst anlatılmamıştır.. Niyazi Berkes, yazma olarak Süleymaniye Kitaplığı'nda kalan ve basılmayan bu eseri kimsenin okumadığını söylüyor. Nitekim **Risale-i İslamiye**'yi ilk kez bütün yönleriyle bize tanıtan Niyazi Berkes olmuştur.

Bu eser ne İslamlığın savunmasıdır ne de İslam bilimleri üzerine yazılmıştır. Katolikliğe, papalığa, Teslis inancına hücum eden bir tartışma, bir eleştiri kitabıdır. İbrahim'in sanıldığı gibi Kalvinist olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

İbrahim bu kitapta, Ünitarien mezhebinin kurucusu Servetus'un bastığı **Biblia Sacra** gibi değişik kutsal kitapları Erdel'de iken gizlice okuduğunu söylemekte ve bu kitaplardan Arap yazısı ile aktarılmış Latince sureler almaktadır. Ona göre bu parçalar eski **Tevrat** ve **İncil**'lerin İslamlığı çok önceden haber verdiğini gösteriyordu.

Bu anlayıştaki bir adamın Avusturya egemenliği altında yaşamaktansa Osmanlılığı seçerek Müslüman olmayı yeğlediği açıktır.

Uzun yıllar basılmayan **Risale-i İslamiye** şimdi tenkitli metin olarak basılmış bulunuyor (2). Eseri yeni yazıya aktaran Dr. Halil Necatioğlu, Müteferrika'nın dilini sadeleştirme yönüne gitmemekle çok iyi etmiş. Kitapta katıksız bir 17. Yüzyıl Osmanlıcasını buluyor ve zevkle okuyoruz.

İbrahim Müteferrika **Risale-i İslamiye**'yi neden basmadı, bu kitap neden yazma olarak bir köşede kaldı? Tanınmış Macar bilgin Halası Kun "dinsel eser basılmasına izin verilmediği için " diyor. Süheyl Ünver ise, Müteferrika'nın bu eseri bastığını söylüyor. Fakat basılan kitaptan bugüne kadar bir tane bile gören olmamış; garip değil mi? Ünver'in bu düşüncesi, A.D. Jeltyatov adındaki bir Rus bibliyografyacısının verdiği bilgilerden kaynaklanmaktadır.

Niyazi Berkes, esere **Risale-i İslamiye** adını Müteferrika'nın vermediği, sonradan başkaları tarafından verilmiş olabileceği düşüncesindedir. Ona göre bu ad "Risale-i Tevhid" olmalıydı, yani "Birlik Kitabı". Zira icinde İslamlığın savunulmasından çok, Hıristiyanlığın Unitarien görüşlerinin eleştirisi bulunmaktadır.

Dr. Halil Necatioğlu ise, **Risale-i İslâmiye** adını yerinde bularak, yazarının bu kitapta, İslamlığa giriş nedenlerini açıkladığını, İslamlığın eski kutsal kitaplarda haber verildiğini vurguladığını belirtiyor.

Kitabı okurken "Kızıl Elma" deyiminin geçtiğini görüyoruz. Bu deyimden Papalığın şehri olan Roma kastedilmektedir. İbrahim Müteferrika, Avusturya'nın İtalya'ya yaptığı seferi anlatırken, "**Papa-i bi-dinün** katline ve Kızıl Elma'nın ihrakine " gibi kelimeler kullanıyor. Yani dinsiz papa öldürülecek, Roma yakılacak...

Kızıl Elma, Osmanlıların ilk dönemlerinde Bizans'ın merkezi Konstantinopolis için sonra da Roma için kullanılan simgesel bir deyim idi (3).

Türk Kültür tarihinde son derece önemli bir yeri olan İbrahim Müteferrika'nın **Risale-i İslamiye**'si dinler tarihini olduğu kadar Türk tarihini de ilgilendirmektedir.

Necatioğlu, **Risale-i İslamiye**'yi yayınlamakla iyi bir iş başarmış. şimdi ondan İbrahim Müteferrika'nın **Nizam-ı Umem**'i ile **Vesile tüt Tıbaa**'sını da yayınlamasını bekliyoruz.

(1) Türk Tarih Kurumu *Belleten* sayı 114
(2) *Matbaacı İbrahim-i Müteferrika ve Risâle-i İslamiye* (Tenkitli metin) yayımlayan,Doç. Dr. Halil Necatioğlu, Ankara, 1982
(3) Kızıl Elma deyimi konusunda bilgi edinmek isteyenler, *Türk Ansiklopedisi* ile *Meydanlarus*'daki Kızıl Elma maddesine bakabilirler.

sağlayan Christoper Isherwood'un "Goodbye to Berlin" ve "Mr. Norris Changes Trains" (**Berlin'e Veda ve Bay Norris Tren Değiştiriyor**)romanları, daha doğrusu uzun öykü derlemeleri yeniden

DERGİLERDE NE VAR NE YOK

ÖNER KEMAL

AJANS-TÜRK

21 yıldır yayımlanmakta olan Ajans-Türk, bizim bildiğimiz yirmi yıldır Türk Tarih Kurumu ile çekişir. Şimdi buna TDK da eklenmiş. Şiir bölümünde ise genellikle amatörlere yer veriliyor. Bu bölümünde yıllardır yer alan birkaç isim sayalım: Cavidan Tümerkan, Necdet Evliyagil, Şahinkaya Dil.

AYLIK DERGİ

Ankara'da hazırlanıp Konya'da bastırılan bir derginin Ocak - Şubat sayısı "Hama olayları" ek bölümü ile yayımlandı.

BİLİM VE SANAT

Mart sayısında "işsizlik olgusu" işleniyor. Ahmet Telli ve Aziz Çalışlar ile birer söyleşi yer alıyor dergide.

BEYAZ

Biçim ve içeriği ile yenilikler taşıyan bir diğer dergi de **Beyaz.** Salah Birsel'in yazısı, ve Ahmet Cemal'in çevirileri dikkati çekerken, Dağlarca bölümü için söylenebilecek çok fazla bir şey yok.

ÇAĞDAŞ ELEŞTİRİ

Ressam Ömer Uluç ile yapılan konuşma derginin ilk sayfalarında yer alıyor., Tomris Uyar'ın "düşündürücü" yazısı kimi "serzenişleri" de içermekte...

GÖSTERİ

Uzun süredir şiir yayımlamayan A. Kadir ile bir söyleşi yer alıyor Mart sayısında. Hulki Aktunç'un öyküsü, Ece Ayhan'ın "Yeni Dipyazıları" ve Ayın dosyasında Sanayii Nefise'nin 100. yılı nedeniyle incelemeler yer alıyor.

KİTAP

Kültür ve sanat dizisi olarak ilki "Aydın Eskizleri" başlığıyla bu ay yayımlandı. Her kitabın belli bir konuya ağırlık vereceği belirtilen önsözden sonra, **Yaban** romanı üzerine uzun bir incelemeye geçiliyor.

MİLLİYET SANAT

1 Mart sayısında Sait Maden'in "Simge Deyince" adlı yazısı, Salah Birsel'in edebiyat söyleşisi dikkati çekiyor. Kısa kısa kitap tanıtma yazıları, ve okurdan yankılara yer verilmesi derginin ilginç özelliklerinden birkaçı.

NOKTA

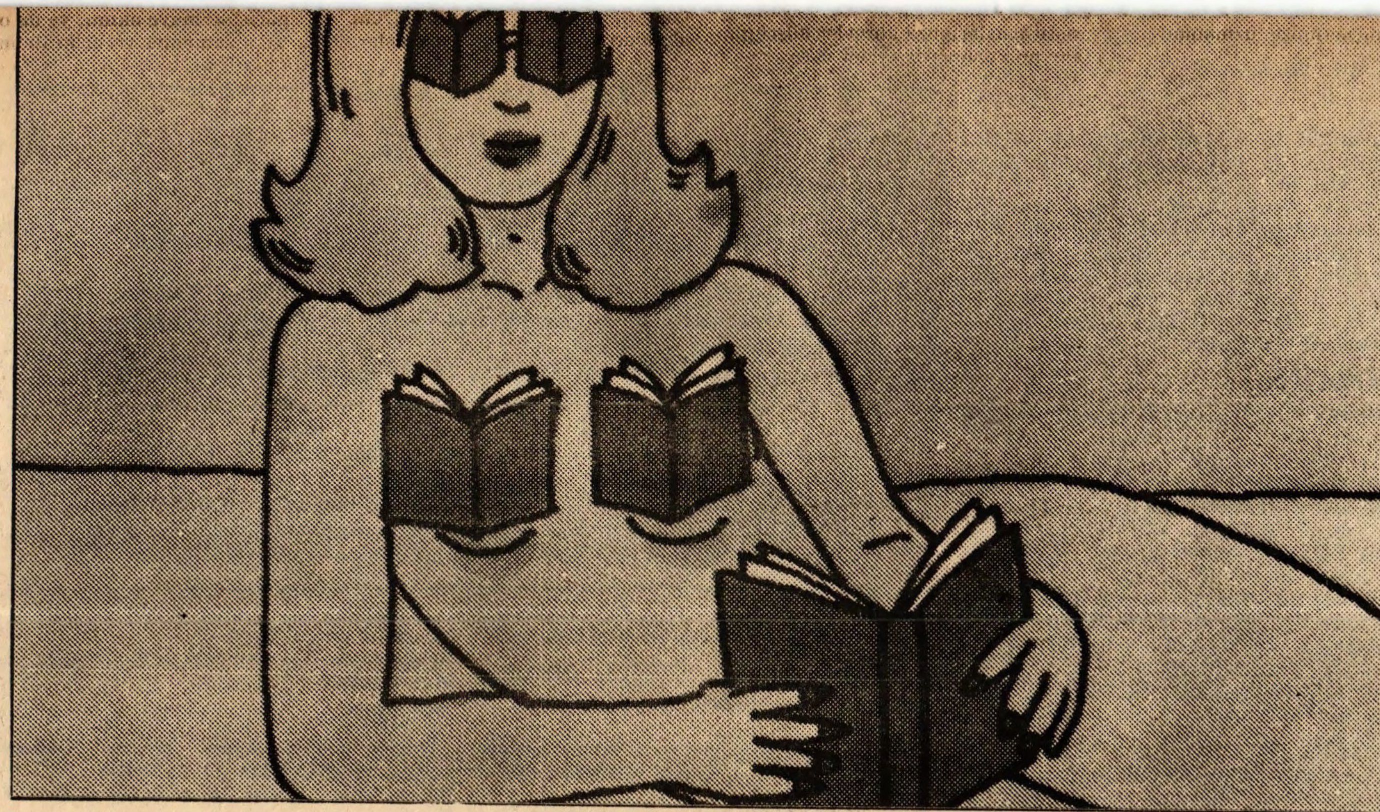
Haftalık haber dergisi olan Nokta'nın sanat ve kültür yaşamımıza ilişkin daha çok sayfa ayırması dileğimizi belirtelim. Ülkemizde 'akis' tarzını başarılı bir biçimde yürütmeye çabalayan bu dergi

elçabukluğuyla usta yazarlığa dönüşen deneysel çalışmalar. Gazeteciliğin yazarlığa getirdiği rahatlık, sanatın hiç bir dalında edinilemeyen deneyimler bırakıyor kişide. Özellikle sanata ve edebiyata yönelik çalışmaların içinde gazetecilik deneyimi olanların başarılı oldukları yadsınamaz. Örneğin, yukarda adları geçenlerin dışında gazetecilik deneyimi olanlar arasında Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Nadir Nadi, Peyami Safa, Doğan Avcıoğlu, Kemal Tahir, Haldun Taner, Aziz Nesin, Çetin Altan, Yaşar Kemal, Mehmet Kemal, Melih Cevdet Anday, Oktay Akbal, Tarık Buğra, İlhan Selçuk, Refik Erduran, Recep Bilginer, Uğur Mumcu, Attila İlhan, Mustafa Ekmekçi gibi adlar hemen akla gelenler.

Kemal Sülker, böyle bir okuldan geliyor. Belgesel çalışmalar ve araştırmalar yaparak ünlendi. Sendikacılık üstüne yapıtlar, Nazım Hikmet ve Sabahattin Ali ile ilgili incelemeleri yayımlandı.

Sülker bu kez 40 yıllık gazetecilik deneyimlerinden yola çıkarak **Anılara Yolculuk** gibi ilginç bir yapıtla nice ünlüleri yeniden aramızda yaşatıyor.

(1) ANILARA YOLCULUK -Kemal Sülker-Yazko Yayınları, İstanbul, 1983, 220sayfa, 220 TL.)

TÜRKİYE'DE İLK SANAT DERGİSİ

Felsefe-i sanat, Mukaddime

Geçen sayıdan devam

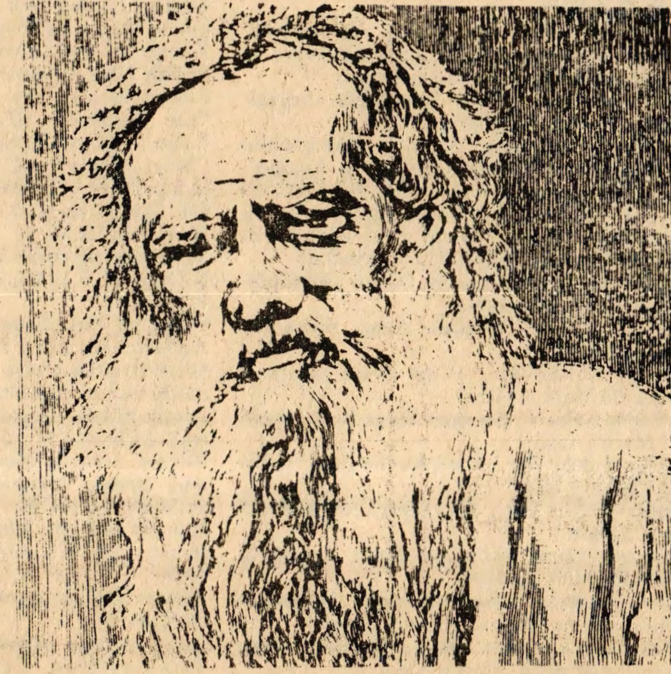
İkincisi: Meydana getirdiği eserin bütünüyle sanatkârı da göz önüne almaktır. Eserde bir bütünlük bulunur ki sanatkârın yetiştiği okul, bulunduğu aile, yaşadığı tarih ve ülkenin etkisiyle vücuda gelmiştir. Ve bizzat sanatkârdan daha büyük bir özelliğe sahiptir. Meselâ Şekspir'i ele alalım, aynı üslup, aynı fikirde yazı yazmış, tiyatroları aynı tarzda, olayın kişileri aynı şekilde hiddetli, dehşet saçan, olay aynı şekilde aniden meydana gelen, katiller yine onlar, yine o yıldırım aşklar, yüzeysel sevgiler, garib, mubalâğalı, tantanalı ifade, aynı şairane hayat, ayni tabiat manzaraları, ayni yaratılış şekli, ayni nezaketle, aşkın aynı derinliğin de kadınlar tasvir ederek eser vücuda getirmiş.

Marlo, Ben Jonson, Fleçer, Bomon gibi yazarlar varken Şekspir gökyüzü taşları gibi olan bunların arasında yıldızlar gibi tek başına bulunur. O da bir nevi taş olmakla beraber başka bir alemdir. Güldüğü bir bakışta görülür. Tıpkı bunun gibi ressamlar arasında da Rubens eşsiz ve halefsiz kalmıştır. Belçika'da, Brüksel, Peruj yahut Anver kiliselerinde ayni sanatkârane hisile resmedilmiş bir yığın esere tesadüf olunur.

Hele bunlardan Romuyo, Abraham Jonson, Van Ek, Janvan Ogust, Jorden, Van Dik gibi birçok üstatların aynı fikirde resmettikleri ve Rubens gibi hepsi de gül renginde latif vücutları, hayatın en fazla gözüktüğü en titrek noktalarını, çehrelerinde al al hayatiyet maddeleri izlenebilen insanları hakiki çehreleri ve hemen daima kaba yüzleri, serbest hareketleri, harslı elbiseleri, kadife ve ipek elbiselerin gösterişini, dalgalanmış ve toplanmış çuhaların çalkalanmasını ve büklümlerini nakşetmişlerdir. Fakat hâlâ bugün bile çağdaşları bulunan o dahi, hepsinin sanat gücünü kendi başarısının altında bırakmıştır. Fakat bunların hepsini aynı takımdan bir tür bitki sayarsak Rubens'i o tarlanın en yüksek bir fidanı olarak kabul etsek daha doğru olur.

İşte bunu da ikinci sayarsak, atacak bir üçüncü adımımız kalır. Şimdi bu sanatkârları daha geniş karşılaştırmayla inceleyerek bulundukları çevreyi gözönüne almalıyız. O çevre ki his ve zevki sanatçının zevkine, hissine karışmıştır. Zira zamanın ahlâk ve fikirleri halk indinde ne ise sanat erbabı indinde de odur. Sanatkârlar halktan ayrı adamlar değillerdir.

Sürecek

Sanayi-i Nefise-i Osmani hak (oymacılık) sınıfı talebesinden Seyid Mehmed Efendi'nin hak etmiş olduğu parçalardan biri.

PİYASA ROMANININ İYİSİ

ENGİN ARDIÇ

Piyasa romanının iyisinin tadına doyum olmaz! Bunda utanacak sıkılacak birşey yok. Açıkça söylemekten çekinmeyelim: bilinç düzeyi ne olursa olsun, kim yadsıyabilir Frederic Forsyth'dan, Ken Follett'dan, Henri Charriére'in "Kelebek"inden aldığı keyfi? O cavalacostan Robbins'lerin, Hailey'lerin bile teknik açıdan yazarlara öğreteceği çok şey yok mu ayrıca? (Gerçi "aşk ve ihtiras romanları" ile polis ve casus romanlarını şöyle bir ayırmak gerek, özellikle Le Carré ve Fagyas'ı (...)

İşte Arthur R.G. Solmmsen'in **Berlin Prensesi**, piyasa romanının iyisi. Tuzu kuru bir Amerikan delikanlısının, Peter Ellis'in, 1922'de Berlin'deki serüvenlerini anlatıyor. Tabii, bir fırt tarih, iki ölçü egzotizm, üç kaşık aşk ve tutku, iki tutam cinayet ve entrika, göz kararı politika, el kararı cinsiyet var işin içinde. Bütün bunlar sağlam kurulmuş bir roman kalıbına konup iyice karıştırılır, üzerine bol diyalog serpildikten sonra kısa paragraflara bölünüp 'havalandırılırsa', okuyucuyu sıkmadan, merakla sonuna kadar sürükleyen 'lezzetli' bir kokteyl çıkıyor ortaya... Ama ne kokteyl doğrusu!

Dilerseniz şöyle bir benzetme yapalım: 'Birinci' içmesine içeriz de, arada şöyle bir 'Marlboro' tüttürmek de fena olmaz hani... İşte **Berlin Prensesi** de bu işin 'Malbora'sı. Bize düşen görünürdeki yaldızın altından gerçek tütün tadını alabilmek. 1922 Berlin'inden 'hisse kapmak'.

Solmmsen, aslında biraz ayıp etmiş işe girişirken. Bakmış ki "Cabaret" filmi çok tuttu, bunun üzerine, filme kaynak

piyasaya sürülüp kapış kapış gidiyor... (yaşlılar, yıllar önce Küçük Sahne'de oynayan "Ben Bir Fotoğraf Makinesiyim" oyununu hatırlasınlar hele... o da aynı metnin sahne için yazılmış şekliydi...)

....Solmmsen de işe bir ucundan yaklaşmış. Isherwood'un anlattığı 1930'ların Berlin'ini, bir on yıl kadar geriye kaydırınış. İngilizce dersi verip geçimini sağlamaya ve 'Berlin'ini yaşamaya' gelen eşcinsel İngiliz delikanlısının yerini, bu kez, 1916'da Verdun cephesinde hayatını kurtarıp savaştan sonra Paris'te rastladığı aristokrat Teğmen Keith tarafından Berlin'e çağrılan genç Amerikalı ressam Ellis almış.

Gerisi, romanın asıl kahramanı, bütün bir Berlin. Weimar Cumhuriyeti'nin, bizim okurun pek bilmediği o en karışık ilk yılları. Spartakizm ayaklanmasının yankıları, Berlin sokaklarında ve suçluların düşlerinde gezinen Luxemburg ile Liebknecht'in hayaletleri, Kapp darbesi, Walter Rathenau'nun vurulması, Fransa'nın Ruhr bölgesini işgali, akıllara durgunluk veren ünlü enflasyon... Tam bizim Kurtuluş Savaşımızın kızıştığı yıllarda kendi derdine düşmüş eski dostumuz Almanya'nın karmakarışık günleri...

Ve olan bitenlere aldırmadan boyuna şampanya içen, balolarda boy gösteren soylular, ensesi traşlı, tekgözlüklü Junker'ler, başlarına geleceği ufak ufak sezen ama bir türlü bilemeyen Yahudi kökenli bankerler, Versailles Antlaşması'yla uğradıkları sersemliği yavaş yavaş üzerlerinden atıp toparlanmaya, güçlenmeye başlayan gözü dönmüş, iflah olmaz aşırı sağcılar, Hitler adında bir onbaşının ufak ufak sağda solda görülmeye başlaması... Bir de 'muhteşem Berlin halkı'.. Sapık ressamlar, eşcinsel modeller, alkolik yazarlar, uyuşturucu düşkünü şairler, ekmek kuyruklarında bekleşen işçi kadınlar, tuvalet kâğıdı yerine kullanılan ve üzerinde 'Milyar Mark' yazan banknotlar... sözgelimi, Adlon otelinde yenen üç kişilik yemek karşılığı gelen ve yalnızca 31 Dolar tutan, 790 milyar 650 milyon Mark'lık hesap...

Evet, tipler klişe. 'Fettan' ve 'serbest' Barones Helena, yeğeni genç ve güzel Lilli, 'Freikorps' üyesi ve sonradan SA olan ateşli Kaspar, ahlaksız ressam Fritz Falke, karısı Bärbel, baldızı Baby, iyiliksever Protestan gönüllüsü Miss Boatwright, vb. vb. kendi başlarına yaşamıyor, yazarın onlarda yarattığı gerçeklik doğrultusunda varoluyorlar. Peter Ellis de bütün bu kişiler arasında fazla saf ve iyiniyetli bir Isherwood gibi dolanıp okuyucuya yakın tarihi öğretmede yardımcı oluyor diğerlerine.

Bu arada genç Bertolt Brecht! 1922'de Berlin'i anlatan piyasa romanı Brecht'siz olur mu hiç? O da sayfaların arasından ara sıra purosunu tüttürüp kabare şarkıları söylüyor.

Yalnız şu var ki, roman sadece suya tirit değil. Bir kere, sonuna kadar gerçekten keyifle okunuyor. İkincisi, Weimar dönemine yabancı okur için gerçekten birşeyler öğretiyor.

Arthur R.G. Solmmsen, Berlin Prensesi, *Altın Kitap*lar Yayınevi.

futboldan, ekonomiye, politikadan, pornografiye kadar çok çeşitli konuları kapsıyor.

ÖĞRETMEN DÜNYASI

Aylık meslek dergisi olan derginin 39. sayısı yazar kadrosu bakımından daha zengin olarak yayımlandı. Yazı işlerini eğitimci Satı Erişen yönetiyor.

SANAT EDEBİYAT 81

Elde olmayan nedenlerle 19. sayısı yeni çıkan bu dergide, Samim Kocagöz bölümü ile amatör ozanlara bolca yer verilmiş olması ilgi çekiyor.

TÜRKİYE YAZILARI

Kimi dergilerin Mart sayıları zamanında çıkamadığı için ancak bir önceki sayılarından söz edebiliyoruz. Türkiye Yazıları'nın da Şubat sayısı elimize geçtiğinde bir önceki "dergilerde..." bölümü baskıya verilmişti. Derginin bu sayısında Aziz Nesin'den şiirler ve Tanpınar üstüne Kamis Dara imzalı ilginç bir araştırma dikkati çekiyor.

VARLIK

Sorularını Tomris Uyar'ın hazırladığı "Yaş ve Şiir üstüne söyleşi"ye Edip Cansever, Turgut Uyar, Cemal Süreya katılmış, böylece ilginç bir bölüm oluşmuş. Brecht, Kemal Bilbaşar, Ergin Günçe çeşitli yazılarla anılıyor.

YAZKO ÇEVİRİ

İki ayda bir yayımlanan derginin 11. sayısında Oktay Rifat'ın Eluard'dan şiir çevirileri, Müzik ve Çağdaş Resim ile Yazınsal İncelemelerin Üç Yönü adlı önemli birkaç yazı ve R. Barthes bölümü var.

YAZKO EDEBİYAT

Her sayısında en az on beş şaire yer verebilen bu derginin yeni sayısı daha çok inceleme yazılarıyla göz dolduruyor: "İki Taşralı: Bilbaşar ve Atılgan'da Birey" Ahmet Oktay "Sami Paşazade Sezai'nin Değeri" Selim İleri "Azra Erhat ve İşte İnsan" (Raif Özben), "Taşra İktidarı" (Memet Fuat)

YENİ OLGU

Geçen ay okuyucularına 'merhaba' diyen Yeni Olgu'nun 'gençlik' sorunları olgusu işleniyor. Yazı başlıkları şöyle: **'Yeni Gençlik, Entelektüel magazinlerimiz, Gençlik mi Gençlikler mi?..**

YÖNELİŞLER

Daha çok kitaplar üstüne inceleme yazılarının yer aldığı 20. sayısında T. Kuhn'nun **Bilimsel Devrimlerin Yapısı**, Osman Konuk'un **Seni Yalnız Ben Anlarım**, A. Shimmel'in **Tasavvufun Boyutları** üstüne yazılar yer alıyor.

YAŞAM İÇİN ŞİİR

Özgün bir teknikle üçüncüsünü gördüğümüz seçkide şiir üstüne ilginç yazılara yer verilmiş. Zengin bir şiir mozayiği görünümü veren şiir ürünlerin seçimi de ayrıca özenliliğin göstergesi. Seçkiyi yine şair olan Mehmet Müfit ile Oktay Akıncı birlikte yönetiyor.

Haftanın Filmleri

SUNGU ÇAPAN

Zaman Durunca

"When The Time Rûn Out" Yönetmen: James Goldstone. Oyuncular: Paul Newman, Jacqueline Bisset, William Holden, James Franciscus, Barbara Carrera, Ernest Borgnine, Red Buttons, Eddie Albert Jr. Amerikan filmi. 1979

Boy boy, çeşit çeşit ünlü oyuncularla yeryüzünün yapay turizm cenneti Hawaii dekorunda çevrilmiş "Zaman Durunca" alışılmış beylik klişelerin sakıza döndürüldüğü, bir zamanların irili ufaklı Hollywood yapımcılarını birbirinden değişik, birbirinden korkunç felaket yaygaralarına yatırım yapmaya iteleyen "felaket filmleri" döneminin hemen hemen tüm geçerli özelliklerini yineleyen, eskimiş, yavan bir film. Bu kez fon olarak, Fransız belge filmcisi, yerbilimci Haroun Tazieff'in volkan'larına rahmet okutan, bir püskürdü mü çok uzaklardaki tam konforlu otellerin tepesine gülle gibi ateş topları yağdıran, azgın bir ırmak gibi her yeri kaplayıp yutan lavlarıyla çevreyi cehenneme çeviren, insanları cayır cayır kavuran, ürkütücü, öfkeli bir yanardağ alınmış, harekete geçen bu yanardağın yürüyüp akan, silip süpüren mağma ve lavlarının arasında düzmece bir gerilimi sürdürmeye çabalayan ünlü oyuncular çeşitli sinema hilelerinin sergilendiği bu doğal "afet" safsatasını akrobasi gösterileri, şematik duygusal ilişkiler ve ucuz kahramanlık bayatlıklarıyla boyutlandırmaya uğraşıyorlar. Üçüncü sınıf yönetmen James Goldstone'un belirlenmiş kalıpların dışına santim taşmayan sıkıntılı ve yüzeysel anlatımı da bu ruhsuz, sıradan Hollywood yapımını yenilir yutulur ve çekilir hale getirmeye yetmiyor özetle.

Savaşçı

"Mad Max 2 " Yönetmen: George Miller. Oyuncular: Mel Gibson, Bruce Spence, Kjell Nilsson, Vernon Wells, Emil Minty, Graham A. Walker. Avustralya - Amerikan filmi, 1981.

İlk kez "Mad Max"le uluslararası alanda adını duyuran Avustralyalı genç sinemacı George Miller'in, "efsanevi yol savaşçısı" Max'ın şiddet ve sadizm gösterisi serüvenlerini sürdürdüğü "Mad Max 2- Savaşçı" 1981 Avoriaz Fantastik Filmler Şenliğinde büyük ödül kazanan, derinliksiz bir çizgi roman esprisinde gelişip sonuçlanan bir gerilim, heyecan, şiddet ve bilim-kurgu "kokteyli". Olası bir nükleer savaş sonrası zamanda, çöle dönüşmüş yıkıntı bir dünyada geçen "Savaşçı"nın üstün insan özellikleriyle donatılmış, gözüpek kahramanının ("Gelibolu"dan tanıdığımız Mel Gibson), punk modasını çağrıştıran giysi ve ortaçağ zırhları içinde, geliştirilmiş oklu tüfekleriyle her can alışlarında ilkel, vahşi çığlıklar koyveren, insanlıktan ve uygarlıktan arta kalmış, yüzü gözü boyalı, kötünün kötüsü bir avuç gladyatör bozuntusuna karşı savaşımı, baştan sona şiddetin vurgulandığı, sıf fantezi öğeleriyle çeşnilendirilmiş, kanlı canlı bir temponun yüzü suyu hürmetine ilgiyle izleniyor ama hepsi o kadar işte. Yönetmen Miller'in çizgi roman düzeyini pek aşamayan bu fantastik denemesinde yoğun bir araba kıyımı gözlenmekte, sanki bir uzay gemisi gibi Mack kamyonlarının reklamı yapılmakta baştan sona. Issız korkunç bir dünyada, nereden gelip nereye gittiği belli olmayan, eski uygarlıkların çöplüğünden geçinen asalak Max'ın, beylik bireysel kahraman klişesine dayanan çılgın serüvenlerini görüntüleyen "Savaşçı" yeni moda kaçış sinemasının tipik bir örneği olmaktan öteye bir anlam ve önem taşımıyor aslında ama gene de bu türün tutkunlarına öğütlenebilir.

Yalnız bir kadın

"An Unmarried Woman" Yönetmen: Paul Mazursky. Oyuncular: Jill Clayburg, Alan Bates, Micheal Murphy, Cliff Gorman, Lisa Lucas, Pat Quinn. Amerikan filmi, 1977.

1970 sonrası Amerikan sinemasının ilginç yönetmenlerinden Paul Mazursky'nin ülkemizde gösterilen ilk filmi "An Unmarried Woman - Yalnız Bir Kadın"ı, kırkına merdiven dayamış, 16 yıllık evlilikten sonra daha genç bir kadın uğruna kocası tarafından yüzüstü bırakılmış, yeniyetme çağlarındaki kızıyla birlikte yeni yaşamının tüm güçlüklerine göğüs germeye çalışan New York'lu bir kadının öyküsünü anlatıyor. "Bob, Carol, Ted and Alice" ve "Next Stop Greenwich Village" gibi yürekli filmlerin yönetmeni Paul Mazursky'nin yazıp yönettiği "Yalnız Bir Kadın", yıllar yılı "American way of life"ın gözboyayıcı mutluluk perdesi altında, giderek tekdüzeleşmiş bir evliliğin kıskacında törpülenmiş Erica'nın (Jill Clayburgh) biraz sancılı da olsa, elde ettiği özgürlüğünün olanaklarını, sınırlarını birer birer keşfedişini, omuzlarını göçerten toplum baskısını, yabancılaşmayı, yalnızlığı ve diğer sorunlarını hal yoluna koyuşunu ve erkeğin "buyurucul uğu"ndan sıyrılarak bağımsızlığını kazanışını özenli, duyarlı, yer yer Hollywood kalıplaşmasını zorlayan akıcı bir sinema diliyle, yoruma ve düşünceye açık bir biçimde yansıtıyor. Kadın hakları hareketinin önde gelen yazarlarından Erica Jong'un adını taşıyan filmin kahramanının gerçek kişiliğini arayışını ve hayli sıkıntılı, zorlu bir acemilik döneminin ardından yeni bir yaşam için bilenişinin, çağdaş Amerikan toplumuna ilişkin gözlemlerle, derinlemesine ruhsal incelemelerle zenginleştirerek görüntüleyen Paul Mazursky'nin "Yalnız Bir Kadın"ı baştan sona sağlam, etkileyici ve ilginç bir film kuşkusuz. Amerikan sinemasında dizginleri eline geçiren yeni bir anlayışın bu "kadıncıl" örneği, Jill Clayburgh'un övgüye değer oyunu, Arthur Ornitz'in görüntüleri, Bill Conti'nin "sıcak" müziği ve Mazursky'nin soluklu anlatımıyla bütünlenerek seyircinin belliğinde yer ediyor. Kaçırmamalı.

Yalnız Bir kadın / Paul Mazursky (Foto: Jill Clayburgh)

Mukaddes Vazife

"Das Boat" Yönetmen: Wolfgana Petersen. Oyuncular: Jürgen Prochnow, Herbert Grönemeyer, Klaus Wenneman, Martin Semnelroge, Martin May, Rita Cadillac. Batı Almanya filmi, 1981.

Lothar- Günther Buchheim'ın çok satan romanından sinemaya uyarlanan "Das Boat-Mukaddes Vazife" alıştığımızın tersine, Almanların bakış açısından 2. Dünya Savaşına eğilen, değişik bir savaş filmi. Batı Alman sinemacısı Wolfgana Petersen'in uyarlayıp yönettiği "Das Boat", Atlantik Okyanusunu gemi mezarlığına çeviren Nazi denizaltılarından birini ve "cehennemin sınırlarına yolculuk" yapılan bir görev seferini konu ediniyor. Berlin'deki efendilerini eleştiren insancıl bir kaptanın önderliğinde denizaltındaki savaş dehşetini yaşayan "mürettebat"ın korkulu bekleyişi epeyi uzatılmış, ağır bir gerilimle sunuluyor. Wolfgang Petersen'in düz, sade anlatımı filme gereksiz kimi uzatmaların dışında, belirgin bir derinlik ve canlılık kazandırıyorsa da "Das Boat"un savaş üzerine yeni bir yorum getirdiği söylenemez. Petersen'in gedikli başoyuncusu Jürgen Prochnow'un dikkati çektiği "Das Boat", teknik bakımdan şaşırtıcı, sinema dili olarak belli bir düzeyin altına düşmeyen, heyecan verici bir savaş serüveni. Bizde tanınmayan bir sinemanın rahatlıkla izlenen bir örneği "Das Boat" sonuçta.

KISA KISA

HAKAN SONAK

★ **AL PACİNO'NUN SON FİLMİ**
"Dog Day Afternoon- Köpeklerin Günü" sansürün hışmına uğrayan ve bu nedenle de lâyık olduğu ilgiyi göremeyen Al Pacino'nun son filmi "Scarface." Yönetmen "Carrie" (1976) ve "Fury-Gizli Kuvvet" (1978) ile tanıdığımız Brian De Palma...

★ **"YOL"U YILDIZLANDIRDILAR**
Cannes'da Altın Palmiye'yi Costa Gavras'ın "Missing-Kayıp"ıyla paylaşan Şerif Gören'in "Yol"unu Fransız eleştirmenler yıldızlandırdı: Henry Behar (xxx), Dominique Maillet (xxx), Stella Molitor (xxx), Philippe Salanches (xx), J. Pierre Lavoignat (xx), Georges Cohen (xx), Marc Esposito (o-) Not: en fazla dört yıldıza göre.

★ **ÜÇ BOYUTLU FİLM İZLEYECEĞİZ**
Video karşısında yaşam savaşı veren filmciler yeni arayışlar içerisinde. Bunlardan biri de Özen Film, 1983-84 sinema mevsiminde "Comin At Ya" (1981) adlı üç boyutlu bir filmi izleyicimize sunmaya hazırlanıyor. Yönetmen: Ferdinando Baldi, oynayanlar: Gene Quintano, Victoria Abril, Ricardo Palacios...

★ **EŞCİNSELLİK MODASI...**
"Personal Best", "Making Love", "Querelle" ve şimdilerde James Burrows'un Ryan O'Neal, John Hurt'lı "Partners" sinemada eşcinselliğin işlendiği en yeni filmler oluyor.

★ **"GRAMOFON AVRAT" İÇİN 30 MİLYON ARANIYOR**
Sabahattin Ali'nin öyküsünden Demirtaş Ceyhun'un senaryolaştırdığı Kadir İnanır'ın yapımcılığını ve başaktörlüğünü, Türkân Şoray'ın başaktrisliğini üstleneceği "Gramofon Avrat" için 30 milyon aranıyor. Söz konusu paranın bugüne dek bulunamaması sonucu çekimi yılan hikâyesine dönüşen "Gramofon Avrat"tan yönetmen Şerif Gören ise çekildi.

★ **FILM İTHALCİLERİMİZDEN NE ISTENDİ?**
Film ithalcilerimizden Richard Attenborough'un Ben Kingsley, Candice Bergen, Sir John Gielgud'lı 11 dalda Oscar adayı "Gandhi" için 100 bin, Sydney Pollack'ın "Tootsie"si ile John Huston'un "Annie" si için ise sırasıyla 60 ve 40 bin dolar isteniyor...'

★ **JAWS-3**
İlkini Steven Spielberg'in (1975), ikincisini Jeannot Szwarc'ın (1978) çektiği Jaws'ın üçüncü bölümünü Joe Alves yönetiyor...

★ **HERBERT ROSS'UN 2 YENİ FİLMİ**
Önümüzdeki günlerde Neil Simon'ın yazdığı Richard Dreyfuss, Marsha Mason, Quinn Cumings'in başrolleri paylaştıkları "The Goodbye Girl-Elveda Sevgilim"ini (1977) izleyeceğimiz, "The Owl And the Pussycat", "Play it Again Sam", "Funny Lady", "The Turning Point""Nijinsky" filmlerinin deyönetimini üstlenmiş Herbert Ross'un son filmleri "Pennies From Heaven"da Bernadette Peters, Jessica Harper, Steve Martin, "Max Dugan Returns"da ise Marsha Mason, Jason Robards ve Donald Sutherland oynuyor.

ÇÖZÜMLER

ÇİFTE ÇETREFİL

A	R	K	A	D	A	Ş	S	E	N	İ	N	D	E	D	İ	K
L	E	R	İ	N	Y	O	K	■	H	A	L	A	Y	Ç	E	K
İ	L	E	N	T	O	P	R	A	K	B	U	T	O	P	R	A
K	D	E	Ğ	İ	L	■	Ç	I	K	H	E	L	E	A	N	A
D	O	L	U	Y	A	■	K	A	M	Y	O	N	L	A	R	L
A	G	E	L	K	A	Ğ	N	I	L	A	R	L	A	G	E	L
G	A	Y	R	I	■	O	K	A	D	A	R	U	Z	A	K	D
E	Ğ	İ	L	■	Ö	Y	L	E	D	A	L	M	I	Ş	K	İ
A	S	I	R	L	A	R	S	Ü	R	E	N	U	Y	K	U	S
U	N	A	■	U	Y	A	N	D	I	R	M	A	Z	S	A	N
■	U	Y	A	N	A	C	A	K	D	E	Ğ	İ	L			

A) DEDE KORKUT
B) ADNAN
C) ĞAD
Ç) LİLİ MARLEN
D) AKRAN
E) RENOİR
F) CELAYA
G) AKSAL
Ğ) KODİN
H) IKRAS
I) ZİGANA GEÇİDİ
İ) ISPARTA
J) LEYLEKLER
K) IĞAD NAHPÜS
L) RUH
M) MUDANYA
N) AYLAK
O) KUYU SUYU
Ö) KEK
P) INGMAR
R) YALELLİ
S) ISLAK
Ş) LOLOLO
T) AĞAÇKAKAN
U) RAY DÖŞEYENLER
Ü) IĞADZUB

"Arkadaş, senin dediklerin yok,
Halay çekilen toprak bu toprak değil.
Çık hele Anadoluya,
Kamyonlarla gel, kağnılarla gel gayrı,
O kadar uzak değil.
....
Öyle dalmış ki asırlar süren uykusuna,
Uyandırmazsan,
Uyanacak değil."
(...)

ÇAPRAZ BULMACA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	A	L	T	I	N	K	İ	R	P	İ	■	İ
2	Z	U	R	N	A	■	■	B	A	T	A	K
3	İ	K	■	A	M	A	M	■	R	U	S	A
4	Z	■	A	K	U	P	U	N	K	T	U	R
5	N	E	Y	■	S	O	S	■	U	■	M	O
6	E	Z	A	■	G	■	K	Â	R	■	A	S
7	S	E	■	H	A	L	A	Y	■	■	N	■
8	İ	N	F	A	Z	■	■	A	Y	I	■	N
9	N	■	■	Y	I	L	A	N	I	■	K	İ
10	■	E	T	A	■	E	■	■	L	A	U	S
11	M	R	A	L	A	■	S	O	M	U	T	■
12	A	K	S	İ	N	E	■	N	A	R	U	K

SATRANÇ

Kombinezon 1: 1.... Vxb2 2.Kxe7 Vxal+ 3.Fdl Kxe7 4.fg3 Ke4 5.Şh2 Vxd4 6.Vxa5 g6 7.Ff3 Ke5 8.Va8+ Şg7 9.Vxb7 Ke1 10.h4 h5 ve siyah kazanır.
Kombinezon 2: 1.... Kxe3 2.Vd2 Vb2 3.Vb4 c5 ve siyah kazanır.

SANAT GÜZELGESİ

DEVLET TİYATROLARI

İSTANBUL

"GILGAMEŞ" (Orhan Asena)/AKM Büyük Salon/18 Mart Cm: 20.30, 20 Mart Pz: 18.30.
"İKİ EFENDİNİN UŞAĞI"/AKM Büyük Salon/20 Mart Pz: 14.00, 25 Mart Cm: 20.30.
"KIRMIZI PABUÇLAR"/AKM Oda Tiy./Ctsi. ve Pz: 11.00.
"RİTA"/AKM Oda Tiy./Sl. ve Çrş: 18.30.
"ROSMERSHOLM"/AKM Oda Tiy./Ctsi. ve Pz: 15.00.

ANKARA

"AYAKTA DURMAK İSTİYORUM"/Küçük Tiy./Ptsi. hariç her gece.
"CİN OYUNU"/Oda Tiy./Ctsi. ve Pazar.
"DAHA DÜN GİBİ"/Altındağ Tiy./Ptsi. hariç her gece.
"ÖNEMLİ ADAM"/Yeni Sahne/Ptsi. hariç her gece.
"YA DEVLET BAŞA-YA KUZGUN LEŞE"/Büyük Tiy./Sl. ve Pz. günleri.

İZMİR

"KÖKLERDEKİ KURTLAR"/İzmir Tiy./24-25 Mart günleri.
"OYUN BİTTİ"/İzmir Tiy./Ctsi, Pz, Sl, Çrş. günleri.

ADANA

"İLKBAHARDA İNTİHAR YASAK"/Adana Tiy./Ptsi. hariç her gün.

BURSA

"KÖŞE KAPMACA"/A.Vefik Paşa Tiy./22 Mart'tan itibaren Pts.i hariç her gün.
"SARI NACİYE"/A.Vefik Paşa Tiy./18-19-20 Mart günleri.

ELAZIĞ

"GÖRÜŞME-KUTLAMA-ÇAGIRI"/ Elazığ Tiy./Ptsi. hariç her gün.

ANTALYA

"GOLGE USTASI"/Antalya Tiy./18-19-20 Mart günleri.

ÇORUM

"İMPARATORUN İKİ OĞLU"/Çorum Tiy./25 Mart Cm. ve 26 Mart Ctsi.

ŞEHİR TİYATROLARI

"AVANAK" (George Feydeau)/Tepebaşı Ş. Tiy./Cm: 21.00, Ctsi, Pz: 15.30-19.00
"ÇİL HOROZ" (Oktay Rıfat)/Harbiye Ş. Tiy./Çrş, Prş: 21.00, Pz: 15.30-19.00
"DÜN NEREDEYDİNİZ" (Necati Cumalı)/Harbiye Ş. Tiy./Cm: 21.00, Ctsi: 15.30-19.00
"İKİ KOVA SU" (Çocuk Oyunu)/Fatih Ş. Tiy./Çrş: 14.30, Ctsi: 11.00
"KRALIN KISRAĞI" (Jean Conolle)/Üsküdar Ş. Tiy./Cm: 21.00, Ctsi: 15.30-19.00
"MÜRAİ" (Molier)/Üsküdar Ş. Tiy./Çrş, Prş: 21.00, Pz: 15.30-19.00
"SEN SEN MİSİN" (N. Howard)/Kadıköy Ş. Tiy./Ctsi: 21.00, Pz: 15.30-19.00
"YAĞMURCU"/Fatih Ş. Tiy./Cm:21.00, Ctsi: 15.30-19.00

ÖZEL TİYATROLAR

İSTANBUL

"ALMAN GELİN" (Lale Oraloğlu)/(Oraloğlu Tiy.) Küçük Sahne/Pz, Ptsi, Sl, Çrş: 21.15, Çrş: 15.30, Pz: 15.30-18.30
"ALTIN KARPUZ"/Nokta-Virgül Tiy./Sl, Prş, Cm: 21.15, Çrş, Ctsi: 15.30-21.15, Pz: 15.30-18.30
"AMAN AMAN-ELELE KIZ OĞLAN" (Çocuk Oyunu)/Hodri Mey.Kül.Merkezi/Çrş, Ctsi, Pz: 11.00
"ANNA'NIN 7 ANA GÜNAHI" (Bertolt Brecht)/(Ortaoyuncular) Küçük Sahne/Prş, Cm: 19.00, Ctsi: 16.00-19.00
"AŞKIN GÖZÜNE GÖZLÜK" (Ferhan Şensoy)/Tuncay Özinel Tiy./Ptsi. hariç her gece 21.15,Ctsi: 15.30-19.00
"BABALAR VE OĞULLAR" (Turgenyev)/Kent Oyuncuları/Pz: 14.30-17.00
"BİT YENİĞİ Mİ" (A.Erbulak)/(A.Erbulak-E.Günaydın Tiy.)/Taksim Venüs Tiy./Sl, Çrş, Prş, Cm: 21.15, Ctsi: 18.30, Pz: 15.00
"DELİLER BOŞANDI" (Aziz Nesin)/A. Poyrazoğlu-K.Abay Tiy./Ptsi. hariç her gece: 21.30, Ctsi, Pz: 19.30, Çrş: 18.30 (Kenter Tiy.)
"DEVENİN BAŞI" (George F.)/T.Gelenbe Tiy./Ptsi. hariç her gece: 21.15, Çrş, Ctsi: 15.30, Pz. 18.00
"ELİFBE'DEN ALFABE'YE"/(İdil Abla Çocuk Tiy.)/Bakırköy Bülent Kayabaş-Ercan Yazgan Tiy./Ctsi. ve Pz: 12.00
"EVLİLİK BİR KÖREBE Mİ"/Bakırköy B.Kayabaş-E.Yazgan Tiy./Sl, Prş, Cm: 21.15, Çrş, Ctsi: 15.30-21.15, Pz: 15.30-18.30
"GEL KULAĞINA SÖYLEYEYİM" (Enis Fosforoğlu)/E.Fosforoğlu Tiy./Çrş, Ctsi, Pz: 15.30
"HAYIRDIR İNŞALLAH" (T.Aşkıner)/N.Serezli-T.Aşkıner Tiy./Taksim Venüs Tiy./Ptsi: 21.30, Çrş, Prş, Cm: 19.00, Pz: 18.30-21.15
"İNSANLIĞIN LÜZUMU YOK"/Devekuşu Kabere Tiy./Çrş. hariç her gece 21.00, Ctsi, Pz: 18.00
"KALDIRIM SERÇESİ" (Başar Sabuncu)/(G.Sururi-E.Cezzar Tiy.)/Hodri Mey.Kül./Prş, Cm, Pz: 21.30, Cm: 18.00, Ctsi: 20.15, Pz: 16.00
"KELEBEKLER ÖZGÜRDÜR" (H.Dormen)/Yeditepe Oyuncuları/(Kadıköy Halk Eğitim Mer.)/Ptsi, Sl, Çrş, Prş: 20.30, Çrş: 16.00
"KÜÇÜK SEVİNÇLER BULMALIYIM" (I.Özgentürk)/E.Fosforoğlu Tiy./Sl, Çrş, Prş: 18.30, Pz: 13.00
"KIRKINDAN SONRA"/G.Ülkü-G.Özcan Tiy./Ptsi. hariç her gece 21.00, Ctsi, Pz: 16.00
"KELAYNAKLAR" (Bilgesu Eranüs)/E. Fosforoğlu Tiy./Cm, Ctsi: 18.30
"MARADONA"/Nejat Uygur Tiy./Ptsi. hariç her gece: 21.00, Ctsi, Pz: 16.00-21.00

Nejat Uygur'un oynadığı "Maradona"dan bir sahne.

"NEMO BANKASI" (L.Verneuil)/Hodri Mey. Kül./Ctsi: 15.00-18.00, Pz: 13.00, Çrş: 19.00
"NASREDDİN HOCA VE EŞEĞİ" (Z.Diper)/Bizim Tiy. (Üsküdar Sunar Tiy.)/Çrş: 14.30, Ctsi, Pz: 11.00
"ÖLÜMÜ YAŞAMAK" (Orhan Asena)/Kent Oyuncuları/Cm: 20.30, Ctsi: 14.30
"ÜÇ OYUN"/Rockaby (Samuel Beclutt), Pencereler (Turgay Kantürk), Trajedi Değil (Luttzarthenov)/(Yeni Oyuncular)/Dostlar Tiy./Her Pz: 18.30 Türk-Alman Kültür Enstitüleri ortak yapımı.

ANKARA

"AYININ FENDİ AVCIYI YENDİ" (Çocuk Oyunu)/AST/Ctsi. ve Pz: 13.00
"BANKER TANKER"/Ankara Halk Tiy./Sl: 20.45, Çrş: 18.30
"BREMEN MIZIKACILARI" (Çocuk Oyunu)/Ankara Halk Tiy./Çrş, Ctsi, Pz: 10.30
"BİR FİLİZ VARDI"/Ankara Halk Tiy./Cm: 20.45, Ctsi: 18.30-20.45
"ÖLÜMÜ YAŞAMAK" (Orhan Asena)/Ankara Halk Tiy./Prş: 20.45, Pz: 18.30
"RESİMLİ OSMANLI TARİHİ"/AST/Cm: 20.00, Ctsi: 15.30-20.45
"YAZ MİSAFİRLERİ"/AST/Sl, Çrş, Prş: 20.00, Pz: 15.30-18.15

İZMİR

"PALYAÇO" (Müjdat Gezen)/Meydan Oyuncuları/Hatay Sineması Salonu/Ctsi. ve Pazar.

Haftanın Yenileri

İSTANBUL

"EVLİLİK BİR KÖREBE Mİ"/Bakırköy B.Kayabaş-E.Yazgan Tiy./Sl, Prş, Cm: 21.15, Çrş, Ctsi: 15.30-21.15, Pz: 15.30-18.30
Akbank Bebek Sanat Galerisi: **Abdullah Çizen, resim sergisi** (22 Mart-13 Nisan)
Lebriz Sanat Galerisi: **Gülay Sevsevil, resim sergisi** (18 Mart-5 Nisan)
Taksim Sanat Galerisi: **Kiyeteru Fujita, Orhan Taylan, Berc Toroser, resim sergileri** (18 Mart - 1 Nisan)
Tanak Sanat Galerisi: **Jack İhmâlyan, resim sergisi** (21 Mart - 12 Nisan)

ANKARA

"ÖLÜMÜ YAŞAMAK" (Orhan Asena)/Ankara Halk Tiy./Prş: 20.45, Pz: 18.30
Fransız Kül.Mer.: **Cemil Eren, suluboya resim sergisi** (23 Mart - 9 Nisan)
İngiliz Kül.Derneği: **Halil Koyunpınar, resim sergisi** (24 Mart - 6 Nisan)
Turkuvaz Sanat Galerisi: **Yıldız Alacakaptan, resim sergisi** (18-31 Mart)

SERGİLER

İSTANBUL

AKM: **Bedri Baykan, resim** (22 Mart'a kadar)
AKM (Giriş): **Acar Başkut, Tiyatro ve Opera dekor resimleri** (14-28 Mart)
Akbank Osmanbey Sanat Galerisi: **Aynur Ödemiş, resim** (25 Mart'a kadar)
Akbank Bahariye Sanat Galerisi: **Erol Ulubelen, markötri** (25 Mart'a kadar)
Akbank Nişantaşı Sanat Galerisi: **M.Kemal Gözen, resim** (24 Mart'a kadar)
Akbank Etiler Sanat Galerisi: **Bahattin Bozdoğan, resim** (10-31 Mart)
Akbank Bebek Sanat Galerisi: **Abdullah Çizgen, resim** (22 Mart - 13 Nisan)
Baraz Galeri: **Tülin Onat, resim** (Mart ayı)
Cumalı Sanat Galerisi: (Moda) **10. Yıl Kutlama ve Karma Sergi** (Mart ayı)
Cumalı Sanat Galerisi: (Nişantaşı) **Feyha Kısakürek, yağlıboya resim** (9-22 Mart)
Devlet Güzel Sanatlar Galerisi: **Söbütay Özer, resim - Oya Kınıklı, desen** (15-30 Mart)
Galatasaray, Kazım Taşkent Sanat Galerisi I: **Cengiz Değirmecioğlu (Eşarp desenleri), Haluk Arı - Neriman Temizyürek (Türk evleri)** 23 Mart'a kadar
Galatasaray, Kazım Taşkent Sanat Galerisi II: **E.Mes'ut Önce (Hayatta olmayan ressamların tablo koleksiyonu)** 26 Mart'a kadar
Harbiye Garanti Bank. Sanat Galerisi: **Oya Katoğlu - Turgut Zaim, resim** (31 Mart'a kadar)
Lebriz Sanat Galerisi: **Gülay Sevsevil, resim** (18 Mart - 5 Nisan)
Maçka Sanat Galerisi: **Karma Sergi (A.Aksoy, M.Atâ, Ş.Aysan, S.Berkel, A.Çoker, N.Erdok, Komet, E.İnan, Ö.Kabaş, Y.Taktak, U.Varlık)** 2 Nisan'a kadar
Marmara Ünv. Güzel Sanatlar Y.O.: **Graz Akademik Basımevinin "Eski Minyatürlü Elyazmaları ve Baskıları, Tıpkıbasımları"** Sergisi (25 Mart'a kadar)
Mim.Sinan Ünv.: **Avusturyalı Ağaçbaskı Sanatçıları**, servgisi (24 Mart'a kadar)
Mim.Sinan Ünv. Osman Hamdi Salonu: **100. Yılda Akademi Hocaları Sergisi** (3-22 Mart)
M.S.Ü.Mimarlık Fak.Resim Bl. ve Konservatuar Holleri: **100. Yılda Öğrenci Çalışmaları Sergisi** (3-22 Mart)
Resim Heykel Müzesi: (ön salon) **100. Yılda Türk Resim ve Heykel Sanatı**, sergisi (4-23 Mart)
Resim ve Heykel Müzesi (orta salon): **Osman Hamdi ve Sanayi-i Nefise Mektebi**, sergisi (4-23 Mart)
Sereman Sanat Galerisi: **Osman Hamdi'ye Akademiden Merhaba**... (Mart ayı)
Süha Öztartar Sanat Galerisi: **Balaban, resim** (26 Mart'a kadar)
Taksim Sanat Galerisi: **Kiyeteru Fujita, Orhan Taylan, Berc Toroser, resim sergileri** (18 Mart-1 Nisan)
Tanak Sanat Galerisi: **Jack İhmâlyan, resim** (21 Mart-12 Nisan)
Tiglat Sanat Galerisi: **Adnan Turani, resim** (27 Mart'a kadar)
Urart Sanat Galerisi: **Hâmit Görele, resim** (24 Mart'a kadar)
Ümit Yaşar Sanat Galerisi: **Müfit Çelik, suluboya resim** (19 Mart'a kadar)
Yapı Kredi Bebek Sanat Galerisi: **Zuhal Köseler (Karaçengel), resim** (25 Mart'a kadar)
Yazko Sanat Galerisi: **Richard Wagner, konulu belgesel sergi** (22 Mart'tan itibaren)

ANKARA

Alman Kül.Merkezi: **"Hobi Ressamları" Lütfü Günay yönetiminde, grup yağlıboya ve pastel çalışmaları** (30 Mart'a kadar)
Artizan Galeri: **Zühtü Müridoğlu (heykel-resim)** (26 Mart'a kadar)
Dev.Güzel Sanatlar Galerisi: **Akademinin 100. Kuruluş Yıldönümü nedeniyle, Ankara'daki Akademili Ressamlar** (karma resim) 30 Mart'a kadar. 2) **Sanat Eğitim Kursu Büyükler Resim**, (30 Mart'a kadar), 3) **Yeşilay Cemiyeti, afiş** (30 Mart'a kadar)
Dost Sanat Ortamı: **Suha Özkan (Makrofotoğrafi)** 26 Mart'a kadar.
Evrensel Galeri: **Mustafa Ayaz, resim** (25 Mart'a kadar)
Fransız Kültür Der.: **Cemil Eren, suluboya resim** (23 Mart-9 Nisan)
İş Sanat Galerisi: **Ertuğrul Oğuz Fırat, resim** (31 Mart'a kadar)
İngiliz Kültür Der.: **Halil Koyunpınar, resim** (24 Mart-6 Nisan)
İngiliz Kültür Der.: **Ian Berry, fotoğraf** (22 Mart'a kadar)
Leonardo Sanat Galerisi: **Habib Aydoğdu, resim** (30 Mart'a kadar)
Sanat Kurumu: **"Koleksiyondan Seçmeler"** konulu karma resim (30 Mart'a kadar)
Türk-Amerikan Der.: **İhsan Derman, siyah beyaz fotoğraf** (25 Mart'a kadar)
Turkuvaz Sanat Galerisi: **Yıldız Alacakaptan, resim** (18-31 Mart)
Vakko Sanat Galerisi: **Jale Erden, resim** (31 Mart'a kadar)

İZMİR

Akbank Konak Sanat Galerisi: **Osman Tümgüç, dağlama** (24 Mart'a kadar)
Füzen Sanat Galerisi: **İsmet Birsel, resim** (20 Mart'a kadar)
İş Sanat Galerisi: **Zeynep Yaz, resim** (25 Mart'a kadar)
Vakko Sanat Galerisi: **Şakir Eczacıbaşı, fotoğraf** (31 Mart'a kadar)

ADANA

Basın Sanat Galerisi: **Naim Uludoğan, resim** (31 Mart'a kadar)

KONSERLER - RESİTALLER

İSTANBUL

"Fantastik" (H.Schmidt)/AKM Büyük Salon/23 Mart Çrş: 18.30/İst.Dev.Operası
İst.Dev.Senfoni Ork.Konseri/Şef: Gürer Aykal, Solist: Giselle Hebert, Sevin Berk/AKM Konser Salonu/19 Mart Ctsi: 11.00
İst.Dev.Senfoni Ork.Konseri/Şef: Ervin Acel Solist: Güher Süher Pekinel Kardeşler/AKM Konser Salonu/25 Mart Cm: 18.00
Judith Uluğ (Piyano Resitali)/AKM Konser Salonu/24 Mart Prş.
"La Boheme" (H.Puccini)/AKM Büyük Salon/İst.Dev.Operası/19 Mart Ctsi: 15.30
"Mavi Tuna" (J.Strauss)/AKM Büyük Salon/İst.Dev.Balesi/24 Mart Prş: 20.00
Oda Müziği Konseri: Avusturya Kül.Ofisi/23 Mart Çrş: 18.30
Viyolonsel Resitali/Solist: İ.Kartal, Piyano: N.Onur/M.S.Ü.Toplantı Salonu/21 Mart Ptsi: 18.00
Gitar ve Lut Konseri William Matthews/AKM/23 Mart Çrş: 19.00
Gitar Resitali/Pınar Dinç, Cem Duruöz/Sanat Kurumu/25 Mart Cm: 20.30
Klasik Müzik Konseri/Türk-İngiliz Kül.Derneği/24 Mart Prş: 20.30
Konser Salonu: **Konser**/Şef: Rengim Gökmen, Solist: Mikhail Homitzer (Viyolonsel)/19 Mart Ctsi: 11.00
Konser Salonu: **Konser**/Şef: Gürer Aykal, Solist: Çağıl Yücelen (Keman)/25 Mart Cm: 20.30
Konser Salonu: **Aycan Sancar**, Flüt Resitali/22 Mart Sl.
Gitar ve Lut Konseri: William Matthews/Türk-Amerikan Derneği/26 Mart C.tesi: 20.30

KONFERANS - AÇIKOTURUM

İSTANBUL

"Bir Oluşum Romanı Olarak Wilhelm Meister" konulu konferans/Konuşmacı: Doç.Dr. Nilüfer Kuruyazıcı/Türk-Alman Kül.Enst./23 Mart Çrş: 18.00
Harbiye Ş.Tiy./**"Aile ve Çocuk"** konulu konferans/26 Nisan'a kadar/Her Sl. ve Prş: 17.00
Mim.Sinan Ünv.Toplantı Salonu: **100 Yıllık Heykel Eğitimi**/Prof.H.Gezer (18 Mart Cm: 15.00 **100 Yıllık Süsleme Sanatları Eğitimi**/Prof.K.Silivrili/18 Mart Cm: 16.00
"Ödon Horvath ve Tiyatro Estetiği" konulu konferans/Doç.Dr.Paul Stefanek/Avusturya Kül.Ofisi/24-25 Mart

ANKARA

Sanat Kurumu: **"Şiir Üzerine"** konulu söyleşi/Sanatçı: Şinasi Özdenoğlu/23 Mart Çrş: 18.30

SİNEMA GÖSTERİLERİ

İSTANBUL

"Başöğretmen Hofer"/Yön: Peter Lilienthal, Oy: Andre Watt, Sebastian Bleisch, Kim Parnass/Türk-Alman Kül. Enst./19 Mart Ctsi: 13.00
"Del Grillo Markisi"/Yön: Mario Monicelli, Oy: Alberto Sordi, Paolo Stoppa/İtalyan Kül.Mer./23 Mart Çrş: 16.30-18.45, 24 Mart Prş: 20.00
"Deli Dolu"/Yön: Mel Brooks, Oy: Liza Minelli/AKM, Sinema-TV Birimi/22 Mart Sl. ve 23 Mart Çrş: 18.00
"Grandision"/Yön: Achim Kurz, Oy: Marlene Jobert, Jean Rochefort, Helmut Oualtinger/Türk-Alman Kül.Enst. ve Mim.Sinan Ünv.Sinema-TV Birimi/24 Mart Prş: 19.00
"Grete Minde"/Yön: Heidi Genee/Türk-Alman Kül.Enst. Sinema-TV Birimi/19 Mart Ctsi: 19.00
"Hareketsiz Araç"/Yön: Philippe Labro, Oy: D.Sanda, J.L.Trintignant/Fransız Kül.Mer./23 Mart Çrş: 18.30
"Herşeyi Görmüş Olacağız"/Yön: Georges Lautner, Oy: Pierre Richard/Fransız Kül. Mer./19 Mart Ctsi: 18.00
"Julia"/Yön: Fred Zinneman, Oy: Jane Fonda/AKM Sinema-TV Birimi/19 Mart Ctsi: 18.00
"Trans-Avrupa Ekspresi"/Yön: Alain Robbe-Grillet, Oy: M.F.Pisier, J.L.Trintignant/Fransız Kül.Mer./22 Mart Sl: 16.00 ve 24 Mart Prş: 18.30
"Vurun Kahpeye"/Halit Refiğ, Oy: Hale Soygazi, Tanju Gürsu, Tugay Toksöz/Mim. Sinan Ünv. Sinema-TV Birimi/24 Mart Prş: 16.00
"Yıldız Savaşları"/Yön: George Lucas, Oy: Harrison Ford/AKM Sinema-TV Birimi/25 Mart Cm: 18.00

ANKARA

"Bardaklar"/Dia Gösterisi/Türk-İngiliz Kül. Der./25 Mart Cm: 18.30
"Tarka The Otter"/Yön: David Cobham, Oy: Peter Bennet, Edward Underdown, Brenda Cavindish/Türk-İngiliz Kül.Der./22 Mart Sl: 18.30
"The Mirror Crack'd"/Yön: Guy Hamilton, Oy: Elizabeth Taylor, Rock Hudson, Edward Fox, Tony Curtis, Kim Novak/Türk-İngiliz Kül.Der./21 Mart Ptsi: 18.30

KLASİKLER

YANILMA PAYI

CEMAL SÜREYA

Ahmet Cemal, **Yazko Çeviri**'de, "Klasikleri Değerlendirirken" başlıklı yazısında iki soru soruyor; "Nasıl değerlendirmek gerekir klasikleri? Bunlar ne zaman okunmalıdır?" Sonra da, Stefan Zweig'ın ve Hermann Hesse'ın tanıklıklarıyla iki gerçeğin altını çiziyor.

Klasikler, her yaşa, her koşula göre ayrı yorumlanabilen, okuyana farklı şeyler verebilen yapıtlardır; bunların insan hayatının değişik dönemlerinde birkaç kez okunabileceği, okunması gerektiği gerçeği unutulmamalıdır.

Okur, kendini özellikle etkileyen yapıtları tanımalı, sevdiği kitapları okumalı, bir programın gereğini yerine getiriyor olmaktan kaçınmalıdır.

Ahmet Cemal'in yazısından sonra düşündüm. Klasikleri okumanın yanlış bir biçimi daha var: yalnız klasikleri okumak. Ülkemizde de, sayıları giderek azalmışsa da, böyle okurlara rastlanıyor. Bunlar klasiklere günümüzden bakmış olmuyorlar; onların yazıldıkları çağda yaşamak istiyorlar sanki. Böylece klasiklerin her koşula göre ayrı yorumlanabilme olanağı kalmıyor onlar için. Klasikler, yazıldıkları çağda klasik değildiler. Bugün ortaya konan yapıtların bir bölüğü de ilerde klasik olacak. Claude Roy bir yazısında şöyle diyordu: "Bir gün Stendhal'i en yakın dostlarımdan daha iyi tanıdığımı yazmıştım. Düzeltmem gerekiyor bunu. O dost, bir sanatçı, bir yazarsa, doğru değil bu yargım."

Ne vardır bir başyapıtta? İnsan olmanın sevinci, insan olmanın getirdiği acılar, insan olmanın onuru... Çağdaşlarımızı bir yana atıyorsak, ne yararı olacak klasiklere yönelmenin? Bu yüzden, diyorum, klasikleri okumanın en kötü biçimi, yalnız klasikleri okumaktır.

Bugünden bakmak klasiklere. Bugünün her şeyinden.

Kendi edebiyatımızdan alalım. Son otuz kırk yılda, Edebiyat Fakültelerinden Divan edebiyatı uzmanı olarak tanınan birçok ünlü profesör gelip geçti. Ama bunların büyük bir çoğunluğu çağdaş edebiyata, günümüzün şiirine, yerli yabancı düşüncelere hepten kapalı kişilerdi. Kendi payıma, onların Divan edebiyatını gerçek anlamda değerlendirebileceklerine hiç bir zaman inanamadım. Fuzuli için, Nedim için vaktiyle ne düşünülmüşse, onu düşünüyorlardı. Kendileri de o yıllarda yaşıyorlar; yaşadıkları dünyadan oraya değil, oradan yaşadıkları dünyaya bakıyorlar; söz istatistikleri yapmakla yetiniyorlardı. Oysa Fuzuli'nin, Nedim'in çağdaşları, onları kendi koşulları içinde değerlendirmişlerdi. Yapıtlarına kendi hayatlarının içinden bakmışlardı.

Programlama deyince bu konuda aklıma daha çok programlanma geliyor. Yeni akımlar, kültür siyasaları, siyasal yönsemeler vb., okurun itilerine göre bir yol tutturmasını engelleyebiliyor. Gerçeküstücülerin ilk işleri bir "okuyunuz-okumayınız" listesi düzenlemek olmuştu. Okunmayacaklar arasında kimler yoktu ki! Birkaçını sayalım: Rabelais, Ronsard, Montaigne, Moliére, Voltaire, Balzac... Liste yaşayan çağdaş yazarlara doğru da genişletilmişti: Valéry, Malraux, Mauriac. Hiç unutmam, bu listedeki adların dağılımı tuhafıma gitmişti. Sözgelimi Apollinaire "okuyunuz" sütunundaydı; Max Jacob, "okumayınız." Gerçeküstücülerin, iki şairi birbirine bunca ters görmelerinin nedenini bugüne dek anlayabilmiş değilim.

Milli Eğitim Bakanlığı klasikler dizisinde de bir program yok muydu? Nietzsche'yi, Bergson'u, Adam Smith'i o dizide görmüştük de, Marx'a , Engels'e rastlayamamıştık.

Söz programdan açılmışken, güncel bir konudaki düşüncemi de söyleyeyim. 40 Kuşağı şairleri, ötedenberi Devletin kendilerini unutturabilmek için Orhan Veli ve arkadaşlarına bir çeşit yeşil ışık yaktığını ileri sürerler. Devletinkini bilmem, ama onların Yaşar Nabi'nin programına girmedikleri kesin. Varlık, 1940-1955, özellikle de 1946-1955 yılları arasında edebiyatımızda çeşitli yönlerden tek hakim güçtü. Ya da en büyük güç. Garipçiler, Sabahattin Eyuboğlu'ya yaklaştıktan, siyasal işlevi de üstlendikten sonra, Yaşar Nabi onları da biraz gözardı etmek istemiştir. Varlık'ın, kendi ölçüleri içinde, bir köy edebiyatına yönelmesi, şiirden biraz vazgeçip öyküye yaklaşmaya başlaması bu tarihten sonra olmuştur sanırım. Bir de şu var: 40 Kuşağı şairleri biraz da birbirlerini yediler, yeterince sevmediler birbirlerini.

Başka programlar da var. XX. yüzyılda önemi abartılmış ya da hakları yenmiş yazarlar üstüne bir tartışmadan alıntılar okumuştum. Başta R. Barthes olmak üzere birçok yazar, düşünür katılmış bu tartışmaya. R. Barthes'a göre Malraux kendisine fazla değer biçilmiş bir yazardır; bir yazarın düşünce sistemiyle sözcükleri (dili) arasında denge olmalı, Malraux'da dil iyi de, düşüncenin ağırlığı pek az T. Roper daha ileri gidiyor, bir "şarlatan" olarak görüyor onu. Tartışmada Sartre için söylenenler de ilginç: "Çalışkan ve sevimli, ama bütün yapıtı kahve konuşmalarından ibaret." Şu da Joyce için: "Çirkin, beğeni yoksunu, okunaksız."

A. Burges'e göre hakkı en çok yenmiş yazarların başında Conrad Aiken'i anmak gerek. R. Barthes da Raymond Queneau'yu örnek gösteriyor: "Fransız halkı mizahı pek sevmediği için Queneau gibi büyük bir yazar yeterince değerlendirilmedi."

Bunlar tartışmalar. Onca önemli değil bunlar. Son söz yapıtlarındır.

Bir yerde ressamlar için güzel bir söz görmüştüm. İletmek isterim: "Nasıl mı özgün olunur? İtilerinize bırakacaksınız kendinizi."

ÇAĞIMIZIN BİR YAZARI

OKURKEN YAZARKEN

AHMET OKTAY

Çağımızın, siyasal ve yazınsal etkinliğiyle dikkati çekmiş, geniş tartışmalara yol açmış bir yazarı, Arthur Koestler, karısıyla birlikte intihar etti. Uzun süredir "lösemi" ve "parkinson" hastalıklarıyla boğuşan, dahası; yaşlıların acısız ölmelerini sağlamayı amaçlayan **Exit** örgütünün üyesi olan 77 yaşındaki yazarın intiharını, irkiltici gelse bile, doğal karşılayabiliriz. Ama 50 yaşındaki eşinin de aynı seçimi yapması, bu çifte ölüme Kleist ve Henriette Vogel'inkine benzer trajik bir görünüm vermekten de geri kalmıyor. Aşk mıydı ölümü de paylaştıran? Yaşlılıkla birlikte apansız bastıracak olan dünya yalnızlığından duyulan korku mu? Yaşamı noktalarken sadece gündelikçi kadına bir not bırakmışlar: "Polise haber verin". Olayı böylesine yalınlaştırmadan, gündelik yaşamın çabuk unutulması gereken bir ayrıntısına dönüştürmeden önce neler tasarladıklarını öğrenemeyeceğiz Koestler'le karısının. Korkmuşlardır herhalde koltuklarında kalp atışlarının durmasını beklerken. Bu işe çok uzun süredir hazırlanmış olsalar bile. Belki de tek bir an, "daha sürseydi gün" demişlerdir. Burada her türlü yorum geçerli artık.

Üstelik Koestler, her zaman, **Spartakus**'u bir baş kişi olarak seçtiğinde bile, "ecce heros" değil "ecce homo" diyen yazar. Söylemek bile fazla: İnsan yüreğiyse bulmacalarla dolu.

Koestler, Türk aydınının hiç bir zaman katılamadığı, ancak yazıdan (o da her zaman değil) izleyebildiği Avrupa dramını siyasal ve entelektüel düzeyde sonuna kadar yaşamış bir yazar. Yerleştiği ortam, "savaş" ve "devrim" yılları. Birçok Avrupalı yazar gibi Koestler'in **sorunsallarını da** belirleyen bu ortam. Yeni bir toplum, yeni bir insan, özgürlük ve mutluluk adına söz aldı hep, **kahraman** ve **hain** oldu, daha doğrusu "sayıldı".

İspanya iç savaşını gazeteci olarak "Cumhuriyetçiler"in safında izledi Koestler. Faşistlerce yakalanıp idama mahkum edildi ve tutukluluğu sırasında gösterdiği dirençle dünya aydınlarının övüncü oldu. Bu çok yönlü yazar, o günlerle Avrupa'da bir yurtsuz, bir göçmen olarak dolaştığı günleri, Türkçe'ye de çevrilen **İspanya'da Ölüm Güncesi** ve **Toprağın Tortusu** adlı kitaplarında anlatır. Faşizmin "göçmenleştirdiği", sınırdan sınıra koşuşan yazarlar ve düşünürlerle, hücrelerinde ölümü bekleyen sıradan demokrat insanlar vardır o anıların odağında. Bu yüzden de, Koestler, İkinci Dünya Savaşının ardından A.Gide, İ.Silone gibi yazarlarla real-sosyalizmden ayrıldığını açıklayınca büyük şaşkınlığa yol açmıştır. **Gün Ortasında Karanlık** adlı romanı, doğrudan doğruya Moskova duruşmalarının eleştirisiymiş gibi görünürse de, Koestler'in kuramsal düzeyde bir tartışmaya girdiği, pratik sorunları oradan kalkarak sorguya çektiği kesindir. Soğuk savaş yıllarındaki bu tavır alışın büyük bir ideolojik malzeme sağladığı, yazarın bu demokrasisi denen olguya yönelttiği eleştirilerin "kamufle" edilmesine yaradığı kesindir. Gelgelelim, Koestler'in tavır alışının sadece "kötü niyet"e yorulamayacağını, daha sonra yapılan duruşmalarla ilgili **resmî** açıklamalar kanıtlamıştır.

Bağlanış ve ayrılış, inanış ve eleştiriş; kişisel yazgısı doğrudan doğruya solun tarihine bağlı olan Avrupalı bir çok aydının ortak özelliği olmuştur. Bu yüzden, Koestler'le Garaudy, Aragon, hâttâ Althusser arasında garip bir yazgı benzerliği vardır denebilir.

İdeoloji ile bilim, siyasal strateji ve taktik ile kuramsal ilkeler arasındaki ilişki sorunu, kendini çok uzun süre dünyadan ve dünya aydınlarının kaygılarından **yalıtmış** olan Türk yazarının gündemine yeni yeni gelmektedir. Daima real-politik'i göz önünde bulundurmayı günü birlik yaşamayı bir yöntem edinen şairlerimiz ve romancılarımız, 1966 yılında bile bu türden sorunları **erken** ve **yapay** buluyorlardı. Ama besbelli: **Aydın** için ontolojik sorunlardır bunlar. Türkiye bir **ada**, bizler de **adalı** olmadığımıza göre, isteyelim ya da istemeyelim, dünyanın sorunlarınca kuşatılmaktayız. Dünyanın yazgısını paylaşmadıkça, büyük siyasal ve entelektüel sorunlara ortak olmadıkça, yazdığımızı "taşralılıktan" kurtaramayız. Dünya pazarına **doğu**'dan bir "tat" olarak girmenin başarısı yanıltmamalı bizi.

Daha çok **tecimseldir** o başarı ve dünya çok çabuk "moda" değiştirmektedir.

Bu dünya **sorunsallarına** uzaklık ve ilgisizlik yüzünden değil mi acaba diyorum, altı kitabının dilimize çevrilmiş olmasına rağmen Koestler'in bunca az tanınışı. Çok yıllar önce okuduğum **Ruh Fırtınaları** (daha sonra Varlık yayınlarında **Haçsız Haçlılar** adıyla çıkmıştır), psikanalizi anlatının, anlatım biçiminin yöntemi haline getirmesine rağmen, romancılarımızın da eleştirmecilerimizin de dikkatini çekmemiştir. Aynı ilgisizlik yüzünden bir çevirmen **Gün Ortasında Karanlık**'ın yarısından fazlasını "gereksiz ideolojik tartışmalar" gerekçesiyle kaldırıp atmış, yayınevi büyük bir umursamazlıkla bu "hadım" edilmiş romanı basmıştır. **Spartakus** ne yazık ki **roman** olarak değil, bir kahramanın yaşamı olarak sunulmuştur. Sanki o yaşamı, o tekniksiz mümkün olabilirmiş gibi.

İlk iki kitabı yeniden okumak üzere masamın üstüne koydum. Peter Slavek'i de Rubaçof'u da bu yakınlarda görmüş gibiyim çünkü.

SİNEMA

ÖVGÜLER YETERLİ Mİ ACABA?

TİYATRO

GORKİ'NİN YAZ MİSAFİRLERİ

İLBER ORTAYLI

Maksim Gorki, yüzyılımızın dramaturji-

ERDOĞAN AYTEKİN

Bir Günün Hikâyesi, gerçekçi bir yaklaşımla, yaşamı toplumsal yapıyla birlikte gözlerimizin önüne seriyor. Olağan insanların yaşamından alınan kesit, dünü de içeren bir gün. Kendi gerçekçi çizgisinde durmadan ve sağlıklı bir biçimde gelişen, flash-back'lerle o günü belirleyen geçmişi de neden sorusunun yanıtı olarak ortaya koyan, yaşadığımız bir gün. Bizi sımsıkı saran bir töre dramatik olanı kurarken, iç ve dış çatışmalardaki denge uyum içinde görünüyor. Ne ki kömür ocağı sahibinin düğün kamyonunu kurşunlatması, yeterince inandırıcı değil. Bunda ne Sebahattin Çetin'in, ne de Sinan Çetin'in bir hatası olmadığını biliyoruz.

NEYİN SANSÜRU?

Bu filmdeki kimi aksaklıkların nedeninin sansür olduğu biliniyor. Neyin sansürüdür burada uygulanan? Toplumun her gün içiçe yaşadığı, bildiği bir yaşam biçiminin yinelenmesinin sansürü mü? Gerçeğin, sanatsal bir biçimde ele alınarak belli bir estetik, belli bir yorum içinde işlenmesinin sansürü mü? Evrenselliğin kökeni olan insanın, insanımızın ele alınmasına mı, onu çepçevre kuşatan toplumsal yapının ve hele hele ekonomik döngünün siyasal yapıya kurduğu tramplene mi sansür? Türkiye sinemasına mı? Nedir bu sansürün değer ölçütleri?

Kışkırtıcı olan gizliliktir. Sansürün gerçeklerini kamuoyu olarak, bu ülkenin birer yurttaşı olarak bilmek isterdik.

Evet, **Bir Günün Hikâyesi** sansür denizinin fırtınalı sularında öylesine zorlu aşamalardan geçmiş ki "kanlı düğün"ün kurbanı dört kişinin kanını yerde bıraktırmış.

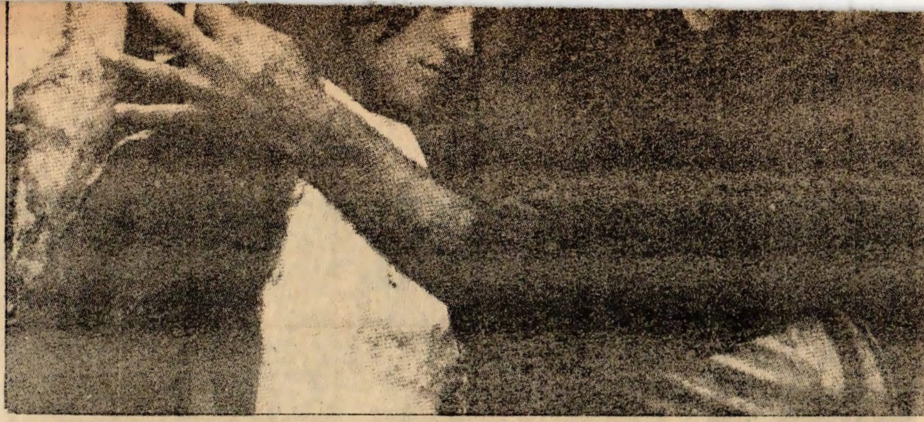
MÜZİK VE OYUNCULAR

Genç yönetmen Sinan Çetin, sinema dilini kullanmaktaki ustalığı ile hemen filmin önüne geçiyor. İç çatışmaları vermedeki başarısında Fikret Hakan'ın usta oyunculuğunun da katkısı büyük. Kameranın, oyunun organik yapısına uygun kullanılışında, iyi bir planlamanın varlığı hemen kendini gösteriyor. İç çatışmaların bize göre daha yoğun olduğu bu filmde, dış devinimlerdeki dinamizm iyi dengelenmiş. Seçilen müziklerde salt bir yerde takıldım. Bizim düğün geleneklerimizde şarkı ve türkünün yeri ayrıdır. Ancak düğünde Nizamettin Ariç'e söyletilen türkünün, işlevsel olarak hem Fikret Hakan'ı, hem Nur Sürer'i ruhsal bakımdan açımlaması inandırıcı gelmedi. Bu türkünün sözlerinin iç dinamizmi oldukça yüklü. O sahnenin atmosferi de öyle. Türkünün itici gücü yerine, bir çatışmanın devindirici yapısı bulunabilseydi çok daha iyi olurdu.

Şerif Sezer'e verilen görev, Anadolu kadınını, Anadolu kadınının kaderini aktarmada mükemmel. Onun dengeli, ölçülü ve hatta kendince denetimli oyunculuğu, önde görünen aşkın ya da aşkların arkasında filmi sürekli ayakta tutuyor. Film boyunca tek sözcük demeden, salt donuk gibi görünen ama Anadolu kadınının suskunluğunu, kaderini seyreden tavrını, maskıyla çok başarılı bir biçimde görüntülüyor.

Nur Sürer, konunun temelinde dramını yaşarken yalın, duru ve psikolojik eylemleri hiçbir yapaylığa, poz kesmeye, kendini "teşhir" etmeye kaçmadan başarıyla gösteriyor. Sımsıcak bir sevginin bir maden işçisi töresine kurban edilişini izlemekten başka bir şey yapamamanın, sevdiği kişinin özverisi karşısında ezilmesinin, seyredenden de öte yaşayan kadını olarak oyununu iyi bir çizgide götürüyor. Nizamettin Ariç, eksen kişi olarak daha bir geri planda.

Kömür ocaklarının bulunduğu kasaba, konunun atmosferini çizmede güzel resimlenmiş. Bir yerleşim bölgesinin, konuya uygun bir biçimde işlevsel olarak işlenişine, güzel bir örnek Sinan Çetin'in çalışması.

Gerçekçi bir yaklaşım: Bir Günün Hikâyesi

Sinan Çetin'in bir başka övgüye değer yanı araştırmacı yanıdır. Yörenin geleneksel giysilerini seçişte gösterdiği özen, gelinlikte doruğuna varıyor. Gelinlik deyip geçmemiş. Kendi töresiyle, modasıyla, hazırlanışından giyilişine dek, özenle izlemiş olayı. Uzam tanımlamaları gerçekçiliğin uygun örneklerini veriyor. Bir kasaba evinin yenilenmiş ama boyanamamış kapısından, ocaktaki mısır koçanlarına dek o doğal yapıyı hiçbir Yeşilçam ukalalığına kapılmadan aynen korumuş.

Filmin genel yapısında, önceki filmlere oranla başarılı bir kurgu çalışması da gözleniyor. Ne ses, ne de görüntü sıçraması var.

Jenerikten başlayarak seyircisini hemen avucunun içine alabilen bir girişle, film kopmadan izlenebiliyor.

AKSAKLIK NEREDE?

Tüm bu teknik başarılara, plan çekimlerin uzunluğundaki ya da kısalığındaki uygun zamanlamaya karşın, nedir eksik olan? Herhalde sansürün arşivinde kalan 400 metrelik film karelerinde olanları görebilseydik, bu Nasreddin Hoca'nın kuşuna dönmüş film için söyleyeceklerimiz daha fazla olurdu. Ne ki oyunun çatısını kuran töre üzerine gidilememiş, şöyle bir söylenivermiş. Söylenivermiş diyorum, çünkü sinema söylemez, gösterir. Kişilerin insan olarak bu töreye baş kaldırıları yok. Duygusal yanı, sürekli ayrılmak motifi üzerine gidilerek yoğunlaştırılmış. Bu melodramatik yapı zaman zaman, gerçekliği zedeliyor. Akılla duygu arasındaki denge, duygunun lehine ağır basmış. Sonuçların nedenleri belirsiz, belirli olanlar da inandırıcı değil. Önde olan asal çatışma ile onu destekleyen yan çatışmaların anlatımında da zamanlama iyi değil. Genel çekimlerde, konu ile doğal fon seçimi, yeterince işlevsel olamamış.

Tüm bunlara karşın **Bir Günün Hikâyesi** son on yılın görülmeye değer birkaç filminden biri. Özellikle insana yaklaşmadaki o duyarlık, sevginin yorumu, arındırılmış tutkular ve toplumumuzda kadının yeri gibi başlıklarla değineceğimiz temaları işlemedeki gerçeklik ve yüreklilik övgüye değer.

...sını biçimlendiren büyük yazardır; toplumcu edebiyatın babasıdır deniyor, kuşku yok... Gorki, bütün dillere çevrildi, halâ bütün ülkelerin tiyatro repertuvarında yer alıyor, "Foma Gordeyev", "Artamanovlar" gibi romanları hâlâ okunuyor. 20. yüzyılın sonunda doğudaki batıdaki birsürü insan "Klim Sangin"de birşeyler buluyorlar; bulurlar, çünkü etrafımızda öyleleri yaşıyor. Devrimden önce Çarlığın Bilimler Akademisine üye seçilmişti, hükümet üyeliğini onaylamayınca Çehov ve Korolenko akademi üyeliğinden istifa ettiler. Yaşarken ve ölümünden sonra bu kadar farklı ve geniş çevrelerde saygı duyulan ve sevilen bir yazarı değerlendirmek kuşkusuz kolay değil... Gorki'nin tiyatro yapıtları dram tekniği yönünden çağdaşı Çehov'unkiyle hatta Norveçli yazar İbsen'inkiyle bir benzerlik gösterir. Çehov'da ağır ağır işleyen dramatik kurgu Gorki'de daha fırtınalı ve sert çizgilerle gelişir. Küçük Burjuvalar, Yaz Misafirleri (Daçniki) Sefiller (Na Dne) gibi tiyatro yapıtlarının toplumsal gerçekçilik gibi bir kavramın ötesinde anlamı var; zaten toplumsal gerçekçiliği dar anlamda kullanmak ve yorumlamak Gorki'yi değerlendirmeye yetmez. Gorki toplumsal gerçekçidir, çünkü yüzyılın insanının trajedisini veya traji-komedisini yazıyor. Ama bu trajik çözülmezlik salt yüzyılın getirdiği bir ikirciklenmeden (dilemma) değil, insanın uzun tarihinden kaynaklanmaktadır. Gorki, gerçekte yüzyılın karmaşıklaşan toplumsal düzeninde açığa çıkan uyanmamış insanın komedisini yazmaktadır. Yazarın en iyi yorumcularından Gyorgy Lukacs, onu Balzac'la karşılaştırırken bir paralellik kurmaktadır. Değişen dünyaya uyum sağlayamayanlar kadar, sağladığı sanılanların trajik çıkmazını, yani "insanlık komedisini" bir başka düzeyde Balzac yazmıştır da ondan...

Gorki'nin ardında büyük bir edebiyat ve düşün geleneği vardır, önünde ise büyük bir umut ve kurtuluş inancı... Bu umut ve inanç onu yüzyılın trajedisini ustaca işleyen bir başka çağdaşından, yani İbsen'den ayırır. İbsen'in, çelişkileri ve çıkmazıyla başbaşa bıraktığı insanı, Gorki daha kesin eleştirici çizgilerle ama kategorik basamaklara oturtmadan betimler. O, hükmünü vermeden önce herkesi dinleyen, daha doğrusu dinleten bir yargıçtır. Tablosunda sevdiği renkler kadar, sevmediği renklerin de hakkını veren, dahası görkemini işlemekten kaçınmayan bir ressamdır. Yaz misafirlerinden Marja Lvovna'nın monologu kadar, Pavel Rjumin'in "nihilist reddiyesini" de görkemli ve çekici biçimde dizeler. Ancak çekicilik hep doğruluk demek değildir. Gorki, bütün büyük sanatçılar gibi ölçüyü ve dengeyi bilir. Meydanı Varvara Mihaylovna veya Marja Lovovna'nın sözlerine bırakmaz, nitekim onların karşıtlarında da tutarlı bir mantık silsilesi ve parlak üslup vardır. Tabii kendi içinde tutarlı her tümce ve parlak üslupla söylenen her söz doğru değildir. Dahası, Gorki insanların hiçbirini kolay karalamaz, hepsinin insanlar olarak çelişkileri, bunun yanında da yücelikleri vardır. Kişi bulunduğu yere kendi iradesi ve seçimiyle gelmez her zaman, ama gideceği yeri kendinin seçmesi gerekir. Yaz misafirleri bulundukları çıkmaza belki kendileri gelmemişlerdir, ama bu çıkmazdan kendilerinin çıkmaları gerekir. Aslında eğri de doğru da konuşsalar, hepsi ülkelerinin ve toplumlarının içinde yaz misafirleridir.

"Oyuncular tümüyle uyumlu bir oyun çıkarı yorlardı."

Gorki, toplumsal yabancılaşmayı en çarpıcı biçimde yaşayan insanlar kalabalığının, küçük burjuvaların dramını erkenden görenlerdendir. Toplumsal değişme, toplumuna karşı böylesine sorumsuz ve yabancı, ama o toplumun çalkantılarından da en çok sarsılan, gerçekten traji-komik bir grup yaratmıştır. Gorki küçük burjuvalar için şöyle diyor: "Küçük burjuva hasta bir tiptir, ciddi şekilde öğrenilen düşünme tekniği onda düşüncenin gelişmesini durdurur. Olayların baskısı ile kendisine yabancı bir takım fikirleri benimsediği olur, o zaman hasta olur, sancılanır. Bu sancıları dindirmek için karamsarlık, içki, sefahat, skandal gibi ağrı kesici ilaçlara başvurur." Yaz Misafirleri'nin tanımı için bu kadarı yeter sanırım.

19. yüzyılda bütün Avrupa'da olduğu gibi, Rusya'da da gelişen kapitalizm yeni ara kesimler yarattı. Eski köylülerin, yoksul şehirlilerin okuyan meslek sahibi çocukları, zenginleşen köylüler, tüccarlaşmaya başlayan esnaflar takımı, kimi zaman Çarın çevresindeki zadegan ailesi çocuklarından, toprak ağalarından daha tutucu ve topluma yabancıydılar. Bütün Avrupa aynı değişimi ve aynı kesimin bunaltıcı varlığını yaşıyordu. Alman yazar Heinrich Mann'ın "der Untertan - Sadık Bende" adlı romanının, İbsen'in karakterlerinin Gorki'yle çağdaş olması rastlantı değildir. Ama Gorki, bu olguyu diğerleri gibi insanlığın kalıtımsal ve kalıcı bir özelliği olarak değil, geçici bir hastalığı, tarihin belli bir kesitinde artan çelişki ve hastalığı olarak işledi.

AST'ın klâsik tiyatronun bu ünlü yapıtını sergilemesi, sevindirici bir başlangıç. Rutkay Aziz'in sahneyi kullanış biçimi ve oyun düzeni başarılı. Ancak bazı sahnelerin tekrarı, oyunun kurgusuna ve yazarın dengeli diyalog düzenine ters gibi görünüyor. Bununla birlikte zor bir metnin ölçülü ve duyarlı bir biçimde sahnelendiğini belirtmek gerekir. Sergei Basov'da Alp Öyken, Varvara Mihaylovna'da Nurseli Çamlıbel, Olga'da Meral Niron, Maria Lvovna'da Berrin Ötenel, Doppelpunkt'da Ertan Savaşçı ve Suslov'da Ferdi Merter, Jale Aylanç, Altan Erkekli başarılı bir klâsik oyundaki katkılarını gösterdiler. Oyuncuların tümüyle uyumlu, düzeyli bir oyun çıkardıkları görülüyordu.

"Oyunun dekor ve kostümü, tam anlamıyla olgun ve bilgili bir sanatçının ürünüydü. Dar bir salonda, yazarın büyük tiyatroların sahneleri için betimlediği dekor ustalıkla dağıtılmış, orta Rusya'nın doğası ve daça'sı resmedilmişti. Bu dekoru tamamlayan kostümler ise 20. yy. başındaki modayı en ince ayrıntıya kadar yansıtıyordu. Yücel Tanyeri'nin gerçekten kutlanması gereken bir çalışmasıyla karşılaştık.

PLASTİK SANATLAR

BABA-KIZ BİR ARADA

SEZER TANSUĞ

Garanti Bankası Harbiye Galerisinin açılış sergisindeki yapıtlarıyla da Turgut Zaim, kendi kuşağı içinde özgün ve hiçbir ödün vermeyen kişilikli üslubuyla, Anadolu Yörük yaşamından seçtiği temalar kadar, o eski ılık ve sevecen atmosferli kent yaşamı temalarına da belgeci ve gözlemci bir gerçek duyarlılığıyla yaklaşmış, Cumhuriyet çağı resminin bir kişilik simgesini oluşturacak ölçüde resimsel değerler üretmiş bir ustadır. Turgut Zaim'in en önemli özelliklerinden biri kırsal yöre temalarını, gerek peyzajlar gerekse figür kompozisyonlarına yönelik ilgileri içinde, belirli bir akımın biçimsel deformasyon programlarına uymayı reddedip, daha çok geleneksel biçim üretme ruhuna sığınarak, tutarlı bir üslup çizgisine yerleştirmiş olmasıdır. Turgut Zaim'in bu belirgin üslup çizgisi üzerinde tümü kendine özgü olan biçimlerin kompakt bir yapısal düzene kavuşmalarını sağlayan ılımlı bir deformasyonu elbet vardır. Ancak Turgut Zaim, serüvenci olmayan üslup mizacını, gerçek, bir anıt sanatçısının üstün sorumluluk duygusuyla birleştirmiş bir sanatçıdır.

Şüphesiz Turgut Zaim'i bir üslup serüvencisi, akım modalarına rağbet etmemiş bir sanatçı olarak değerlendirirken, böyle bir yolda belki de biçimsel gelişmenin alışılagelmiş önemine inanmış bazı sanatçılarla bir mukayeseye konu etmiyoruz. Ancak çağdaş resim sanatımızda, batıdaki hızlı değişimlerle yarışmaya giren sanatçılardan daha çok, Turgut Zaim gibi sürekli bir üslup kararlılığının tazeliğini koruyabilenler, ülkenin sanatsal değişim süreci konusunda diğerlerinden daha bilinçli kişilerdir. Turgut Zaim gibi sanatçıların giderek uzmanlaştıkları özgün üslup dünyaları vardır ve bu yolda öbürlerini aşan bir otantik değer de kazanmışlardır. Zaten önemli olan, ömür boyu bir genç tazeliğini koruyabilmek değil midir? Bunu elde etmenin koşulu da sanat akımlarının arasında gezinmek ya da bazen ortasında bocalamak değildir.

Sorunun bir de ülkemizin sosyo-ekonomik ortam koşullarını değerlendirmeyi bilen bir resim cephesi vardır: Turgut Zaim gibi sanatçı kişiliklerini üstün bir disiplin anlayışı içinde tutmayı bilen sanatçılar, yenilenme zorunluklarına sırt çevirmemiş, fakat bu zorunlukları sanatlarını yoğurdukları hamurda bir çeşni malzemesi olarak kullanmaktan da uzak kalmışlardır.

Yaşamını 1940 öncelerinden başlayarak Ankara'da sürekli kılan ve hatta ölümüne değin hiç İstanbul'a gelmeyen bu özbeöz İstanbul efendisi, iki kızından büyüğü olan Oya'ya resim tekniğini öğretmenin, onu yüreklendirip bir usta katına çıkartmanın derin sevecen tutkusunu yaşamış ve bu amacına ulaştığını görmek mutluluğuna erişmiştir. Ne var ki Oya Katoğlu'nun bir sanatçı kişilik olarak Turgut Zaim'den ayrı düşünülemeyeceğini söyleyenler, çok yanılmaktadırlar. Çünkü Oya Katoğlu, babası büyük ressamdan işin tekniğini öğrenmiş, fakat tümüyle kendine özgü olan, çoğunlukla naif diye nitelenen, hatta rahmetli Turgut Zaim'in, kızının biçim dünyasının eşsiz bir naiviteyle dolup taşmasından büyük haz duyduğunu ifade edişiyle de anlam kazanan üslubunu, Batı'da da yankılar uyandırabilen bir düzeye yükseltmiştir. 19. Paris gençler bienaline katılan Oya Katoğlu'nun seyircinin en çok ilgisini çeken sanatçılardan biri olduğunu, bu naife duyulan ilginin dayanılmaz bir cezbe yarattığını, Avrupalı eleştirmenler de dile getirmişlerdir. Bizim kanımıza göre Oya'nın bu başarısında, lisans düzeyinde, fakat yoğun içerikli eğitimini gördüğü sanat tarihçiliğinin payı vardır ve bu sanatçımız, yerel istif düzeni 'keyfinin çağdaş bir çarpıcılıkla tadını çıkaran ender kişilerimizdendir.

yazko somut

HAFTALIK SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ

Mizahta bir dönemeç: MİM UYKUSUZ

Mustafa Uykusuz, 5.3.1983 Cuma günü öldü. Türk karikatür tarihi içinde önemli bir yeri olan Uykusuz'un yerini belirleyip, bir belge niteliğindeki ilk albüm önsözü ile 1972'de yayımlanmış bir söyleşisine yer vererek, O'nu uğurlamak istiyoruz.

TURGUT ÇEVİKER

Türk karikatürü, Tanzimat'tan Cumhuriyet'in kuruluşuna değin, ana çizgileriyle kendi eskizini yaratabilmiştir. Bu süreç, onurla anılabilen sanatçıları, dergi sahiplerini, sorumlu müdürleri ve savaşımları içerir. Özellikle Cemil Cem'in karikatürde gerçekleştirdiği devrim, yıllar yılı sayısız karikatürcüler tarafından —belirli işlevleri yerine getirerek de olsa— eskitilir. Bu yıpratma hareketinin son halkalarından birini oluşturan Cemal Nadir Güler, Cumhuriyet döneminde silkinir. Türk karikatürünün de sarsılmasıdır, bu. Onun yaptığı, karikatürümüzü resmin kör bağlarından kurtarmak olmuştur. Karikatürü, günlük gazetede sürekli kılmış. İnce duyarlıklarla, güçlü gözlem gücü ve insancıl bakışıyla, savaşlara karşı takındığı sert tavırla geniş halk yığınlarının sevgilisi olmuştu.

Cemil Cem ile Cemal Nadir'den sonra Türk karikatürü yeni bir ivme kazanır. Cemal Nadir'in yarattığı devrimin başat öğesi, **çizgi estetiği**dir. Bu gelişmeden sonra gerçekleşen, karikatürün **sınıfsal** bir **bakışa** ulaşmasıdır. Bunun yaratıcısı Mustafa (Mim) Uykusuz, yaratıldığı yer ise Sabahattin Ali-Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'ın elinde yayınlanan **Markopaşa** (ve süreği) dergisidir.

Çok partili demokratik düzene geçildiği yıl çıkan **Markopaşa**, iktidar tarafından yoğun bir baskı altına alınır. 25.11.1946'da çıkan ilk sayıdan kısa bir zaman sonra (16.12.1946, S.3) derginin sahibi Sabahattin Ali ve Aziz Nesin tutuklanır. Tutuklamalar sürdükçe, derginin adı (**Malumpaşa**, **Merhumpaşa**, **Ali Baba** gibi), sahip ve sorumlu yönetmenleri de sürekli değişir. **Markopaşa**, T B M Meclisi'nde tartışmalara neden olur. Gaziantep Milletvekili Cemil Sait Barlas dergiyi "**kökü dışarda**" olarak nitelendirerek Aziz Nesin'in saptamasına göre-, "Siyasal edebiyatımızda "kökü dışarda" deyimi ilk olarak kullanılı"r(ı). Meclis tartışmalarına Sabahattin Ali ve Aziz Nesin'in verdiği yanıtlar, onları tutuklattırır. Hep böyle kavgalarla sürer **Markopaşalar**...

Mim Uykusuz işte böyle etkin bir mizah dergisinin tek karikatürcüsüdür. Cumhuriyet dönemi mizahının en önemli ilk hareketinin, çizeri olmak Mim Uykusuz'un adını da **mim**'liye çıkartacaktır. Onunla ilgili ilginç bir anı şöyledir: "1950'li yıllarında Mim Uykusuz iki günün biri, "komünist" ihbarlarıyla karakola çağrılır... Bir defasında kapıda kendisini bekçi karşılar. Mim Uykusuz bilmediği bir nedenle karakola çağrıldığını söyleyince, bekçi tanır onu, "Haaa, anladım... Seni çağırmaya beni göndermişlerdi. Komisere haber vereyim" diyerek kapıyı açar. Mim Uykusuz'un geldiğini komisere şöyle haber verir:

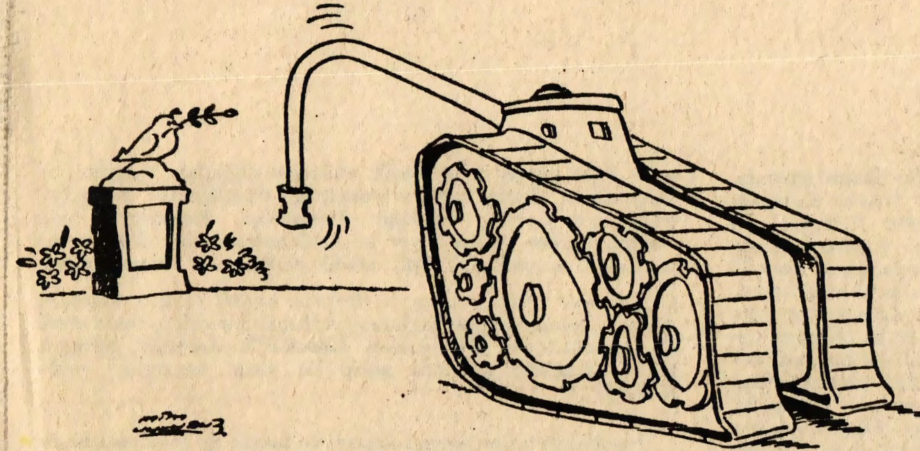
"Komiser bey, aradığımız **komikatürist** geldi..."(2).

Uykusuz'un karikatüre getirdiği yeni bakış, çizgi değeri olarak Cemal Nadir'den etkilenen **1950 Kuşağı**'na da sıçrar. Adı geçen kuşak, Batı'daki yeni karikatür olayını da benimseyerek Türk karikatüründe yeni bir harekete adını verecektir.

Mim Uykusuz'un çizgisi, Walt Disney sevgisini taşır. Biraz fazlasıyla da. 1954'te Zahir Güvemli'nin **Aydabir** dergisinde yayınladığı bir açık oturumda bunu kendisi de söyler. Yaşamının sonuna değin bu çizgiye bağlı olarak çalışır.

1970'ten sonra **Özgür İnsan**, **Gırgır** ve arada da olsa **Cumhuriyet**'in Ciddiyet sayfasında karikatür yayımladı. 1978 Şubat'ında Basınköy'deki evinde Tonguç Yaşar, Zeki Beyner ve Mustafa Eremektar'ın da olduğu sabaha değin süren sohbette 40 yıllık bir karikatür savaşçısının, ekonomik sıkıntılar içinde derinleşen yorgunluğuna tanık olmuştum. Yüzü, şikayetlerle yanıyordu. Hastalığı, tavizsiz yaşamının ödüllerinden biriydi. Bunu çok iyi biliyordu. O geceden bende kalan şeylerden biri de, son çalıştığı dergide hazır espriye karikatür çizmek ve çizdiklerine daha **hareketli** ve **yuvarlak** müdahaleler yapılmasından duyduğu üzüntüydü.

Emeğinden başka değere yüz vermeyen; karikatürlerinde insanî değerleri, güzel bir gelecek için ele alan Mim Uykusuz unutulmayacaktır.

BİR SORUŞTURMAYA YANITLAR

"Politik boyutu olmayan mizah ürünleri uyutucu mizahtır"

Halkla bağlantısı yönünden bugünün mizahını değerlendirir misiniz?

Mim Uykusuz - Sanatlar içinde en zorlarından biri fakat en etkili olanı kuşkusuz mizahtır. Mizahın yapısında yanlışları görme, aksaklıkları ortaya koyma, toplumun ya da toplumu yönetme durumunda olanların kusurlarını, davranışlarındaki terslikleri yansıtma vardır. Bu bakımdan doğrudan doğruya toplumun hoşnutsuzluklarını dile getirir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, toplumun ağzı, dili görevini görür.

Konuları alaylı, kolay okunur, kolay anlaşılır biçimde ortaya koyması toplumla olan bağlantısını kısa yoldan sağlar. Kestirmeden gider, az söyler, öz söyler, etkili söyler.

Mizah yapı olarak eğlence, hoşgörü, neşe ve gülme gibi temellere dayanan bir alan olduğuna göre:

a) Halkı sorunlarından uzaklaştırmak amacındaki bir mizahı, genel mizah içinde hangi özellikleri ile tanıyabiliriz?

b) Politik bir boyutu olmayan bütün mizah ürünlerini uyutucu mizah saymamız doğru mudur?

M.U. - Bu soruda tanımladığınız mizah yapısının "Eğlence, hoşgörü, neşe, gülme" gibi temellere dayanması kuralını bütün

Sözünü ettiğiniz neşeli, hoşgörülü, eğlendirici mizah bence toplumun kaymak tabakasının mizahıdır.

Bu mizah biçimi hiç bir zaman toplumun büyük kesimini kapsayan, sıkıntılar içinde boğulan, yaşamını daha iyiye götürebilmek için çaba harcayan, sıkıştırıldığı dar çevreden kurtulmaya uğraşanların mizahı değildir.

Bu türden yazılar, sizin de sorunuzda değindiğiniz gibi uyutucu ve halkı sorunlarından uzaklaştırıcı mizahtır. Sömürülen insana söyleyeceği sözü, uyarıcı niteliği olmayan, onu dürtüklemeyen mizah, uyutucu bir mizahtır.

"Politik bir boyutu olmayan bütün mizah ürünlerini uyutucu mizah saymamız doğru mudur?" sorunuza cevabım tek kelimeyle "Evet"tir. Hepimizin bildiği gibi, toplumsal olayları hazırlayan nedenler politik boyuta dayanan, politik tutumla bağlı olaylardır. Kabzımalın, değer fiyat bulamayıp çürüttüğü, sonra da denize döktüğü meyveden, sebzeden tutun, istediğiniz kişiyi seçme olanağına sahip olamayışınıza kadar uzanır bu.

Mizahçının topluma, ülkesinin yükselmesine, halkının ilerlemesine karşı ne gibi yükümlülükleri, sorumlulukları olabilir?

M.U. - Mizahçının toplumcu olması, ülkesi-

gereği neyse onu yapmakla görevlidir. Yani, toplumu aydınlatmak, bilinçlendirmekle.

Yeni a Dergisi/Mizah Özel Sayısı
Ekim 1972, S. 7, s. 7

GÖRECE

MEMET FUAT

ALATURKA ORHAN VELİ

Türk sanat müziğinin sevilen sanatçılarından Ahmet Özhan, Orhan Veli'nin ünlü şiiri "İstanbul Türküsü"nün alaturka bir bestesini okudu televizyonda. Rahat, yumuşak, sıcak söyleyişiyle gerçekten güzel de okudu. Ama Orhan Veli'yi sevenlerce, Türk şiirindeki yeri, Türk şiirinin gelişmesindeki etkileriyle tanıyanlarca, yakınlık duyulması, benimsenmesi olanaksız bir denemeydi bu. Alaturkanın güfte anlayışına ters düştüğü için, sanırım, tutucu alaturkacılar da yadırgamıştır.

Yapıtı besteleyenin kim olduğunu bilmiyorum, ama toplumsal gelişmelerle birlikte yenilenebilen sanatlara da yakınlık duyan bir kişi olduğu, uğraştığı tarihsel sanat dalını daha yetkin, daha günümüze uygun şiirlerle ilişkiye sokarak çağdaşlaştırmak istediği anlaşılıyor. Belki de böyle bilinçli bir davranış söz konusu değildir, yalnızca Orhan Veli sevgisidir besteciyi yönlendiren, ama öyle de olsa, biz olaya alaturkayı çağdaş güftelere açmak yolunda bir adım diye bakmak durumundayız.

Güfte müziğin ne oranda içeriğidir? Müzikte biçim ne oranda sözün etkisindedir?

Bu soruların karşılığı aranırken, elbette, önce söze yer vermeyen müzik ele alınacaktır. Sözsüz müziğin içeriği düşünülünce de, müzikte içeriğin güfteyle sınırlı olmadığı kendiliğinden ortaya çıkar.

Başarılı sanat yapıtlarının içerikle biçimin uyumundan doğduğunu biliyoruz. İçerik - iç biçim - dış biçim uyumunu ise bir "denkleştirme" değil, bir "oluşum" sağlıyor. Sanatçının yaratıcılığı sırasında öznel eleştiri gücüyle denetlediği bir oluşum.

Müzik iki ayrı sanatı bir araya getirmek durumunda...

toplumlar için geçerli saymıyorum. Bazı toplumların, özellikle dertleri çok olan toplumların, mizahı, neşelerini bulma aracı olmaktan çok, uyarıcı bir araç olarak kullanmaları gereklidir.

nin ve halkının yükselmesine öneride, katkıda bulunması her şeyden önce sanatçı olmasına bağlıdır. Bu yeteneklerden yoksunsa zaten sanatçı değildir. Sanatçı bir yerde toplumun öğretmenliğini yükümlendiğine göre, bunun

Yaşam Öyküsü

1922'de Manisa'nın Akhisar ilçesinde doğdu. İlk ve Orta eğitimini aynı ilçede tamamladı. D G S Akademisi'ne 1940'da resim eğitimi için girdi. Ekonomik güçsüzlükler karşısında eğitimi bırakıp, askere gitti. Dönüşünde, yeniden Akademi'ye girdiyse sürdüremedi. Babıâli'de çalışmaya başladı. İlk karikatürü 1938'de yayımlandı. 1945'den başlayarak çeşitli dergi ve gazetelerde karikatürlerini yayımladı. Bunların bir kısmı şunlardır: İstanbul, Ekspres, Dünya, Ulus, Gün, Markopaşa, Malumpaşa, Geveze, Medet, Akbaba, Karikatür, Tef, Dolmuş, Taş, Taş-Karikatür, Zübük, Papağan, Özgür İnsan, Cumhuriyet, Gırgır.

Sosyal Karikatürler Albümü, Nasrettin Hoca ve **Hürriyet Karikatürleri** adlı üç albüm yayımladı. Gazeteciler Cemiyeti'nin düzenlediği yarışmalarda dört kez Başödül'ünü, Bordigera'da Senato Ödülü'nü, Sanayi '76 Karikatür Yarışması'nda da Başarı Ödülü'nü kazandı.

Yurtiçi ve yurtdışında çeşitli sergilere katıldı ve yine çeşitli karma albümlerde ürünleriyle yer aldı.

İstanbul Festivali afiş yarışması sonuçlandı

Uluslararası 11. İstanbul Festivali ile ilgili olarak düzenlenen afiş yarışması sonuçlandı. Prof. Emin Barın, İlhami Turan, Ferit Edgü, Metin Edremit, Mengü Ertel, Nejat Eczacıbaşı Attila Manizade'den oluşan seçici kurul, 60 sanatçının 75 afişle katıldığı yarışmada ilk üç sırayı, şu sanatçılara paylaştırdı: 1. Mehmet Soyer (100 bin TL.), 2. Mehmet Şan Yıldızhan (75. bin TL), 3. Semih Akın Tozlu (50 bin TL.). Erdinç Akın, Feridun Sayıklı M. Kazım Sezgin, M. Reha Yalnızcık mansiyon ve 15'er bin lira kazandılar. Ayrıca, dereceye giren sanatçılarla birlikte 38 yapıt sergilenecek.

Uyumsuz tiyatro örnekleri sergileniyor

Genç Tiyatro Oyuncuları, uyumsuz tiyatro örneklerinden Lutz Rathenow'un **Trajedi Değil**, Samuel Beckett'in **Rockaby** ve Turgay Kantürk'ün **Pencereler** adlı üç oyunu 13-20-27 mart günleri saat 15.30 da Dostlar Tiyatrosu salonunda sergileyecekler. Üç oyunu da Mıgırdıç Döndüyan yönetti.

Mehmet Ulusoy "Ölü Canlar"ı sahneledi

COŞKUN ARAL/PARİS

Tiyatro yönetmeni Mehmet Ulusoy'un Paris Aulnay Kültür Merkezi'nde sahneye koyduğu Gogol'un "Ölü Canlar" oyununda Türk sanatçıları Ayla Algan ve Keriman Ulusoy çok başarılıydılar.

Geçtiğimiz 15 Şubat günü Paris'in Aulnay Kültür Merkezi'nde başlayan "Ölü Canlar" oyununun dekorunu dünyaca ünlü Çekoslovak Dekoratör Josef Svoboda yaptı.

Orhan Taylan, Konumlar V, yağlı pastel, 35X50 cm

Orhan Taylan

Orhan Taylan, 19-22 Mart tarihleri arasında resimlerini sergileyecek. Yağlı pastelle yapılmış yapıtlar iki grupta toplanıyor. Portreler, Taylan'ın, geçen yıl, yalıtılmış koşullarda yaptığı, birlikte olduğu arkadaşlarının resimlerini kapsıyor. İkinci grup, "İçerdeki Bahçe'den" adı altında toplanan resimleri içeriyor. Sergide ayrıca, insan manzaralarından oluşan "Konumlar" adlı bir bölüm daha var.

A. Kadir TRT'yi dava ediyor

Ozan ve çevirmen A. Kadir, TRT II'de yayımlanan "Odysseia" adlı yapıtta, adının yayınlanmaması nedeniyle TRT'ye dava açıyor. Homeros'tan, Azra Erhat'la A.Kadir'in birlikte Türkçeleştirdikleri "Odysseia" bir süre önce radyoda, yalnızca Azra Erhat'ın adı anılarak yayınlanmış, A.Kadir adı belirtilmemişti.

A. Kadir bunun yasaya aykırı olduğunu, yapıtın 1978'de "Arkası Yarın" programında iki çevirmenin adı ile yayınlandığını belirtti. Son uygulamada adının çıkarılarak "Arkası Yarın" programının sürdürülmesini noterlik kanalıyla kınadığını ancak yayın aynı biçimde sürdürülünce hakkını TRT'yi dava ederek arayacağını açıkladı.

TV'de Muhsin Ertuğrul ile ilgili bir program yayınlanacak

Türk Tiyatrosunun kurucusu Muhsin Ertuğrul'un 5. ölüm yıldönümü nedeniyle İzmir Televizyonundan Nihat Onat, bir program hazırlıyor.

Programda, Türk tiyatrosunu çağdaş düzeye getirmesinden, çok yönlü sanatçı kişiliğiyle tiyatro sanatına büyük hizmetler yapmasından ötürü ölümünden bir kaç gün önce, İzmir Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tiyatro Bölümü tarafından 70. Sanat Yılı nedeniyle doktorluk ünvanının veriliş töreninde çekilen filmle yola çıkılıyor. Daha sonra geriye dönüşler yapılarak, Ertuğrul'un özgeçmişi, sanatçı kişiliği anlatılıyor; tiyatro ve sinemaya yaptığı hizmetler ekrana getiriliyor.

"Ormanın Bekçileri" Kocaeli'de başladı

1978 yılında kurulan ve her geçen yıl biraz daha derlenip toparlanan Kocaeli Bölge Tiyatrosu, Ülker Köksal'ın "Ormanın Bekçileri" adlı çocuk oyunuyla yeni sezonu açtı.

Handan Karaadam'ın yönettiği oyun, İzmit Eğitim Araçları Salonu'nda cumartesi ve pazar günleri sergileniyor.

şiirle müzik bir araya getirilmek istenince, böyle bir "oluşum"dan söz edilemez, yapılan bir "denkleştirme"-dir. Şiir kendi içerik-biçim uyumunu bir oluşum içinde edinmiş, sanat yapıtı niteliği kazanmıştır. Besteci o şiirden aldığı düşünceleri, duyguları, yani müziksel içeriğini, müziksel biçimlerle bir oluşum içinde sanatlaştıracaktır. Öznel eleştiri gücü yüksek bir sanatçıysa, sonuçta başarılı bir şiir-müzik denkleştirmesine gidebilir.

Ama ya biçimsel sınırlamalar varsa? Yani yöneldiği biçimler, her içeriğe uyum sağlayamayan, kalıplaşmış biçimlerse?

Bilindiği gibi, sanatlarda, içerikle biçim karşılıklı etkilerle gelişirken kalıplaşmalara yönelebilirler. Biçim kalıplaşınca içeriğin de sınırlandığı görülür. Bu duruma düşen sanatların, toplumsal değişmelere ayak uyduramadığı, arkada kaldığı, geçmişteki konumu içindeki güzellikleriyle, alışkanlık edinenlere, gene de, tat veren, ama çağın yaşantısıyla ilgisiz, tarihsel kalıntılara dönüştüğü görülür. Uzun yıllar işlenmiş içeriklerin oluşturduğu yetkin biçimlerle donanmış bu sanatların kalıplarına çağdaş düşünceler, duygular yerleştirilmeye çalışılırsa, başarısız "denkleştirme"ler ortaya çıkar.

Sanat niteliği kazanamayan, hiçbir zaman da kazanamayacak olan düzeysiz müzik uygulamalarında, herkes her şeye el atabiliyor bugün. Beğeni yozlaşmasının sayısız örneğiyle karşı karşıyayız. Bu kimsenin yadsıyamayacağı bir gerçek. Onun için de çok dikkatli davranmalı, büyük bir geçmişi, yüce yapıtları olan Türk sanat müziğini, sevilen, başarılı sanatçılarımızın ters yollara saptırmasını önlemeliyiz.

Bu deneyi beğenen, bu yolda yapıt vermeye özenenlerin, önce, gene böyle tarihsel bir sanatın, Divan şiirinin son büyük şairi Yahya Kemal üzerinde durup düşünmeleri, kendileri için çok iyi olur. Yahya Kemal yaşadığı çağın gerçeklerini şiirlerinden uzak tutmuş, ustalığına erdiği kalıplaşmış biçimleri, yüzyıllar boyunca oluşturup geliştiren geleneksel içerikleri değiştirmekten elden geldiğince kaçınmıştır.

Türk sanat müziğinin tarihsel bir müzik olduğunu, özenle korunması, yaşatılması gerektiğini, çağdaş müziğimizin yararlanacağı kaynaklar arasında önemli bir yeri bulunduğunu, ama günümüz Türkiye'sinde yaşayan insanların düşüncelerini, duygularını yansıtamayacağını kabul etmek gerekir.

Alaturka müziğe yeni şairlerimizden güfte aramak, hem tarihsel bir sanata, hem de çağdaş bir sanata kıymak, her ikisini de bir gülümseme ortamına itmekle sonuçlanıyor.

Bitirirken, Orhan Veli'nin "El konuşur, sevişirmiş, bana ne?" dizesindeki "sevişirmiş" sözcüğünü "görüşürmüş" yapan kimseye, bunun, yapıtını savunma olanağı bulunmayan bir sanatçıya karşı büyük bir saygısızlık olduğunu altını çizerek belirtmek isterim. Ne yazık ki Ahmet Özhan da bu saygısızlığa ortak olmuştur